

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII COMUNIONE E LIBERAZIONE

**INIMA MEA E BUCUROASĂ
FIINDCĂ TRĂIEȘTI TU, CRISTOASE**

RIMINI 2017

INIMA MEA E BUCUROASĂ FIINDCĂ TRĂIEȘTI TU, CRISTOASE

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2017

«Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale dedicate membrilor Fraternității Comunione e Liberazione, care are loc la Rimini, Sfinția Sa Papa Francisc, participant spiritual, vă adresează cele mai cordiale gânduri de bun augur. El le urează tuturor celor aflați la Rimini, precum și celor care sunt în legătură directă prin satelit, să dobândească din plin foloasele redescoperirii interioare a rodniciei credinței creștine într-o lume rănită de logica profitului, care produce noi tipuri de sărăcie și generează cultura rebutului, susținuți de certitudinea prezenței lui Cristos cel înviat și viu.

Sfântul Părinte invocă harurile Spiritului Divin ca să se poate împlini acea revoluție a duioșiei începute de Isus odată cu iubirea lui preferențială pentru cei mici, pe urmele trasate de merituosul preot monsenior Luigi Giussani, care îndemna stăruitor la a face din sărăcie iubirea noastră. Și în timp ce vă roagă să continuați să vă rugați pentru susținerea ministerului său universal, invocă protecția celestă a Fecioarei Maria și vă acordă din suflet implorata binecuvântare apostolică, dumneavoastră și tuturor participanților, precum și întregii Fraternități.»

Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale,
28 aprilie 2017

Vineri seara, 28 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, Simfonia n. 8 în si minor, D 759

“Neterminata”

Carlos Kleiber – Wiener Philharmoniker

“Spirto Gentil” n. 2, Deutsche Grammophon

INTRODUCERE

■ Julián Carrón

«Fie ca rugăciunea să nu fie un gest mecanic», ne spunea don Giussani. Așadar, «să ne edificăm conștiința, să ne reținem responsabilitatea! [...] Toată lumea se află sub un fel de mantie de plumb, într-o situație apăsătoare, care e uitarea scopului pentru care cineva se trezește dimineața, pentru care reia lucrurile, reia controlul asupra proprii persoane. Impactul pe care îl au toate lucrurile asupra omului e acela de a-i spune: „Trezește-te [...]”. [...] O, Doamne, cum ar trebui să fie asta deșteptarea fiecărei dimineți! În schimb, ceea ce caracterizează de obicei zilele noastre, încă de la începutul lor, e o uitare apăsătoare, chiar dacă mai apoi zilele noastre sunt pline de activități. [...] Atunci când ne întâlnim cu toții, e ca să privim din nou spre lumină [...] [ca să ne revenim din această uitare, ca să] nu permitem ca cel de lângă noi să plângă, singur și fără perspectivă. [...] Astfel, în această clipă, judecata noastră se poate ridica din obișnuita ceață care, de obicei, o învăluie: să fim din nou conștienți, să ne asumăm din nou responsabilitatea față de noi și față de lucruri, din iubire pentru noi și din iubire pentru soare, din iubire pentru noi și din iubire pentru oameni. [...] De noi depinde să fie vigilență și să reziste în lume această companie, această posibilitate de companie, care anulează înstrăinarea dintre mine și tine, dintre un om și alt om, și permite ca lucrurile să aibă un folos, permite ca timpul să fie util».¹

Să cerem asta cu toată conștiința de care suntem noi în stare.

Discendi Santo Spirito

La începutul acestor zile ale noastre, vă citesc telegrama pe care ne-a trimis-o Sfântul Părinte: «Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale dedicate membrilor Fraternității Comunione e Liberazione, care are loc la Rimini,

¹ L. Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo (1990-1991) (Un eveniment real în viața omului (1990-1991), n.tr.)*, Bur, Milano 2013, p. 219-220.

Sfinția Sa Papa Francisc, participant spiritual, vă adresează cele mai cordiale gânduri de bun augur. El le urează tuturor celor aflați la Rimini, precum și celor care sunt în legătură directă prin satelit, să dobândească din plin foloasele redescoperirii interioare a rodniciei credinței creștine într-o lume rănită de logica profitului, care produce noi tipuri de sărăcie și generează cultura rebutului, susținuți de certitudinea prezenței lui Cristos cel înviat și viu. Sfântul Părinte invocă harurile Spiritului Divin ca să se poate împlini acea revoluție a duiosiei începute de Isus odată cu iubirea lui preferențială pentru cei mici, pe urmele trasate de merituosul preot monsenior Luigi Giussani, care îndemna stăruitor la a face din sărăcie iubirea noastră. Și în timp ce vă roagă să continuați să vă rugați pentru susținerea ministerului său universal, invocă protecția celestă a Fecioarei Maria și vă acordă din suflet implorata binecuvântare apostolică, dumneavoastră și tuturor participanților, precum și întregii Fraternități. Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale».

1. «Ce-ar fi o mântuire care n-ar fi liberă?»

Pare un paradox felul în care am început seara asta: don Giussani ne-a rechemat să ne rugăm în așa fel încât rugăciunea noastră să nu fie mecanică, ne-a invitat să ne edificăm conștiința, să reținem responsabilitatea noastră, adică să ne scuturăm libertatea; și, chiar cu câteva minute înainte de a auzi din nou cuvintele lui, am cântat despre cât de incapabili suntem să trăim cu adevăr și cât de contradictorii suntem în felul în care ne folosim libertatea: «Am învățat doar să mă înșel pe mine însumi [...]. / În mâinile mele nu a rămas decât / pământ ars, nume fără un de ce [...]. / *Cu mâinile mele / nu voi putea face niciodată dreptate*».²

Cum de ține atât de mult don Giussani ca noi să redevenim conștienți, să ne edificăm conștiința, să ne scuturăm libertatea? Motivul ni-l amintește Péguy: «Ce-ar fi o salvare [spune Dumnezeu] care n-ar fi liberă? / Cum s-ar califica? / Noi vrem ca această salvare s-o dobândească de la sine. / El însuși, omul. Să și-o obțină el. / Să provină oarecum de la el însuși. Atât de mare e secretul, / Atât de mare e misterul libertății omului. / Atât de mare e valoarea pe care noi i-o dăm libertății omului».³

Cine și-ar putea închipui o valorizare a omului și a libertății lui la fel ca asta? Dumnezeu ne vrea cu adevărat protagoniști ai salvării noastre.

² C. Chieffo, «La guerra» («Războiul», n.tr.), *Canti*, Società Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2014, p. 235.

³ Ch. Péguy, *Il mistero dei santi innocenti* (*Misterul sfinților inocenți*, n.tr.), în Id., *I Misteri* (*Misterele*, n.tr.), Jaca Book, Milano 1997, p. 321-322.

Nici vorbă de secătuirea valorii timpului și a istoriei! De ce? «Pentru că eu însumi sunt liber, spune Dumnezeu, și am creat omul după chipul și asemănarea mea. / Atât de mare e misterul, atât de mare e secretul, atât de mare e valoarea / Fiecărei libertăți. / Libertatea asta a acestei creaturi e cea mai frumoasă reflexie ce-ar putea exista în lume / A Libertății Creatorului. De aceea noi îi conferim, / De aceea noi îi atribuim o valoare proprie a sa».⁴

Dar de ce ține Dumnezeu atât de mult să ne implice în mântuirea noastră, știind cât suntem de amărâți? Care e rațiunea acestei insistențe ale sale în privința colaborării noastre?

«O mântuire [continuă Péguy] care n-ar fi liberă, [...] care n-ar proveni de la un om liber, nu ne-ar mai zice nimic. [...] / Cum ar putea fi interesantă o astfel de mântuire? / O beatitudine de sclavi, o mântuire de sclavi, o beatitudine subjugată, cum crezi că m-ar putea interesa? Oare poate fi plăcut să fii iubit de niște sclavi?»⁵

Péguy atinge aici, cu anticipație față de epoca sa, punctul cel mai sensibil de azi: libertatea. Dacă în vreuna dintre epocile istoriei aceste cuvinte au fost adevărate, cu atât mai mult sunt adevărate în prezentul nostru. E un moment, de fapt, în care nicio convenție nu mai ține, în care nicio cutumă nu mai poate fi suficientă pentru a comunica creștinismul și pentru a-l face acceptabil. Ba mai mult, totul pare împotriva lui. Creștinismul, de fapt, nu mai e la modă, nu mai e ceva care să se poată transmite prin obișnuință sau prin niște cutume sociale. Pentru mulți din jurul nostru, credința e deja „o vechitură”, ceva de respins fără ca nici măcar nu mai fie luată în considerație. Asta poate avea asupra noastră efectul de a ne descuraja sau de a ne relansa în aventură, înflăcărând și mai mult ceea ce e adevărat chiar de la începuturile creștinismului: Cristos i se propune libertății omului.

E adevărat mai ales pentru noi: nimic nu ne poate scuti libertatea, nimic nu poate prinde rădăcină în noi dacă nu e primit și câștigat în libertate. E o urgență pe care o simțim în primul rând noi, așa cum îmi scrie cineva dintre voi: «Dragă Julián, la trei zile de la Exercițiile spirituale, am simțit dorința de a-ți comunica de ce, încă o dată, am decis să particip la Exerciții. Nu mi-e suficient să ader în mod mecanic la un anunț. Am nevoie să redescopăr o rezonabilitate care să mă facă să stau acolo cu mintea și cu inima deschise. Într-o lume aparent atât de îndepărtată față de gestul pe care îl facem, simt că acest gest este oricum un bine și o utilitate pentru mine și pentru lume. În viața fiecăruia se joacă această mare partidă a raportului cu Infinitul care, în mod misterios, trece prin finitul vieților

⁴ *Ibidem*, p. 322.

⁵ *Ivi*.

noastre și le cheamă la Sine. Să mă deschid în fața acestui lucru a schimbat perspectiva cu care trăiesc. La fel ca pentru fiecare dintre noi, viața pentru mine nu e simplă. Am descoperit, luptându-mă, în marele har al drumului pe care ne chemi să-l parcurgem, că viața e frumoasă nu pentru că ar fi în regulă sau pentru că ar merge exact cum îmi închipui eu. Viața e frumoasă pentru că în fiecare zi există o posibilitate de raport cu Misterul și totul poate deveni o provocare pentru a-l descoperi și pentru a dobândi un plus pentru sine. Ceea ce mă eliberează de anxietate și de frică (adevăratele boli ale acestor vremuri, pe care încearcă să le vindece cu medicamente) e faptul de a fi probat că în neprevăzut se ascunde ceva ce-a fost pregătit pentru mine, o ocazie de a aprofunda acest raport cu Misterul. Am nevoie să aud pe Cineva care mă cheamă pe nume și ca ceea ce a început cu mine să poată să nu se termine niciodată. Așadar îți sunt recunoscător ție, care ești chemat să retrezești privirea noastră și inima noastră spre atractivitatea lui Isus, și recunoscător fiecăruia dintre noi, pasionat de propriul destin».

Pe de altă parte, pentru cine ar putea reprezenta un interes o mântuire care n-ar fi liberă, o beatitudine de sclavi? Și ce plăcere ar putea găsi Dumnezeu în a fi iubit de niște oameni care ar face-o din inerție sau constrângere? Pe Dumnezeu nu l-ar fi costat nimic să creeze alte ființe care să-și îndeplinească în mod mecanic rolul, ca niște sclavi. Așa cum ar fi putut crea alte astre care să se învârtă în mod mecanic. Și ele ar fi contribuit, spune Péguy, la răspândirea strălucirii impetuoșității Lui. «Impetuoșitatea mea strălucește suficient în nisipurile mării și în stelele cerului. / Nu e contestată, e renumită, strălucește destul în creația neînsuflețită. / Strălucește destul în cârmuirea, / În evenimentul însuși al omului».⁶

Atunci, ce voia Dumnezeu? «În creația mea însuflețită, spune Dumnezeu, am vrut ceva mai bun, am vrut ceva mai mult. / Infinit mai bun. Infinit mai mult. Pentru că am vrut această libertate. / Am creat însăși această libertate. [...] / Atunci când o dată ai probat ce înseamnă să fii iubit liber, aservirile nu mai au niciun gust. / Când ai văzut cum e să fii iubit de niște oameni liberi, prosternarea unor sclavi nu-ți mai spune nimic. [...] / Nimic altceva nu are aceeași greutate, aceeași valoare. / În mod cert e cea mai mare invenție a mea».⁷

Așadar, Dumnezeu a vrut ceva mai bun. Chiar și noi știm asta: «Când ai văzut cum e să fii iubit de niște oameni liberi, prosternarea unor sclavi nu-ți mai spune nimic», «aservirile nu mai au niciun gust». Dumnezeu voia ceva «Infinit mai bun. Infinit mai mult»: adică să fie iubit în mod liber.

⁶ *Ivi.*

⁷ *Ibidem*, p. 322-323.

«Întrebați-l pe un tată dacă cel mai bun moment / Nu e atunci când copiii lui încep să-l iubească precum niște oameni, / Pe el însuși fiind ca om, / În mod liber, / Gratuit, / Întrebați-l pe un tată ai cărui copii cresc. // Întrebați-l pe un tată dacă nu există o oră secretă, / Un moment secret, / Și dacă nu e acela / În care copiii lui încep se devină oameni, / Liberi / Și chiar pe el îl tratează ca pe un om, / Liber, / Îl iubesc ca om, / Liber, / Întrebați-l pe un tată ai cărui copii cresc. // Întrebați-l pe acel tată dacă nu există o alegere între toate / Și dacă nu e aceea / Când supunerea încetează în mod precis și când copiii lui care au devenit oameni / Și îl iubesc, (îl tratează), ca să zicem așa, ca niște cunosători, / De la om la om, / În mod liber. / Gratuit. Îl stimează așa. / Întrebați-l pe acel tată dacă nu știe că nimic nu se compară / Cu o privire de om care întâlnește o privire de om. // Acum eu sunt tatăl lor, spune Dumnezeu, și cunosc condiția omului. / Eu am făcut-o. / Nu le cer prea mult. Nu le cer decât inima. / Când am inima, consider că ajunge. Nu sunt dificil. // Toate plecăciunile de sclav din lume îmi repugnă și eu aș da totul / Pentru o privire frumoasă de om liber».⁸ O privire frumoasă; poate n-o fi perfecțiunea, dar o privire frumoasă de om liber. Încheie Péguy: «Pentru această libertate, pentru această gratuitate am sacrificat totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de niște oameni liberi, / Liber, / Gratuit, / De niște oameni de-adevăratelea, virili, adulți, fermi. / Nobili, tandri, dar de o tandrețe fermă. / Pentru a obține această libertate, această gratuitate, am sacrificat totul, / Pentru a crea această libertate, această gratuitate, / Pentru a face să acționeze această libertate, această gratuitate. // Ca să-i învăț libertatea».⁹

Același lucru îl spune, cu alte cuvinte, sfântul Grigorie de Nyssa: «Cel care a creat omul pentru a-l face părtaș la bunurile lui, [...] nu l-ar fi putut lipsi de cel mai bun și mai prețios dintre acele bunuri, adică darul [...] libertății».¹⁰ Ce interes ar putea prezenta o mântuire care n-ar fi liberă? Pentru noi, niciunul. Dar nici pentru Dumnezeu. Mântuirea devine interesantă pentru om și pentru Dumnezeu doar dacă e liberă. Pentru Dumnezeu, fiindcă vrea să fie iubit de oamnei liberi și nu de sclavi. Pentru noi, fiindcă altfel n-ar fi o mântuire a mea, a ta. Libertatea e determinantă pentru a nu înțelege mântuirea ca pe ceva destinat sclavilor, ca pe ceva forțat de care până la urmă ne apărăm, ci ca fiind ceva care se potrivește la fix cu exigențele noastre de oameni. De-a lungul istoriei am văzut unde duce o mântuire care nu e liberă, o mântuire impusă prin constrângere, obișnuin-

⁸ *Ibidem*, p. 342-343.

⁹ *Ibidem*, p. 343.

¹⁰ Grigorie de Nyssa, *La grande catechesi (Marea cateheză, n.tr.)*, Città Nuova, Roma 1990, p. 58.

ță sau frică. Constrângerile i-au vaccinat pe mulți împotriva acestui tip de mântuire. Și obișnuința a făcut ca în timp să se piardă interesul pentru ea.

Atunci, marea întrebare pe care fiecare dintre noi trebuie să și-o pună la începutul acestui gest al nostru e simplă: salvarea a rămas interesantă pentru mine? Nu obișnuința, nu repetarea mecanică a anumitor gesturi, ci salvarea! Mă mai interesează ca la început, cu aceeași mistuire ca la început? Nu e scontat, după cum știm. Timpul și vicisitudinile vieții nu oferă reduceri nimănui. De asta fiecare trebuie să se uite la propria experiență și să răspundă pentru el însuși.

2. «Cristos rămâne cumva izolat de inimă»

Pregătind prefața noii cărți care cuprinde Exercițiile Fraternității predicate de don Giussani, am dat de preocuparea care era iminentă îl el la primele Exerciții, cele din 1982, anul recunoașterii pontificale. Cu ocazia respectivă ne arăta tuturor că nu e suficient să rămâi în mod pasiv în mișcare pentru ca prospețimea începutului să rămână neschimbată, pentru ca întâlnirea avută să rămână interesantă. Nici măcar nouă, care fuseserăm aleși, care am avut harul atât de răvășitor de a-l fi întâlnit pe Cristos prin don Giussani, nu ne putea fi suficientă obișnuința pentru a putea păstra acel început. Și chiar spunea: «Ați crescut: pe măsură ce v-ați asigurat o competență umană în meseria voastră, există oarecum – e posibilă – o îndepărtare față de Cristos, comparativ cu emoția de acum mulți ani [nu comparativ cu coerența, ci cu emoția de acum mulți ani], mai ales a anumitor circumstanțe de acum mulți ani. Există o înstrăinare față de Cristos, cu excepția unor momente precise [cu excepția anumitor ocazii]. [...] Cu excepția cazurilor în care, să zicem, vă adunați ca să faceți niște lucruri în numele Lui, în numele Bisericii sau în numele mișcării». După cum vedem, don Giussani nu s-a lăsat tulburat de o posibilă euforie pentru recunoașterea pontificală. «E ca și cum Cristos», în pofida faptului că putem fi implicați într-o grămadă de lucruri, «ar fi departe de inimă [...], sau mai bine zis, Cristos rămâne cumva izolat de inimă».¹¹ Simplul fapt de a rămâne nu era suficient pentru a simți în continuare «emoția de acum mulți ani», de la început.

Punctul cheie al judecății lui don Giussani se află în faptul că a sesizat că, devenind adulți, trăiam viața cu toate îndatoririle ei chiar și corecte, într-un fel în care «Cristos rămâne cumva izolat de inimă». Și dacă Cristos e izolat de inimă, mai devreme sau mai târziu încetează să mai fie interesant. Cristos e interesant, într-adevăr, tocmai datorită capacității pe care o are

¹¹ L. Giussani, *Una strana compagnia (O companie ciudată, n.tr.)*, Bur, Milano 2017, p. 21-22.

de a face să vibreze inima în noi, de a-i corespunde în mod total și de a ne face să observăm această corespondență.

Dar această izolare față de Cristos nu se referă doar la raportul nostru cu El, ci la raportul cu toate. Îndepărtarea inimii față de Cristos, continuă don Giussani, generează o altă îndepărtare, care se vede «într-o ultimă dificultate între noi – vorbesc și despre soți și soții –, [...] îndepărtarea inimii față de Cristos îndepărtează ultimul aspect al inimii cuiva față de ultimul aspect al inimii celuilalt, cu excepția acțiunilor comune (trebuie administrată casa, trebuie îngrijiți copiii etc.)».¹²

Dacă izolarea inimii față de Cristos se referă la raportul cu toate lucrurile, e «pentru că inima», spune imediat după, «e felul în care cineva se uită la copiii lui, felul în care se uită la soția lui sau la soțul ei, felul în care cineva se uită la omul care trece pe stradă, cum se uită la oamenii din comunitate sau la colegii de serviciu, sau – mai ales – cum se scoală dimineața».¹³ Acum, dacă Cristos nu are legătură cu modul în care privim soția, soțul, omul care trece, colegii de serviciu etc, atunci n-are legătură cu viața, cu nouăzeci și nouă la sută din viață. În consecință, în timp, devine inutil, devine neinteresant.

Știm bine, din experiență, că Cristos a devenit pentru noi o prezență interesantă pentru că a făcut să ne vibreze inima, a făcut să ne vibreze în mod diferit inima în fața tuturor lucrurilor («Realitatea devine evidentă în experiență»¹⁴ ne spunea don Giussani). În același fel, noi am recunoscut că ea sau el e persoana cu care voiam să împărțim viața pentru că făcea să vibreze eul nostru în profunzime. Acea vibrație era doar un sentimentalism sau a fost mai degrabă posibilitatea de a descoperi valoarea pe care prezența sa o avea pentru noi? Același lucru e valabil în privința întâlnirii cu Cristos, a impactului cu prezența Sa, în experiența începutului.

Ca să înțelegem cum stau lucrurile pentru noi, ar fi suficient ca fiecare să se întrebe: ce anume predomină acum ca sentiment al vieții? Ce anume descopăr ca fundal ultim al sinelui meu? Care e gândul predominant? Care e muzica de fundal care predomină? Fiindcă omul e unitar. Și la urmă există un singur gând – oricare ar fi el – care predomină, un singur sentiment ultim al vieții care predomină. Toate analizele sunt inutile, pentru că fiecare dintre noi se găsește descoperit în fața marii întrebări: Cristos a rămas interesant ca prima dată?

¹² *Ibidem*, p. 22.

¹³ *Ibidem*, p. 24.

¹⁴ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo (De la temperament, o metodă, n.tr.)*, Bur, Milano 2002, p. 143.

E suficient să facem comparație cu tulburarea pe care începutul a provocat-o în noi ca să vedem dacă Cristos e mai lipit de inima noastră acum față de cum era atunci, sau dacă azi se dovedește a fi mai desprins, chiar cum ziceam, mai izolat de inima noastră comparativ cu tresărirea inițială care ne-a transformat în niște oameni „prinși”. Iată alternativa: prinși sau izolați. Tot mai prinși sau tot mai izolați. Nu o spun ca să ne măsurăm în mod moralist – nu pierdem timpul cu așa ceva! –, ci ca să ne dăm seama dacă El a rămas interesant la fel ca la început, ca să devenim conștienți de cât de entuziaști suntem acum comparativ cu atunci.

3. Un drum de făcut

În această îndepărtare a inimii de Cristos, îndepărtare mai mică sau mai mare, se află în joc libertatea noastră. Aceeași libertate e în joc în raportul cu cel care l-a făcut pe Cristos să fie atât de aproape de noi, adică în raportul cu don Giussani, cu carisma sa, cu moștenirea pe care noi am primit-o.

În audiența din 7 martie, Papa ne-a amintit că «fidelitatea față de carismă nu înseamnă s-o „pietrificăm” – diavolul e cel care „pietrifică”, să nu uitați asta! Fidelitate față de carismă nu înseamnă s-o scriem pe un pergament și s-o punem în ramă. Să faceți referință la moștenirea pe care v-a lăsat-o nu se poate reduce la un muzeu de amintiri, de decizii luate, de norme de conduită. Presupune în mod cert fidelitate față de tradiție, dar fidelitatea față de tradiție – spunea Mahler – „înseamnă să păstrezi viu focul și nu să adori o cenușă”. Don Giussani nu v-ar ierta niciodată dacă v-ați pierde libertatea și v-ați transforma în niște ghizi de muzeu sau în adoratori de cenușă. Păstrați viu focul memoriei acelei prime întâlniri și fiți liberi!». ¹⁵

Fără libertate, viața fiecăruia dintre noi poate deveni un muzeu de amintiri din vechile timpuri. Dacă nu există ceva care să predomine în prezent, fiind mai interesant decât toate amintirile, viața se blochează. Pentru că toate amintirile, chiar frumoase, deciziile luate, normele de conduită, nu sunt suficiente pentru a păstra viu focul acum. E un drum ce nu poate fi întrerupt niciodată: nu se poate trăi pe spinarea altcuiva. Scria mai demult deja von Balthasar, la începutul anilor '50: «Un adevăr care continuă doar să fie transmis, fără să fie regândit în profunzime, și-a pierdut forța vitală». ¹⁶ Și în aceeași perioadă Guardini spunea: «În monotonia simplei persistențe ne vom sufoca». ¹⁷

¹⁵ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

¹⁶ H.U. von Balthasar, *La perfezione dell'amore. Abbattere i bastioni e Solo l'amore è credibile (Percepția iubirii. Dărâmarea bastioanelor și Doar iubirea e credibilă*, n.tr.), Jaca Book, Milano 2010, p. 13.

¹⁷ R. Guardini, *Natale e capodanno. Pensieri per far chiarezza (Crăciun și revelion. Gânduri de lămurire*, n.tr.), Morcelliana, Brescia 1993, p. 38.

În clipa aceea, în 1982, în timp ce noi toți eram bucuroși că suntem la Rimini ca să sărbătorim recunoașterea pontificală a Fraternității ce tocmai avusese loc, don Giussani nu lasă garda jos, nu se desprinde de pasiunea pentru viața fiecăruia dintre noi. Pe el îl interesa ca acel moment, marcat de actul recunoașterii din partea Sfântului Scaun, să fi fost o ocazie de a deveni și mai conștienți de faptul că viața noastră, pe măsură ce creșteam, se îndepărta de Cristos. Ce îl preocupa pe don Giussani? Îl preocupa maturitatea experienței celor din Fraternitate – mai ales după recunoaștere –, o maturitate care și azi depinde exclusiv de drumul pe care fiecare trebuie să-l facă.

El era foarte conștient că nu există formule sau instrucțiuni de folosință care să poată înlocui mișcarea libertății; ea e indispensabilă pentru împlinirea drumului către maturitate, către adevărul despre noi înșine. Și spunea: «Cât e de impresionant să te gândești că viața, vremurile, s-au schimbat. De ce o mamă aduce pe lume un copil și acela trăiește până la patruzeci de ani, până la cincizeci, șazeci, optzeci, nouăzeci de ani? Ca să se schimbe! Ca să se transforme! Dar ce înseamnă să ne transformăm? Înseamnă să devenim tot mai adevărați, adică mereu tot mai noi înșine».¹⁸ Cum observă Kierkegaard, «eu nu cunosc [...] cu adevărat adevărul decât atunci când acesta devine viață în mine»,¹⁹ și acesta este sensul schimbării, al transformării. Iată rațiunea ultimă a rechemării lui don Giussani: pentru ca noi să devenim tot mai adevărați, tot mai mult noi înșine. Nici vorbă de moralism! Dar e o schimbare ce nu poate avea loc fără noi, fără libertatea noastră, fără implicarea constantă a fiecăruia dintre noi.

De ce don Giussani insista atât de mult pe nevoia unui drum de maturizare? Pentru că tocmai în procesul de maturizare a familiarității cu Cristos se află posibilitatea de plenitudine a vieții noastre, a devenirii de noi înșine. Altfel ar domina alienarea. Dar această maturizare nu e deloc scontată, nu se realizează automat pur și simplu odată cu trecerea timpului, prin simplul fapt că creștem mari ca vârstă. Nu e ceva scontat nici măcar pentru cei care au crescut înăuntrul experienței mișcării. Acesta este motivul pentru care, în 1982, don Giussani spunea: există o «ambiguitate în „a crește mari” [...]. Eu nu consider, de fapt, că ar fi o caracteristică statistic normală ca acel „a crește mari” să ni-l fi făcut mai familiar pe Cristos [...], să ne fi făcut mai familiar răspunsul la întrebarea cu care am auzit propunerea în urmă cu douăzeci și cinci de ani. Nu cred».²⁰

¹⁸ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 125.

¹⁹ S. Kierkegaard, *Esercizio del cristianesimo (Exercițiul creștinismului, n.tr.)*, în Id., *Le grandi opere filosofiche e teologiche (Marile opere filosofice și teologice, n.tr.)*, Bompiani, Milano 2013, p. 2109, 2111.

²⁰ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 24-25.

Nu e statistic normal ca acel „a crește mari” să ni-l fi făcut mai familiar pe Cristos! Putem percepe aceste cuvinte ca pe un reproș care ne seacă sau putem să le primim cu o nemărginită recunoștință, ca gestul cuiva care ține atât de mult la viața noastră, la drumul nostru, încât se folosește de fiecare ocazie ca să ne recheme la adevărul despre noi înșine, ca să nu ne lase să sfârșim în neant.

Și atunci apare întrebarea: de ce dispare interesul, până la a-l simți pe Cristos departe de inima noastră? De ce faptul că am crescut mari nu a întezit familiaritatea cu El? Pentru că nu e suficientă spontaneitatea – ne-a spus mereu don Giussani –, pentru că a crește mari nu e un proces spontan: e nevoie de implicarea libertății, e nevoie de un drum, așa cum a fost pentru apostoli «traectoria convingerii».²¹

Să ne lăsăm călăuziți de don Giussani în această conștientizare a drumului care ne așteaptă pentru maturizarea credinței noastre. E nevoie de un angajament al libertății mai ales pentru a menține deschisă umanitatea noastră: acea «deschidere ultimă a spiritului [...] este ceva în care persoana trebuie să se implice în mod continuu. Responsabilitatea educației este mare: acea capacitate de a înțelege, într-adevăr, chiar dacă corespunde naturii, nu este ceva spontan. Dimpotrivă, dacă este tratat ca pură spontaneitate, fondul de sensibilitate, de care dispune cineva la origine, va fi sufocat; a reduce religiozitatea la pură spontaneitate este modul cel mai definitiv și subtil de a o persecuta, de a-i exalta aspectele schimbătoare și provizorii, legate de un sentimentalism contingent. Dacă sensibilitatea pentru umanitatea noastră nu este în mod constant solicitată și ordonată, niciun fapt, nici cel mai răsunător, nu va găsi în ea corespondența. Toți am încercat, mai devreme sau mai târziu, acel sentiment de obtuză înstrăinare față de realitate, care se experimentează într-o zi în care ne lăsăm târâți de circumstanțe, în care nu ne-am implicat prin niciun efort: pe neașteptate lucruri, cuvinte și fapte, ale căror rațiuni ne erau înaintea clare, în acea zi încetează a mai fi astfel, dintr-o dată nu se mai înțeleg».²²

Ce anume interceptează corespondența? Inima noastră, umanitatea noastră. Dacă inima noastră nu e trează, niciun fapt, nici măcar faptul lui Cristos, nu își va putea arăta și realiza corespondența cu ea. Și fără corespondență, predomină doar înstrăinarea: «Cât sunt de singură aici! Dumnezeu mare, cât de singură sunt aici și cât de străină mă simt! Totul, în jurul meu, îmi e ostil și nu există loc pentru mine. Chiar și lucrurile din jurul meu, s-ar putea spune că nu mă văd și că nu exist. [...] Realitatea e absentă.

²¹ L. Giussani, *La origine della pretenzione cristiana*, Ed. Meridiane, 2002, p. 63 și urm.

²² *Ibidem*, p. 108.

Viața cea adevărată e absentă». ²³ Dacă eu sunt obtuz în fața faptului că El e prezent, nu e suficient ca Cristos să continue să se întâmple, dacă eu nu am acea deschidere care îmi permite să îmi dau seama că se întâmplă, care îmi permite să nu Îl simt străin. De aceea fără libertate nu se poate ca salvarea să rămână interesantă. A sublinia libertatea e esențial, nu este o adăugire, chiar dacă asta nu înseamnă deloc că în viață ne putem descurca singuri. Nu! E că fără să ne implicăm total întreaga umanitatea, Cristos rămâne izolat, departe de noi înșine.

4. «Prima noastră amenințare este formalismul»

Care este consecința acestei izolări a inimii față de Cristos, a acestei înstrăinări obtuze pe care o simțim uneori, chiar și după multă vreme? Formalismul. «Prima noastră amenințare, așadar, este formalismul, repetarea unor cuvinte sau repetarea unor gesturi, fără ca gesturile și cuvintele să zguduie sau, oricum, fără să introducă un punct critic, adică fără să miște ceva în tine, să lumineze mai mult privirea pe care o ai față de tine însuși, fără să alimenteze o convingere cu privire la o valoare (fiindcă, de exemplu, faptul că trebuie să te implici în alegerile electorale este o necesitate a umanității tale, altfel lipsește o dimensiune din umanitatea ta)». ²⁴ Giussani spunea aceste lucruri la începutul anilor '80, vorbindu-le responsabililor studenților. Dar cât de actuale sunt și pentru noi, cât de valabile sunt și pentru noi!

Formalismul este o credință care curge paralel cu viața, care se mulțumește cu repetarea unor cuvinte și gesturi; este o adeziune care se identifică cu participarea la anumite momente sau cu desfășurarea anumitor activități; dar, în măsura în care nu mișcă ceva în mine, în afara acelor momente, și odată terminate acele activități, ne regăsim în fața vieții ca toți ceilalți, și noi prinși în alternativa dintre o «aroganță exasperată și cea mai întunecată disperare». ²⁵

Don Giussani vorbea și despre un «formalism în aderearea la comunitate». Și îl descria așa: «Nu suntem în regulă pentru că facem Școala de comunitate, nu suntem în regulă pentru că participăm la Sfânta liturghie cu propriul preot, nu suntem în regulă pentru că împărțim fluturași sau ne lipim afară *tatze-bao* (*ziar cu caractere mari*, n.tr.). Aceasta poate fi for-

²³ P. Claudel, *Il pane duro* (Pâinea uscată, n.tr.), în Id., *Il pane duro – Destino a mezzogiorno* (Pâinea uscată – Destinul la prânz, n.tr.), Massimo, Milano 1971, p. 102.

²⁴ L. Giussani, *Uomini senza patria* (1982-1983) (*Oameni fără patrie* (1982-1983), n.tr.), Bur, Milano 2008, p. 194-195.

²⁵ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza* (*Drumul către adevăr e o experiență*, n.tr.), Rizzoli, Milano 2006, p. 85.

malitatea cu care cineva plătește taxa unei societăți la care aderă. Dar când devin experiență toate astea? Când îți spun ție ceva și mișcă („mișcare”) ceva în tine». ²⁶

Și tot studenților, în 1977, le spunea: «Adevărata problemă este formalismul în credință. Noi suntem într-o epocă în care credința e complet redusă la formalism. [...] Nu se pleacă de la conștientizarea lui Cristos ca viață a mea și, de aceea, ca viață a lumii și, de aceea, a lumii ca viață a mea». ²⁷

De asta era conștient și marele teolog ortodox Olivier Clément: «Practica de cult a Bisericii se transformă, fără să ne dăm seama, nu în urma unei alegeri conștiente, ci datorită unor cedări, scleroze, devieri, reinterpretări *a posteriori*, a unei venerații a obiceiurilor care în sine sunt accesorii». ²⁸

Este un punct asupra căruia don Giussani nu ne-a lăsat răgaz nicio clipă. Într-un text din 1984 afirmă: «Oricare expresie a unei mișcări ca ale noastre, dacă nu face să apară, din adâncul situațiilor concrete de viață, apelul la memoria prezenței lui Cristos, n-are nicio valoare. Ba mai mult, situația umanului se înrăutățește, pentru că favorizează formalismul și moralismul. Ar face ca evenimentul dintre noi – eveniment pe care ar trebui să-l întreținem cu teamă în privire și în suflet ca criteriu al comportamentului nostru reciproc – să decadă într-un refugiu sociologic, într-o poziție socială». ²⁹

Și în cartea cea nouă a Exercițiilor Fraternității adaugă: «Atunci apare acest fenomen datorită căruia, [...] în anumite momente sufletul nostru crește, [...] se „retrezește”, se mișcă, însă mai apoi privirea față de viața de toate zilele face ca totul să fie din nou cenușiu, totul nediferențiat, totul apăsător, totul delimitat, totul sufocat. Și e ca și cum n-am face niciodată legătura între aceste două momente de raționament și de privire față de noi înșine, decât din afară, în mod moralist, în sensul că, întrucât avem credință, anumite lucruri nu le putem face, anumite lucruri însă trebuie să le facem. Și asta vine din afară, nu e dinăuntru: ceea ce se face sau nu se face nu este expresie a unei conștiințe noi (convertire), a unui adevăr despre sine, ci este ca o taxă achitată, un tribut plătit pentru ceva extern, chiar dacă la nivel devoționist și profund e ceva recunoscut și stimat. În schimb nu: ori Dumnezeu e viața, ori e ca și cum ar fi inaccesibil». ³⁰ E alternativa care este în joc în fiecare clipă, în fiecare circumstanță, în începutul fiecărei acțiuni,

²⁶ L. Giussani, *Uomini senza patria (1982-1983)*, op. cit., p. 194.

²⁷ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978) (De la utopie la prezență (1975-1978)*, n.tr.), Bur, Milano 2006, p. 109-110.

²⁸ O. Clément, *La rivolta dello spirito (Revolta spiritului)*, n.tr.), Jaca Book, Milano 1980, p. 82.

²⁹ L. Giussani, «Appendice», în Id., *Alla ricerca del volto umano (În căutarea chipului omenesc)*, n.tr.), Jaca Book, Milano 1984, p. 90.

³⁰ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 194-195.

atunci când începem să lucrăm sau când stabilim o relație: ori Dumnezeu este viața, ori este exilat în inaccesibilitate.

Atunci când cedăm și operăm această separare (între Dumnezeu și viață, între prezența lui Cristos și viață, între credință și viață), îndatoririle noastre devin o simplă anexă a existenței noastre, ceva străin inimii noastre. Subliniază Papa în *Evangelii gaudium*: «Azi putem întâlni în mulți [...] o preocupare exagerată pentru spațiul personal de autonomie și de destindere, care îi face să trăiască propriile îndatoriri ca o simplă anexă a vieții, ca și cum n-ar face parte din propria lor identitate. În același timp, viața spirituală se confundă cu anumite momente religioase care oferă o oarecare ușurare, dar care nu alimentează întâlnirea cu ceilalți, implicarea în lume, pasiunea pentru evanghelizare. Astfel, putem întâlni, în mulți operatori ai evanghelizării, chiar dacă se roagă, o accentuare a *individualismului*, o *criză de identitate* și o *scădere a pasiunii*».³¹

Multe activități fără spirit nu sunt dezirabile, totul se irosește. Tot Papa Francisc descrie rezultatul separării dintre credință și acțiune: un activism obositor. «Problema nu e întotdeauna excesul de activitate, ci mai ales sunt activitățile trăite rău, fără motivațiile adecvate, fără o spiritualitate care să străbată acțiunea și s-o facă dezirabilă. De aici derivă faptul că îndatoririle obolesc mai mult decât ar fi rezonabil și uneori generează boli. Nu e vorba de o oboseală senină, ci tensionată, greoaie, nemulțumită și, în definitiv, neacceptată».³²

Care este consecința tuturor acestor lucruri? «Așa ia formă cea mai mare amenințare, care „e pragmatismul gri al vieții cotidiene a Bisericii, în care, în mod aparent, totul merge înainte normal, în timp ce, de fapt, credința se irosește și degenerează în meschinărie”. Se dezvoltă psihologia de mormânt care, încet încet, îi transformă pe creștini în mumii de muzeu. Dezamăgiți de realitate, de Biserică sau de ei înșiși, trăiesc permanenta ispită de a se agăța de o tristețe dulceagă, fără speranță, care pune stăpânire asupra inimii ca „cel mai prețios dintre elixirele demonului”. Chemăți să lumineze și să comunice viața, la urma urmei se lasă fascinați de lucruri care produc doar întuneric și oboseală interioară, și care slăbesc dinamismul apostolic. Pentru toate astea îmi permit să insist: să nu lăsăm să ne fie furată bucuria evanghelizării!».³³

³¹ Francisc, Exortăția apostolică *Evangelii gaudium*, 78.

³² *Ibidem*, 82.

³³ *Ibidem*, 83.

5. Fondul problemei: «Am fost desprinși de temelia umană»

Atunci când Cristos e izolat de inimă și nu se arată a fi interesant pentru viața noastră, creștinismul se cristalizează în doctrină. Dacă Cristos nu este recunoscut ca necesitate a mea, dacă nu este descoperit de mine ca fiind esențial pentru plenitudinea zilelor mele, ca Prezența de care nu mă pot lipsi ca să trăiesc – fiindcă am o nevoie pe care nimic altceva n-o poate împlini –, creștinismul rămâne, în cel mai bun caz, ca nobilul pretext al vreunui angajament social sau religios de-al meu, de la care mă voi aștepta să-mi aducă o împlinire – sau o satisfacție – care nu va veni niciodată. De asta trebuie să nu răstălmăcim natura inimii, valoarea dorinței noastre, a nevoii noastre, și să nu ne amăgim că am putea-o împlini cu ceva altceva decât prezența Lui. Cristos, de fapt, devine străin atunci când inima noastră devine străină față de noi înșine.

Don Giussani a identificat cu claritate care este sâmburele cheștiunii pe care Papa a descris-o atât de bine și pentru care sfârșim în înstrăinare față de Cristos și față de noi înșine. «Noi, creștinii, [spunea la Chieti în 1985], în contextul modern suntem ruși nu de formulele creștine în mod direct [putem chiar să le știm pe de rost], nu de ritualurile creștine în mod direct [putem continua să le repetăm], nu de legile decalogului creștin, în mod direct [putem continua să le respectăm]. Am fost desprinși de temelia umană, de sensul religios. Avem o credință care nu mai e religiozitate [...], care nu mai răspunde cum ar trebui la sentimentul religios». De aceea avem o credință care «nu e conștientă, o credință care nu mai e inteligentă. Spunea un vechi autor de-al meu, Reinhold Niebuhr: „Nimic nu e atât de incredibil precum un răspuns la o problemă care nu se pune”. Cristos e răspunsul la problemă, la setea și la foamea de adevăr a omului, de fericire, de frumusețe și de iubire, de dreptate, de semnificație ultimă».³⁴

Credința pierde din interes, se goleşte, proporțional cu cât de ruși suntem sau cu cât ne lăsăm desprinși de temelia umană. De asta Cristos începe să se îndepărteze, și cu El ceilalți și întreaga realitate, și lucrurile pe care le facem încep să devină o taxă de achitat. Cum spune Tolstoj: «Simțeam că îmi scapă ceea ce îmi iera indispensabil pentru a trăi».³⁵

Estomparea lui Cristos azi – în societatea noastră occidentală – nu străbate în primul rând prin contestarea explicită și directă a lui Cristos, ci prin reducția umanului, a dorințelor și a nevoilor omului, prin cenzurarea setei noastre, adică a sărăciei noastre originare. Cristos devine un simplu

³⁴ L. Giussani, *La coscienza religiosa nell'uomo moderno (Conștiința religioasă la omul modern, n.tr.)*, 21 noiembrie 1985, în *Caietele Centrului Cultural "Jacques Maritain"* - Chieti, ianuarie 1986, p. 15.

³⁵ L. Tolstoj, *La confessione (Confesiunea, n.tr.)*, SE, Milano 2000, p. 81.

nume (ne-am repetat asta de multe ori) și creștinismul se transformă într-o matrită culturală și în prilejul pentru o rechemare etică.

Putem identifica în asta o influență a Iluminismului asupra noastră: «Adevărurile cazuale istorice nu pot deveni niciodată proba unor necesare adevăruri raționale»,³⁶ spunea Lessing. Și Kant adăuga: «O credință istorică, bazată pur și simplu pe fapte, nu-și poate extinde influența dincolo de limita timpului și a spațiului în care pot ajunge veștile care permit o judecată a credibilității credinței». ³⁷ Și noi am crezut că putem cunoaște, că putem schimba, că putem elabora o concepție și o practică eficientă lăsând deoparte realitatea lui Cristos, adică am crezut că ne putem descurca și fără Fapt, fără prezența istorică și trupească a lui Cristos, care devine experimentabil în Biserică.

Dar, așa cum ne-a spus don Giussani – și ne-am repetat asta la Exercițiile de anul trecut –, «cheia de boltă a concepției creștine despre om, despre moralitatea acestuia, în raportul său cu Dumnezeu, cu viața, cu lumea» este o «istorie particulară [...]».³⁸ Adică, doar dinăuntrul istoriei particulare generate de Cristos, doar prin experiența lui Cristos în inima fiecăruia dintre noi, se poate naște și poate rămâne vie în timp o concepție adevărată despre om, posibilitatea unei moralități. Evenimentul lui Cristos, întâlnirea istorică cu prezența Sa, acum ca și atunci, e ceea ce face posibilă deschiderea totală a unui adevăr împlinit asupra omului și drumul spre acest adevăr.

Să ascultăm cum a descris don Giussani felul punctual, precis, în care s-a întâmplat această istorie particulară în viața sa: «Dacă eu nu l-aș fi întâlnit pe monseniorul Gaetano Corti în clasa a IX-a, dacă nu aș fi auzit acele câteva lecții de italiană ale monseniorului Giovanni Colombo, care mai apoi a devenit cardinal de Milano, dacă eu n-aș fi întâlnit niște tineri care în fața a ceea ce spuneam eu să fi căscat larg ochii la fel ca în fața unei surprize pe cât de neînchipuite pe atât de mult râvnite, dacă eu n-aș fi început să mă întâlnesc cu ei, dacă eu n-aș fi găsit tot mai mulți oameni care să mi se alătore, dacă eu n-aș fi avut această companie, dacă tu n-ai fi avut această companie, Cristos, pentru mine, ca și pentru tine, ar fi fost un cuvânt subiect al unor fraze teologice sau, în cele mai bune cazuri, o rechemare la o afectivitate „pioasă”, generică și confuză, care ar fi devenit precisă doar în frica păcatelor, adică într-un moralism».³⁹

³⁶ G.E. Lessing, «Sul cosiddetto “argomento dello spirito e della forza”» («Despre așa-numitul „argument al spiritului și al puterii”», n.tr.), în Id., *La religione dell'umanità (Religia umanității, n.tr.)*, Laterza, Roma-Bari 1991, p. 68.

³⁷ I. Kant, *La religione entro i limiti della sola ragione (Religia în limitele purei rațiuni, n.tr.)*, Laterza, Bari 2014, p. 110.

³⁸ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo (A genera urme în istoria lumii, n.tr.)*, Rizzoli, Milano 1998, p. 82.

³⁹ L. Giussani, *Qui e ora. 1984-1985 (Aici și acum. 1984-1985, n.tr.)*, Bur, Milano 2009, p. 209-210.

Dar – ca să revenim la tema ce-a rămas deschisă – pentru a evita cristalizarea creștinismului în doctrină (în fraze teologice) sau reducerea sa la etică (moralism), e necesară o naștere; adică, e necesar ca Cristos să nu se adauge la existența noastră din afară, în mod moralist, rămânând la urma urmei un străin pentru inima noastră, ci să se poziționeze la rădăcina conștiinței noastre și a acțiunii noastre, astfel încât evidența prezenței Sale să derive din interiorul vieții abordate în raportul cu El, în lumina legăturii cu prezența Sa, cum afirma Mounier în acest fragment citit și comentat de don Giussani la Exercițiile Fraternității din 1989: «Din pământ, din soliditate [pământul sau soliditatea e complexul de condiții în care se întrupează viața: haina, vocea pe care o am, ochii care mă ajută până la un moment dat] derivă în mod necesar o naștere plină de bucurie [sau de strigăt, dar e strigătul bucuriei pentru ceea ce se naște], sentimentul plin de răbdare al operei care crește [ceea ce se naște devine mare, se organizează, devine un corp, un drum, o istorie plină de răbdare], niște etape care se succed [etapele istoriei], așteptate cu calm, cu siguranță [siguranță pentru că El e aici]. E nevoie de suferință pentru ca adevărul să nu se cristalizeze în doctrină». Totul e suferință: nașterea, răbdarea, o etapă după alta care nu vine imediat, sacrificiul suprem al siguranței, adică al certitudinii în Altceineva. E o suferință pentru ca faptul care este între noi, Cristos, să nu rămână un exemplu sau un complex de valori morale, ci să se nască din carne. E nevoie de suferință: adică să aderăm la modalitatea prin care această prezență este printre noi. De altfel Cristos a înviat, dar a trecut prin moarte. În rugăciunea Angelus îi cerem lui Dumnezeu ca noi, care am cunoscut întruparea Fiului Său Isus Cristos, prin moartea și învierea lui să ajungem la experiența slavei Sale, la schimbarea vieții și a lumii. Să aderăm la Cristos, să-l facem să ne pătrundă trupul, înseamnă să privim, să concepem, să simțim, să judecăm, să evaluăm, să încercăm să ne tratăm pe noi înșine și lucrurile cu memoria prezenței sale, având în privire prezența sa. [...] Din această memorie derivă toată morală. Nu e ștearsă nicio iotă din lege, ci prezența lui pune bazele legii».⁴⁰

Așa cum a spus papa Francisc în Joia Mare, «niciodată adevărul *Veștii bucuroase* nu va putea fi doar un adevăr abstract, precum adevărurile care nu se întrupează pe deplin în viață».⁴¹

Îmi scrie o profesoară: «Participând la un gest de-al GS, eram la prânz cu câțiva copii. L-am întrebat pe băiatul din fața mea cum îl cheamă, câți

⁴⁰ L. Giussani, *Occorre soffrire perché la verità non si cristallizzi in dottrina ma nasca dalla carne (E nevoie de suferință pentru ca adevărul să nu se cristalizeze în doctrină, ci să se nască din trup, n.tr.)*, Exercițiile Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 1989, p. 24.

⁴¹ Francisc, *Omilia Sfintei Liturghii a Crismei*, 13 aprilie 2017.

ani are și unde merge la școală. „Șaisprezece, clasa a XI-a”. Pe urmă i-am pus alte întrebări. Și el, cu un ton fără nicio vibrație, mi-a răspuns: „Da, sunt bucuros, sunt de acord cu tot ceea ce am auzit, dar pentru mine nu sunt lucruri noi, le știu deja, mi le-a spus preotul din comunitatea noastră cu care deja mă întâlnesc de trei ani. Pentru mine e o aprofundare”. Banalizarea întrupată era acolo, în fața mea! M-am simțit blocată în acest dialog. Îmi venea foarte tare să mă retrag. Și totuși, în adâncuri, în adâncime, chiar în străfunduri, imposibil chiar și numai de gândit așa ceva, îi eram recunoscătoare, pentru că mă făcea să fiu conștientă de mine, de dorința mea. Această rană m-a pus în genunchi: fără Tine, fără Tine Cristoase, aici, acum, prezent, eu nu sunt nimic, îmi pierd umanitatea, eul meu. În cutele banale ale unui prânz „insipid” am putut descoperi exigența fundamentală, nevoia esențială a existenței mele: aceea de a-mi da seama că Tu ești. Până recent, o astfel de întâmplare nici măcar nu aș fi sesizat-o sau mi-ar fi provocat doar o suferință de scurtă durată, aproape ca o jenă. Ce recunoștință imensă pentru don Giussani, care m-a introdus pe un drum în care nimic, chiar nimic, nu poate fi uitat sau exclus!».

Aceste rânduri arată cât de mult avem nevoie de sărăcie – atât de mult încât să ne punem în genunchi ca s-o cerem –, de sărăcia la care ne rechemă Papa în scrisoarea pe care ne-a trimis-o (ca să ne mulțumească de oferta pe care am făcut-o după pelerinajele cu ocazia Jubileului) și pe care o voi relua mâine. Totul devine plat, totul devine scontat, fără conștiința sărăciei noastre, a nevoii noastre, fără implicarea libertății noastre. Câtă dreptate are Péguy! Dacă nu devenim protagoniștii salvarea, așa cum afirmă el, aceasta nu va fi interesantă pentru noi.

6. «De partea mormântului sau de partea lui Isus»

A mai spus Papa în Omilia de Paști: «Să ne gândim un pic, să se gândească fiecare dintre noi, la problemele de zi cu zi, la bolile pe care le-am trăit sau pe care vreuna dintre rudele noastre le are; să ne gândim la războaie, la tragediile umane și, pur și simplu, cu glas umil, fără flori, singuri, în fața lui Dumnezeu, în fața noastră să spunem „Nu știu cum merge asta, dar sunt sigur că Cristos a înviat și eu am pariat pe asta”».⁴²

Cu Cristos putem înfrunta orice situație în care ne aflăm. Și în asta constă și verificarea noastră. Nu suntem condamnați la cristalizare și la ariditate, ci, încă o dată, pentru a face această verificare este nevoie de libertatea noastră. Trebuie să decidem de ce parte stăm.

⁴² Francisc, *Omilia Sfintei Liturghii a Învierii Domnului*, 16 aprilie 2017.

Papa Francisc a spus-o de-o manieră foarte clară și emoționantă, la Capri, în 2 aprilie. Le vorbea victimelor cutremurului din Emilia, dar apelul său este valabil pentru noi, cei de aici, azi: «Să ne oprim [...] asupra ultimului dintre semnele miraculoase pe care Isus le săvârșește înainte de Paștele său, la mormântul prietenului său, Lazăr. [...] În jurul aceluși mormânt, are loc astfel o mare întâlnire-ciocnire. *Pe de o parte este marea dezamăgire*, precaritatea vieții noastre muritoare care, străbătută de angoasa datorată morții, experimentează adesea destrămarea, un întuneric interior care pare insurmontabil. Sufletul nostru, creat pentru viață, suferă simțind că seeta sa de binele veșnic este asuprită de un rău antic și întunecat. Pe de o parte este destrămarea din mormânt. Însă *pe de altă parte este speranța* care învinge moartea și răul și care are un nume: speranța se numește Isus. [...] Iubiți frați și surori, și noi suntem invitați să decidem în care parte ne aflăm. Putem să ne aflăm *de partea mormântului* sau *de partea lui Isus*. Există unii care se lasă închiși în tristețe și unii care se deschid la speranță. Există unii care rămân închiși în dărâmăturile vieții și unii care, asemenea vouă, cu ajutorul lui Dumnezeu ridică dărâmăturile și reconstruiesc cu speranță răbdătoare. În fața marilor „de ce”-uri ale vieții avem două căi: să privim cu melancolie mormintele de ieri și de astăzi, sau să-l apropiem pe Isus de mormintele noastre. Da, pentru că fiecare dintre noi are deja un mic mormânt, vreo zonă un pic moartă în inimă: o rană, o pagubă suportată sau făcută, o supărare care nu dă liniște, o remușcare care revine și revine, un păcat pe care nu reușim să-l depășim. [...] Așadar să simțim adresate fiecăruia dintre noi cuvintele lui Isus adresate lui Lazăr: „Vino afară!”; vino afară din vârtejul tristeții fără speranță; desfă bandajele fricii care împiedică drumul, legăturile slăbiciunilor și neliniștilor care te blochează [...]. Urmându-l pe Isus învățăm să nu înnodăm viețile noastre în jurul problemelor care se îngrămădesc: mereu vor fi probleme, mereu, și când rezolvăm una, în mod punctual vine alta. Însă putem găsi *o nouă stabilitate* și această stabilitate este tocmai Isus, această stabilitate se numește Isus. Și chiar dacă greutățile nu vor lipsi, va exista mereu mâna sa care ridică».⁴³

Iar în noaptea de Paști, Papa a afirmat: «Cu Învierea, Cristos nu numai că a dat la o parte piatra de la mormânt, ci vrea să dispară și toate barierele care ne închid în pesimismele noastre sterile, în lumile noastre conceptuale calculate care ne îndepărtează de viață, în căutările noastre obsesive de siguranță și în nemăsuratele ambiții capabile să se joace cu demnitatea altuia. [...] Dumnezeu intră năvalnic pentru a tulbura toate criteriile și a oferi astfel o nouă posibilitate. [...] Bucură-te, pentru că viața ta ascunde

⁴³ Francisc, *Omilia de la Capri*, 2 aprilie 2017.

un germen de înviere, o ofertă de viață care așteaptă trezirea. Și iată ceea ce ne cheamă această noapte să vestim: palpitatea Celui Înviat, Cristos trăiește! [...] Să mergem și să ne lăsăm surprinși de acești zori diferiți, să ne lăsăm surprinși de noutatea pe care numai Cristos poate s-o dea. Să lăsăm ca duioșia sa și iubirea sa să miște pașii noștri, să lăsăm ca bătaia inimii sale să transforme palpitația noastră slabă».⁴⁴

De asta suntem împreună zilele astea: ca să ne susținem, ca să ne rechemăm unii pe alții, prin mărturia noastră, prin zguduirea libertății noastre, ca să ne lăsăm surprinși și îmbrățișați de prezența Sa, astfel încât să nu fim răpuși în mormântul nostru, cum spune Papa. «Suntem invitați să decidem în care parte ne aflăm. Putem să ne aflăm *de partea mormântului* sau *de partea lui Isus*».

Vă atrag tuturor atenția să respectați liniștea, tocmai ca să ne ajutăm să stăm de partea lui Isus. Să nu banalizăm asta, să nu considerăm scontat. Dacă nu ne ajutăm ca liniștea să fie deplină și nu ceva mecanic, o tensiune totală spre a recunoaște prezența Sa, dacă nu exersăm în a face liniște, acestea nu vor fi pentru noi niște «exerciții» spirituale. Și tăcerea trebuie să se nască din trup ca să devină a mea.

Anul acesta ne-am gândit să dedicăm o parte din timpul de liniște pe care ni-l cerem la intrarea în săli ca să repetăm unele cântece din istoria noastră. Propunerea pe care ne-o facem se naște din dorința de a nu sconta darul de a cânta împreună. Dorim ca fiecare dintre noi – și deci comunitățile noastre – să poată redescoperi gustul, frumusețea și forța educativă a cântatului împreună.

⁴⁴ Francisc, *Omilia din Noaptea de Paști*, 15 aprilie 2017.

SFÂNȚA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii: Fap 5,34-42; Ps 26; In 6,1-15

OMILIA LUI DON STEFANO ALBERTO

«Se retrase din nou pe munte, el singur» (*In 6,15*). Ce este această retragere? O fugă de realitate? O ascunzătoare umilă? Isus cât ce împlinise cel mai răsunător miracol al său, săturând mii de oameni. Doar învierea lui Lazăr va depăși acest semn prin măreția, prin evidența inechivocabilă a puterii divine a celui Om. Dar Cristos în această clipă, singur pe munte, are la suflet, înainte de toate, libertatea alor săi, deja pusă la încercare în ziua aceea în fața acelei mulțimi imense. Știe că ziua următoare va fi o încercare și mai mare, când, în sinagogă, va zice: «Nu pâine care piere vă voi da de mâncare, ci propriul meu corp, sângele meu» (cfr. *In 6,51 urm.*). Și cei care Îl caută acum entuziasmați, ca să-L facă rege, ca să-I recunoască un consens social, chiar politic, vor pleca toți scandalizați. «Vreți să plecați și voi?» îi va întreba pe ai săi. Petru va răspunde: «Nu. Unde să mergem? Doar Tu ai cuvintele care dau sens vieții». Și Isus îi va zice: «Nu umanitatea ta și-a zis asta, ci Tatăl ți-a revelat-o».

Iată că începem să vedem sensul profund al acelei „retrageri, el singur”. La cina cea de taină, în ultimul discurs către ai săi, va zice: «Eu nu sunt singur» (*In 16,32*). «Singur» pentru El înseamnă să fie mereu împreună cu Tatăl; înseamnă să admită ca rădăcină și consistență a umanității Sale raportul continuu cu Tatăl. În acest fel, libertatea lui Cristos, ascultarea omului Isus față de Tatăl, sporește libertatea alor săi, libertatea lui Petru care în mod sincer îi va zice: «Doar Tu ești sensul desăvârșit al vieții» (cfr. *In 6,68*). Libertatea lui Cristos, suferința lui Cristos pentru fiecare dintre noi, despre care a vorbit Carrón în această seară în introducere printr-o întrebare: care este sentimentul dominant acum în viața mea? Care este iubirea cea mai dragă, acum? Apostolii s-au lăsat învinși, cuprinși, duși în această iubire a lui Cristos pentru Tatăl și în El pentru destinul omului.

Să îi cerem mamei Sale, Maria, să ne lasăm cuprinși din nou, în mod profund și total, unul câte unul, fiecare dintre noi, cuprinși de El.

Sâmbătă dimineata, 29 aprilie

La intrare și la ieșire:

Ludwig van Beethoven, Simfonia n. 7 în la major, op. 92

Herbert von Karajan – Berliner Philharmoniker

“Spirto Gentil” n. 3, Deutsche Grammophon

Don Pino. Dacă sunt prezent, dacă sunt conștient, știu că sunt aici ca să devin eu însumi și că această zi mă poate face să fiu mai mult eu însumi. Dar eu sunt o anforă goală, o anforă goală lângă izvor. Tu răspunzi strigătului meu.

Angelus

Laude

■ PRIMA MEDITAȚIE

Julián Carrón

«Fericți cei săraci cu spiritul»

Aș vrea să pornesc de la scrisoarea pe care ne-a trimis-o papa Francisc ca să ne mulțumească pentru oferta pe care am strâns-o în timpul pelerinajelor cu ocazia Jubileului Milostivirii și pe care i-am trimis-o. Așa cum am citit cu toții, Papa a profitat de această ocazie ca să ne dea câteva sugestii pentru drumul nostru în prezentul Bisericii și al lumii. Desigur, nu putem lăsa să treacă o scrisoare ce ne-a fost trimisă de Sfântul Părinte fără să încercăm să îi surprindem întreaga însemnătate. De asta profităm de gestul cel mai important al mișcării noastre, Exercițiile Fraternității, ca să continuăm să aprofundăm conținutul ei.

Papa ține să ne comunice că a fost un motiv de mare consolare pentru inima lui faptul că «multe persoane au luat drumul milostivirii în spiritul împărtășirii cu cei nevoiași»,⁴⁵ adică în timpul Anului cel Sfânt nu am uitat de cei nevoiași.

Recunoștința pentru această experiență a noastră de împărtășire i-a oferit ocazia să ne aducă aminte că «săracii [...] ne amintesc esențialul vieții creștine».⁴⁶ Radicalitatea acestei rechemări se deduce din citatul sfântului Augustin care apare în scrisoare: «Există unii oameni care mult mai ușor

⁴⁵ Francisc, *Scrisoare trimisă lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

⁴⁶ *Ivi.*

își împart toate bunurile săracilor, decât să devină ei înșiși săraci în Dumnezeu». Sensul acestei fraze îl explică însuși sfântul Augustin, care vorbește despre cei care sunt «bogați de sine, nu săraci de Dumnezeu; plini de sine, nu nevoiași de Dumnezeu»⁴⁷ și îl citează pe sfântul Paul: «Și chiar dacă mi-aș împărți toată averea pentru hrana săracilor, chiar dacă mi-aș da trupul să fie ars, și n-aș avea dragoste, nu-mi folosește la nimic».⁴⁸

În sintonie cu aceste gânduri, papa Francisc ne arată la ce anume dorește să ne atragă atenția: «Această sărăcie e necesară pentru că descrie ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El».⁴⁹

Deci, sărăcia noastră e atât de profundă încât este nevoie de El, nevoie de Dumnezeu. Săracul, ne amintește don Giussani, e în sine o așteptare: «La uitați dacă asta nu e chiar descrierea celui sărac sărac sărac, a săracului care umblă pe drumuri; toată persoana lui constă în acea așteptare, dar e fără nicio pretenție, nu are nimic pe ce să își sprijine pretenția; de aceea e prezent cu totul în moment, cu totul prezent».⁵⁰

Atunci primul pas al muncii noastre din aceste zile, urmându-l pe papa Francisc, e acela de a redescoperi sărăcia noastră constitutivă, adevărata noastră nevoie. A pune în discuție tema sărăciei, cum mai spune Papa în scrisoare, «nu e un program liberal, ci un program radical pentru că înseamnă o întoarcere la rădăcini».⁵¹

Să încercăm să ne dăm seama de această sărăcie.

1. Natura nevoii inimii

Sărăcia este recunoașterea nevoii care ne alcătuiește inima. «Cel sărac cu duhul e cineva care nu are nimic decât un singur lucru, din care și pentru care e făcut, adică o aspirație nesfârșită [...]: o așteptare fără limite. Nu e o așteptare fără limite pentru că e nesfârșită mulțimea de lucruri pe care le așteaptă; nu, nu așteaptă nimic, dar trăiește o deschidere nemărginită – și nu așteaptă nimic! –. Cum spune o poezie a lui Clemente Rebora [...]: „Nu aștept pe nimeni...”, și, cu toate astea, omul stă acolo plin de năzuință. [...] Aceasta e originalitatea omului»:⁵² faptul că e așteptare. Omul tinde cu totul spre ceva altceva, dincolo de orice limită, spre ceva ce nu știe să definească.

⁴⁷ Sfântul Augustin, *Despre Psalmi*, 71,3.

⁴⁸ 1 Cor 13,3-4.

⁴⁹ Francisc, *Scrisoare trimisă lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

⁵⁰ Întâlnirea casei, Gudo Gambaredo (MI), 23 martie 1970. Transcrierea înregistrării. Arhiva Istorică a Asociației Ecclesiale Memores Domini (ASAEMID), Înregistrări audiovizuale, OR.AUDIO/1458.

⁵¹ Francisc, *Scrisoare trimisă lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

⁵² L. Giussani, *Uomini senza patria (1982-1983)*, op. cit., p. 298.

Pare că reinventăm roata la căruță, pare ceva deja știut. Dar, așa cum vom vedea, tocmai să ne gândim că știm deja poate duce în mod absolut și rapid la formalism. Adevărata provocare pe care o avem, atunci, este cum să descoperim mereu din nou cine suntem, natura nevoii noastre, din profunzimea chestiunilor concrete pe care le trăim, ca să evităm căderea în formalism sau moralism. Don Giussani ne-a trasat calea, și dacă îl urmăm sau nu depinde de deschiderea noastră: «O definiție», spune el, «trebuie să formuleze o cucerire deja făcută, în caz contrar am avea de a face cu impunerea unei scheme»⁵³ sau cu repetarea formală care devine doctrină. Dacă asta e important pentru toți, e important înainte de toate pentru noi. Acum. În aceste vremuri pe care le trăim.

Inima nu este o premisă teoretică, ci existențială. Adică, ea lucrează, dar trebuie scoasă la iveală și recunoscută în esența ei. Aceasta facilitează întâlnirea cu toți oamenii, pornind de la experiență, într-un moment în care a dispărut o definiție împărtășită a omului, așa cum constatăm în discuțiile de fiecare zi.

Natura inimii nu este o definiție deja știută, pe care ne putem mulțumi s-o tot repetăm – cristalizând-o astfel într-o doctrină abstractă – și care nu mișcă nici măcar o cută a eului nostru. Câți dintre noi nu știm discursul corect despre inimă, și cu toate astea vedem cu toții că nu e suficient să-l „știm” pentru ca dorința noastră să se trezească tot timpul. Chiar și cunoscând definiția, putem petrece zile întregi, pline de uitare, fără să simțim «nevoia de El». Pe de altă parte, în mod existențial, e mereu la pândă posibilitatea de a trăi după o imagine redusă a inimii. Avem așadar un drum de făcut ca să putem descoperi, dinăuntru experienței noastre, umanitatea care este în noi.

Despre ce drum este vorba? La ce anume suntem chemați? «Înainte de toate trebuie să ne deschidem în fața propriei persoane», ne recomandă don Giussani, «adică să ne dăm seama cu însuflețire de experiențele noastre, să privim cu simpatie umanul din noi, trebuie să ținem cont de ceea ce suntem cu adevărat. Să ținem cont înseamnă să luăm în serios ceea ce experimentăm, *totul*, să surprindem *toate* aspectele simțirilor noastre, să căutăm *toată* semnificația».⁵⁴ Această simpatie pentru uman, pentru fiecare lucru care vibrează înăuntru nostru, e atât de crucială, atât de „radicală”, încât fără ea nu se poate înțelege nimic din tot restul.

Don Giussani ne-a povestit momentul în care, în experiența lui de tânăr seminarist, și-a dat seama de acea lipsă structurală ce-i caracteriza umanitatea, adică de natura inimii sale. Și-a dat seama de ea din adâncul lucrurilor concrete pe care le trăia. Să ne identificăm cu experiența lui: «În acea

⁵³ L. Giussani, *La origine pretenției creștine*, op. cit., p. 79.

⁵⁴ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., p. 84.

primă clasă de liceu, în acel timbru al vocii am sesizat fiorul a ceva ce lipsea, nu din minunatul cânt al romanței lui Donizetti, ci din viața mea: era ceva ce lipsea și care n-ar fi găsit sprijin, împlinire, răspuns, satisfacție, niciunde altunde. Și totuși inima revendică un răspuns, nu trăiește decât pentru acest răspuns». Este un punct esențial, care permite să judecăm tot ceea ce ne iese în cale. De asta don Giussani subliniază: «Dacă nu se pornește de la asta, pe urmă nu se mai poate înțelege nimic din restul». ⁵⁵ Atunci când ne rătăcim, când nu înțelegem, e pentru că nu pornim de la această exigență, și atunci totul devine o abstracție, rămân doar niște fraze repetate.

Don Giussani era foarte conștient de faptul că nu e scontată pornirea de la experiență, de la ceea ce realmente trăim. De asta el ne invită să fim foarte atenți: «Mult prea ușor ni se întâmplă să nu pornim de la experiența noastră adevărată, adică de la experiență în totalitatea și autenticitatea ei. De fapt, deseori identificăm experiența cu niște impresii parțiale [...]. Și, chiar și mai frecvent, noi confundăm experiența cu niște prejudecăți sau cu niște scheme poate inconștient asimilate din mediul înconjurător». Așa cum constatăm de multe ori, mentalitatea care ne înconjoară, și care pătrunde și în noi, «nu le consideră nici măcar a fi nevoile noastre adevărate, nici măcar nu știe ce sunt». ⁵⁶

Cum putem evita să ne oprim la impresii parțiale? Don Giussani sintetizează drumul: «Să observăm experiența cu ochi limpezi, și să acceptăm umanul în tot ceea ce revendică el». Altfel, sfârșim prin a oscila «între această aroganță exasperată» de a ne rezolva nevoile și «cea mai întunecată disperare», ⁵⁷ atunci când ne dăm seama că nu reușim.

Deci, chestiunea e să descoperim nevoile adevărate care ne alcătuiesc. Dar, pentru a face asta e nevoie să ne implicăm cu experiența noastră, care presupune exercițiul acelei libertăți despre care vorbește Péguy. De fapt, nevoile noastre adevărate apar în experiență («din adâncul situațiilor concrete de viață», ⁵⁸ cum spunea don Giussani): doar în experiență iese la suprafață ceea ce inima noastră dorește cu adevărat. Adică, umanul e provocat să iasă la suprafață, cu toate exigențele sale, doar în raportul cu realitatea, în fața a ceva ce se întâmplă. Fără provocarea realului, fiecare ar putea interpreta după bunul său plac ceea ce vrea inima, identificând ceea ce aceasta vrea cu o imagine sau alta – care va fi în mod precis dezmințită imediat ce va fi supusă verificării –. În sfârșit, experiența e cea care ne arată care sunt nevoile noastre

⁵⁵ L. Giussani, «Ceea ce cauți există», în *Spirto Gentil. Un invito all'ascolto della grande musica guidati da Luigi giussani (Spirto Gentil. O invitație de a asculta muzica clasică sub îndrumarea lui Luigi Giussani, n.tr.)*, sub îngrijirea lui S. Chierici și S. Giampaolo, Bur, Milano 2011, p. 12.

⁵⁶ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit., p. 84-85.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 85.

⁵⁸ Vezi aici, p. 15 [L. Giussani, «Apendice», în Id., *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 90]

autentice. Și experiența, așa cum mereu ne-am zis, nu e o simplă experimentare. Exigențele care mă alcătuiesc apar în fața conștiinței mele atunci când mă implic cu ceea ce experimentez: ele, observă don Giussani, înfloresc în mine în fața a ceea ce experimentez, în măsura în care sunt implicat cu ceea ce experimentez. Și aceste exigențe, ieșind la suprafață, judecă ceea ce experimentez. Doar în acest punct experimentarea devine experiență.⁵⁹

«Acum treizeci de ani», observa don Giussani, «când am început să spun aceste lucruri, nu credeam că după treizeci de ani ar fi trebuit să le repet de multe ori ca să le înțeleagă cei care de zece ani deja merg pe acest drum! Pentru că citesc aceste lucruri [atenție!], cred că le-au înțeles, trec mai departe și nu sunt serioși cu cuvintele pe care le folosesc, adică nu sunt serioși cu realitatea pe care acestea o indică».⁶⁰ Așa cum vedeți, formalismul stă mereu la pândă.

Dar realitatea e încăpățanată și revine mereu ca să bată la ușa noastră cu provocările ei. De aceea nici măcar cel care are o definiție redusă de sine nu poate împiedica să iasă la iveală, în experiență, stofa autentică a propriei inimi. Ideologiile sunt prea slabe în fața enormității realului, care se manifestă în experiență.

Care sunt semnele prin care inima omului își arată adevărata natură? Unul dintre ele este plictiseala despre care vorbește Moravia, fiind atât de des greșit înțeleasă, și pe care el o percepe ca fiind simptomul insuficienței realității: «Plictiseala mea ar putea fi definită ca o boală a obiectelor, care constă într-o ofilire sau pierdere a vitalității în mod aproape instantaneu; ca și cum ai vedea în câteva secunde, prin transformări succesive și foarte rapide, cum trece o floare de la boboc la veștejire și la preschimbarea în praf. [...] Plictiseala, pentru mine, e tocmai un fel de insuficiență sau de disproporție sau de sărăcie a realității. [...] Sentimentul plictiselii ia naștere în mine din sentimentul absurdității unei realități [...] insuficiente sau incapabile de a mă convinge de propria existență efectivă».⁶¹ Ceea ce Moravia nu spune, e faptul că noi putem experimenta insuficiența realului și deci a plictiselii doar datorită naturii infinite a dorinței noastre. Căinii, într-adevăr, nu se plictisesc. Leopardi e cel care surprinde bine problema: totul se arată «puțin și mărunț pentru capacitatea propriului suflet», adică față de infinitatea dorinței noastre. A pătimi «de lipsă și de vid», și deci «de plictis», e de aceea «un semn major al grandorii»⁶² naturii umane.

⁵⁹ «Omul e educat de experiență, nu de ceea ce experimentează» (L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, (*Se poate (realmente) trăi așa?*, n.tr.) Bur, Milano 2011, p. 82).

⁶⁰ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 83.

⁶¹ A. Moravia, *La noia (Plictiseala)*, n.tr.), Bompiani, Milano 1992, p. 7-8.

⁶² G. Leopardi, «Pensieri» («Gânduri», n.tr.), LXVIII, în *Poesie e prose (Poezii și proză, n.tr.)*, vol. 2, Mondadori, Milano 1980, p. 321.

Un alt semn este nostalgia, sensul sfâșietor a ceva ce ne lipsește și ce nu reușim să definim. «Mi-au reproșat tot timpul», scrie Ernesto Sabato, «nevoia mea de absolut, care, pe de altă parte, apare în personajele mele. Această nevoie traversează precum o albă viața mea, sau, mai bine zis, precum un dor de ceva ce n-aș fi atins niciodată [...]. Eu nu mi-am putut potoli niciodată nostalgia, n-am putut s-o îmblânzesc spunându-mi că acea armonie a existat într-o vreme în copilăria mea; aș fi vrut, dar n-a fost așa [...]. Nostalgia e pentru mine o frământare mereu nesatisfăcută, locul la care n-am reușit niciodată s-ajung. Dar e ceea ce am fi vrut să fim, dorința noastră. E atât de adevărat că nu poate fi trăită, încât am putea crede chiar că se află în afara naturii noastre, dacă fiecare ființă umană n-ar avea în sine această speranță de a fi, acest sentiment de ceva ce ne lipsește [...]. Nostalgia acestui absolut e ca un fundal, invizibil, imposibil de cunoscut, dar cu care cântărim întreaga viață».⁶³

Această «frământare mereu nesatisfăcută» ne dezvăluie care e stofa inimii, ne face să înțelegem natura sărăciei noastre, ne face să ne dăm seama de profunzimea nevoii noastre. Această nostalgie imposibil de satisfăcut o ducem cu noi ca un fundal invizibil, incognoscibil, dar real, cu care tratăm întreaga viață. Cum spune Andrej Tarkovskij: «Tot ceea ce suntem ducem cu noi în călătorie. Ducem cu noi casa sufletului nostru, așa cum face o broască țestoasă cu carapacea ei».⁶⁴ Există în noi o nostalgie pentru ceva altceva ce nu putem domestici, care se împletește cu o insatisfacție de neînduplecat, pe care, până la urmă, nimeni nu reușește s-o ascundă. Scrie Pavese: «Toți oamenii au un cancer care îi roade [...]: nemulțumirea lor; punctul în care se întâlnește ființa lor reală, scheletică, și infinita complexitate a vieții. Și cu toții, mai devreme sau mai târziu, își dau seama».⁶⁵

Acestea sunt unele dintre indicii – am putea da și altele – care dovedesc structura originară a inimii. Și tot ceea ce trăim, circumstanțele, provocări-

⁶³ «Siempre me han echado en cara mi necesidad de absolutos, que por otro lado aparece en mis personajes. Esta necesidad atraviesa como un cauce mi vida, como una nostalgia más bien, a la que nunca hubiera llegado. [...] Yo nunca pude calmar mi nostalgia, domesticarla, diciéndome que aquella armonía fue un tiempo en la infancia; ojalá hubiera sido, pero no. [...] La nostalgia es para mí una añoranza jamás cumplida, el lugar al que nunca he podido llegar. Pero es lo que hubiéramos querido ser, nuestro deseo. Tanto no se lo llega a vivir que hasta podría creerse que está fuera de la naturaleza, si no fuese que cualquier ser humano lleva en sí esa esperanza de ser, ese sentimiento de que algo nos falta. La nostalgia de ese absoluto es como un telón de fondo, invisible, incognoscible, pero con el cual medimos toda la vida» (E. Sabato, *Espana en los diarios de mi vejez*, Seix Barral, Barcelona 2004, p. 178-179). Traducere a noastră.

⁶⁴ Cuvintele lui Andrej Tarkovskij (1932-1986) provin dintr-un interviu inițial publicat în suedeză: cfr. A. Tarkovskij, «Att resa i sitt inre. Samtal med Tarkovskij», interviu de Gideon Bachmann, *Chaplin*, n. 193, septembrie 1984, p. 158-163.

⁶⁵ C. Pavese, *Il mestiere di vivere (Meseria de a trăi, n.tr.)*, Einaudi, Torino 1952, p. 59.

le, nu ne sunt date ca să ne complice existența, ci sunt ocazii pentru ca noi să înțelegem care e natura nevoii noastre, ca să descoperim nevoile noastre adevărate. Așa cum am amintit, de fapt, impactul cu realitatea e modalitatea prin care ies la iveală dimensiunile fundamentale ale umanului.

Pe acest drum totul e util (și contribuie la descoperirea identității noastre, ne arată cine suntem), chiar și dezamăgirea. Experiența dezamăgirii, inevitabilă tocmai pentru că nimic nu îi corespunde complet inimii, nu oprește omul, ci – așa cum ne amintește don Giussani – înflăcărează inima, îi intensifică setea. «Aceasta este natura rațiunii, aceasta este natura inimii omului, aceasta este natura a ceea ce îl face pe om om. Adică, faptul că cineva, atunci când abordează orice lucru, sesizează limita acestuia și e ferit de el, în orice caz (în măsura, evident, în care, cineva își dă seama de ceea ce se întâmplă, în măsura în care cineva nu e distras); așadar, faptul că cineva, înfruntând toate lucrurile, își dă seama de limită și de dezamăgire, de non corespondență, și asta nu îl oprește, ci îl înflăcărează, denotă faptul că el nu îi aparține limitei și durerii, și de asta e oarecum împins, îndemnat, târât să încerce să cuprindă mai mult, să cunoască mai mult, să pătrundă mai mult».⁶⁶ În traiul nostru, mereu căutăm să cuprindem ceea ce dă naștere dorului nostru, ne e sete să cunoaștem acel *dincolo* a cărui lipsă o simțim și care ne scapă mereu.

Pornind de la experiența pe care am pomenit-o putem descoperi ce anume este sărăcie.

Ceea ce Evanghelia numește sărăcie, spune Giussani, e descris foarte bine de Romano Guardini în comentariul lui la primele capitole ale *Confesiunilor sfântului Augustin*: «„Pentru Tine ne-ai creat, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru până nu se odihnește întru Tine”. În aceste cuvinte concepția augustiniană despre om atinge esențialul. Acesta este așezat de Creator în ființa lui adevărată, autorizat să stea în propriul centru și să înainteze cu propriul pas; însă realitatea lui este diferită față de cea a celorlalte creaturi. Acestea se înrădăcinează în propria natură, sunt bazate pe ele însele și se întorc în ele însele. Imaginea existenței lor este cercul care se închide în sine însuși; aceea a omului este însă arcul care se avântă dincolo de ceea ce întâlnește. [...] Aceasta este legea existenței lui, și o dovedește o neliniște profundă care nu dispare niciodată. Ea poate fi greșit înțeleasă, dar nu poate fi eliminată. Când omul își dă seama de ea, atunci aceasta devine un chin; când o acceptă, atunci aceasta îl conduce la un calm esențial, adică

⁶⁶ L. Giussani, *Ciò che abbiamo di più caro (1988-1989) (Ceea ce ne este cel mai drag (1988-1989), n.tr.)*, Bur, Milano 2011, p. 491-492.

la împlinirea ființei lui». ⁶⁷ Sărăcia este, atunci, «această disponibilitate de a întinde coarda propriului arc în căutarea nu de sine ci în căutarea celui alt», ⁶⁸ dincolo de sine, ireductibil la propriile măsuri.

Și atunci cine e săracul? Cel care nu are nimic de apărut decât propria sete, propria așteptare, propria natură originară, pe care nu și-a dat-o el însuși, și așadar tinde cu totul să recunoască și să-l primească pe cel care i-ar putea răspunde. E motivul pentru care Isus îi definește pe săraci „fericiți”. Această sărăcie nu este pentru Isus o nenorocire, ci o fericire: «Fericiți cei săraci cu spiritul... Fericiți cei cărora le e foame și sete...». ⁶⁹ De fapt, spune don Giussani, «toate fericirile sunt sinonime, sunt modalități diferite» de a vorbi despre această sărăcie, despre «sărăcia spiritului». ⁷⁰

Dar de ce această insistență a lui Isus asupra sărăciei? De ce această insistență a lui Giussani? Și de ce, acum, această insistență a papei Francisc?

Pentru că tocmai această sărăcie, această așteptare, această dorință mistuitoare de a cunoaște cine poate satisface setea noastră, e cea «care ne face capabili să recunoaștem accentul vocii Sale atunci când aceasta ar răsună în viața noastră. Ceea ce ne face să-l recunoaștem pe Cristos, accentul lui, accentul prezenței sale este loialitatea, sinceritatea, intensitatea acestei dorințe de a cunoaște ceea ce este Dumnezeu pentru viața mea, pentru viața noastră. „Oamenii cu greu învață ceea ce cred că știu deja”, spunea o romancieră britanică, Barbara Ward. Fariseii credeau deja că știu, n-au învățat să recunoască acea Prezență care era răspunsul la sensul lor religios, la toată istoria lor». ⁷¹ De asta, în lista fericirilor, prima este: «Fericiți cei săraci cu spiritul, pentru că a lor este împărăția cerurilor». De fapt doar cei care sunt conștienți de propria sărăcie, care își acceptă nevoia, care își simt foamea și setea, îl vor putea recunoaște pe purtătorul împărăției, pe cel care aduce răspunsul.

Atenție – ni se va putea părea surprinzător –, această sete, cum subliniază fără încetare don Giussani, e lucrul cel mai important nu doar pentru cel care trebuie să-l întâlnească pe Cristos, ci și pentru noi care suntem deja creștini. Sensul religios nu este o premisă ce poate fi abandonată la un moment dat, ci este o *condiție* mereu necesară: în primul rând, pentru a

⁶⁷ R. Guardini, *L'inizio* (Începutul, n.tr.), Jaca Book, Milano 1973, p. 30-31; citat în: L. Giussani, *De ce Biserica*, Nemira, București 2005, p. 268.

⁶⁸ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 268.

⁶⁹ *Mt* 5,3-12.

⁷⁰ L. Giussani, «Dal senso religioso a Cristo» («De la sensul religios la Cristos», n.tr.), în *Dove la domanda si accende* (*Acolo unde se aprinde întrebarea*, n.tr.), sub îngrijirea lui Camillo Fornasieri și Tommaso Lanosa, Itaca, Castel Bolognese (Ra) 2012, p. 55-56.

⁷¹ *Ibidem*, p. 53-54.

«recunoaște accentul vocii Sale atunci când aceasta ar răsună»; în al doilea rând, ca să fie o experiență reală a celui răspuns prezent care este Cristos: imediat ce cenzurăm sau minimalizăm setea, imediat ce ne desprindem de temelia umană, Cristos devine irelevant, atât de incredibil precum răspunsul la o problemă care nu se pune sau care nu se mai pune (de aceea întâlnirea cu Cristos răspunde la sete aprofundând-o, și nu eliminând-o). Cristos este răspunsul la setea omului de a trăi raportul cu ceea ce este destinul lui, semnificația a ceea ce face, fie că mănâncă, bea, e treaz, doarme, iubește, lucrează. În măsura în care această așteptare și această dorință nu sunt vii în mine, nu reușesc să recunosc răspunsul [...]. De asta lucrul cel mai important pentru noi, creștinii, este adevărul sensului nostru religios, pentru că atunci și realitatea lui Cristos se comunică vieții noastre». ⁷²

Cineva ca samariteana, care își simțea setea inimii, l-a interceptat imediat pe Cel care era în stare să i-o sature. Setea ei a ieșit la iveală în totalitatea ei, ea a putut s-o privească în profunzimea ei, ca niciodată până atunci, doar în fața Celui care întrupa promisiunea de a răspunde la această sete. Pentru că „sensul religios” – adică setea inimii – se clarifică și se trezește cu desăvârșire doar în întâlnirea cu Cristos: «Întâlnirea istorică cu acest om constituie întâlnirea cu punctul de vedere decisiv și clarificator al experienței umane». ⁷³ De asta e nevoie ca Cristos să fie mereu contemporan, astfel încât sensul religios să poată fi retrezit și menținut viu.

Am citat mai devreme acel pasaj în care don Giussani se uimea de câte ori spusese aceste lucruri, pe care continuăm să le citim, trecând peste ele. Să vedem însă ce se întâmplă atunci când cineva la ia în serios: «Dragă don Julián, de ani de zile voiam să-ți spun, dar chiar nu reușeam nicicum, nu reușeam să ies la iveală; eu mă consider – de fapt chiar sunt – o „sfamiliată”, adică fără familie. Din păcate, suferințele au fost atât de cumplite încât au determinat sfârșitul căsniciei mele. Am trăit asta cu mânie mulți ani și, atunci când tu dădeai în mod continuu exemple despre iubirea mamei sau a tatălui, eu cu plăcere te trimiteam undeva, gândindu-mă că tu ai fost norocos pentru că nu ai avut părinți cu probleme care să îți fi marcat mintea și trupul. Eu am avut o întâlnire excepțională, dar m-am considerat mereu diferită de ceilalți, cu această obiecție de fond...»; ceea ce înseamnă că întâlnirea poate să nu ajungă să determine percepția pe care o avem despre noi înșine; în pofida faptului că recunoaștem că am avut o întâlnire excepțională, poate să rămână în noi o obiecție de fond, legată de contradicții și probleme, pe care o ducem în noi ca pe «un car ce ne roade: trăind un

⁷² *Ibidem*, p.54.

⁷³ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, op. cit. p. 91.

sentiment de abandon care mă persecuta ca o umbră în toate, în judecata despre companie, dacă eram primită sau nu, dacă eram căutată sau valorizată sau părăsită. Apoi s-a întâmplat ceva în mine după ultima legătură cu Școala de comunitate din martie: eram foarte rău, dar când ai spus să ne suflecăm mânecile și să ne implicăm în realitate – acea realitate în care mi-e îngrozitor de greu –, la servicii, cu familia, cu prietenii și cu multe aspecte ale vieții mele, am înțeles că nu eram liberă, că așteptam fericirea de la „momente solare” și că reduceam prezența lui Isus doar la companie. Pasajul esențial care mi-a trezit inima a fost citatul lui don Giussani, din *Vivendo nella carne* (*Trăind în trup*, n.tr.): „Motivul pentru care oamenii nu mai cred sau cred fără să creadă [și întâlnirea excepțională avută nu influențează atât de mult încât să determine o experiență diferită a vieții, o percepție diferită de sine] [...] e pentru că nu își trăiesc propria umanitate, nu sunt implicați cu propria umanitate, cu propria sensibilitate, cu propria conștiință, și deci cu propria umanitate”.⁷⁴ Atunci, în seara aceea, a fost ca și cum aș fi răsufflat foarte adânc».

Acesta e punctul: atunci când lăsăm să intre în viața noastră întâlnirea, punând în joc nevoia noastră, imediat recunoaștem corespondența: semnul este că se introduce în noi o răsufflare imensă. Scrisoarea continuă: «Eu am decis ceva pentru că tu m-ai ajutat să mă înțeleg, m-ai făcut să înțeleg nodul vieții mele. Am început să iau în serios tot în ceea ce mă privește: furia, tristețea, greutățile, nedreptățile, durerile și momentele de singurătate. În fiecare dimineață mă scol și decid [iată în joc libertatea mea] să iau în serios totul, să nu cenzurez nimic, și ceea ce se întâmplă e un spectacol. Nu e o analiză introspectivă, ci e a experimenta că în această implicare nu sunt niciodată singură; și uimirea și gustul cresc până la milostivirea pentru frații mei și pentru bieții mei părinți».

Atunci când e învinsă îndepărtarea inimii de Cristos – datorită recunoașterii că în primul rând El a învins-o – se învinge și îndepărtarea de ceilalți, cum scrie tot prietena noastră: «Mi se pare că încep să înțeleg că asta este atitudinea corectă pentru că sunt fericită; am descoperit că Isus este prezent în toate lucrurile prin care trecem, dacă trecem prin ele cu atitudinea corectă, care e cea a certitudinii dependenței noastre totale! Asta îmi dă atâta plăcere încât în ochii celorlalți par o persoană fără probleme!» – pentru că problemele n-o mai determină, nu e că nu mai are probleme –. «În ultima vreme lumea îmi spune că am devenit mai frumoasă și mă întreabă ce mi se întâmplă; eu nu sunt tânără, am mai mult de cincizeci de ani! Mulțumesc don Julián, și eu vreau să învăț pentru mine metoda lui don

⁷⁴ L. Giussani, *Vivendo nella carne*, Bur, Milano 1998, p. 66.

Giussani. Vreau să devină a mea, vreau să fiu fericită și să gust totul din viață; și duminicile petrecute singură, acasă, studiind școala de comunitate sau făcând curățenie nu mă mai sperie. Am aflat că nu sunt singură. Eu mă rog pentru tine, ca Fecioara să te susțină. Cu recunoștință».

E o experiență la îndemâna tuturor, după cum vedem. Și nu pentru că n-ar mai fi probleme, ci pentru că ne deschidem în fața unei alte posibilități: aceea de a lua în serios ceea ce ne-a propus don Giussani.

2. Din adâncul greșelii noastre, o sete de salvare, o nevoie de iertare

Nevoia de semnificație, de destin, cea despre care am vorbit, nu poate fi separată de o altă nevoie, la fel de radicală, care ne constituie și pe care o cunoaștem bine cu toții: e nevoia de iertare, de milostivire, de salvare după fiecare greșală a noastră, după fiecare eșec sau înfrângere sau absență care se repetă. De aceea o privire realistă față de noi înșine n-o poate lăsa în afara considerației noastre. Așa cum n-o lasă în afara privirii Sale Isus.

Suntem nevoie de perfecțiune, de semnificație, de iubire, de dreptate, dar suntem, cu aceste exigențe ale noastre, pe măsură ce trăim, și în fața rezultatelor neputinței noastre de a le împlini, în fața contradicției cu care acționăm. Cu toții trăim, așa cum a arătat scrisoarea mai înainte citată, experiența de a distruge ceea ce iubim (cât de des vedem asta în raporturile afective sau în raportul cu copiii!), experiența de eșec acolo unde am vrea să reușim, experimentăm faptul că suntem incapabili să construim chiar în situațiile la care ținem mai mult, experimentăm căderea într-un vârtej de greșeli, de slăbiciuni, de meschinării, fără să știm cum să ieșim din ele: ne regăsim neputincioși și striviți de limitele noastre, judecători nemiloși ai propriilor persoane, aproape chiar până la a considera că suntem imposibil de iertat: cine ne va da crezare, după tot ceea ce am făcut? Cine ne va mai iubi, dacă suntem atât de fragili, inadecvați, incoerenți? E ca fața cea mai incomodă, mai umilitoare, a sărăciei noastre, a neputinței noastre de a fi, aceea despre care vorbește constant Evanghelia. Noi suntem exact ca «sărăcii», vameșii și păcătoșii cu care are de-a face Isus. În adâncul sentimentului nostru de eșec, de frustrare, de mânie, se află o sete, mai mult sau mai puțin exprimată, de iertare, așteptarea unei priviri care să ne facă s-o luăm de la capăt, chiar dacă uneori nu ne mărturisim asta nici măcar nouă înșine.

Vameșii din Evanghelia sunt ca prototipul acestei situații, care de multe ori e și a noastră. Se găseau înconjurați de o mentalitate atât de profund moralistă, încât nu puteau evita ca ea să nu-i pătrundă și pe ei. Putem vedea asta din parabola fariseului și a vameșului de la templu. Ca să înțelegem rugăciunea vameșului trebuie să-l privim, cum ne recomandă cercetătorul

Joachim Jeremias, cu ochii cu care erau priviți și cu care se priveau vameșii, aceiași ochi cu care, de multe ori, ne simțim priviți de ceilalți și cu care ne privim atunci când greșim: «Din nou, tot cu ochii contemporanilor trebuie să vedem vameșul. [...] El e copleșit de durerea că este atât de departe de Dumnezeu», stă în spatele templului și nu îndrăznește nici măcar să ridice capul. «Situția lui și cea a familiei lui sunt, de fapt, fără speranță. Deoarece, ca să se pocăiască, el nu trebuie doar să își abandoneze viața păcătoasă, adică să renunțe la meseria lui, ci trebuie și să întreprindă o acțiune de reparare, restituind banii sustrași [...]. Și cum poate ști [după o viață trăită făcând astfel de lucruri] câți oameni a înșelat? Nu doar situația lui, ci și implorarea lui de milostivire e fără speranță!»⁷⁵ Și nici măcar ispășirea pedepsei pentru răul făcut celorlalți nu poate fi de-ajuns ca să redea răvnita pace, așa cum ne mărturisesc deținuții. E ca și cum nu am reuși să stărpim din noi răul făcut nouă înșine – cel pe care îl știm numai noi – și cel făcut altora.

Comentând unele fragmente din Evanghelie, papa Francisc identifică bine problema: «Niciunul dintre cei care stăteau acolo, nici măcar Matei, nu putea crede în mesajul aceluia deget care îl arăta, în mesajul acelor ochi care îl priveau cu milostivire și îl alegeau ca să fie urmați».⁷⁶ E ca și cum nu s-ar putea crede în această posibilitate. Papa spune asta și despre Zaheu: «Nici măcar nu îndrăznește să spere că ar putea fi depășită distanța care îl desparte de Domnul; și se resemnează să-l vadă doar trecând».⁷⁷

Cum privește Isus sărăcia celui care nu îndrăznește nici măcar să spere? Pentru a răspunde, «trebuie să ne identificăm cu persoanele despre care vorbește Evanghelia», spune don Giussani. Și imediat adaugă: «Dar nu le înțelegem și nu reușim să ne identificăm cu ceea ce erau, dacă nu ne identificăm cu Cristos care spune: „Zaheu”. Atunci când izbucnește cuvântul „Zaheu”, atunci îl înțelegem pe Zaheu. Când Cristos spune: „Zaheu, coboară, vin la tine acasă”, atunci înțelegem ce era Zaheu, în clipa aceea. Gândește-te ce o fi simțit Zaheu, cum o fi măsurat, cât ai bate din palme, toate greșelile făcute fără ca nici măcar să le fi socotit, cum o fi simțit cine este el și cine era cel care îl chema. Ce era Zaheu, o vedem tocmai identificându-ne cu Cristos».⁷⁸ «E această apropiere, e această prezență; prezență nu a cuiva care se uită în altă parte, prezență a cuiva care se uită la tine. Această apropiere e cea care cutremură, datorită căreia viața este transfigu-

⁷⁵ J. Jeremias, *Le parabole di Gesù (Parabolele lui Isus, n.tr.)*, Paideia, Brescia 1973, p. 175-176.

⁷⁶ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁷⁷ Francisc, *Angelus*, 3 noiembrie 2013.

⁷⁸ ASAEMD, *Redacții de tipar și dactilografii*, OR.TIPAR/104, Întâlnire cu un grup de tineri care au început drumul vocațional în Asociația Eclezială Memores Domini, Gudo Gambaredo (MI), 26 iunie 1993.

rată; în sfârșit, Zaheu n-a spus în timp ce mergea acasă: „Acum ăsta îmi va zice că am furat o sută de aici, treizeciși patru de dincolo, acum ...”. Era plin de acea privire, a mers acasă ca să pregătească masa pentru ăla, pentru ăla care se uitase la el.⁷⁹ Era plin de tăcere.

Dar nu ajunge prezența plină de durioșie a lui Isus pentru a face experiența iertării. E nevoie să fie acceptată prezența Sa, să se cedeze în fața iertării Sale, a milostivirii Sale. Și, la fel ca Zaheu, trebuie să coborâm din copac și să fugim acasă ca să-L primim. Iată, apare din nou în discuție libertatea. Unele pagini din anumite romane pe care am fost invitați să le citim ne-au oferit o imagine vie și dramatică a acestei experiențe. Să ne gândim la Cel-fără-nume al lui Manzoni, în fața cardinalului Federigo: «Cel-fără-nume rămase uluit când auzi vorbele atât de calde, vorbele care răspundeau atât de direct celor pe care el nu se spusese încă, nu se putuse hotărî să le spună și, cuprins de emoție, dar zăpăcit, tăcea. „Și acum?”, urmă cu mai multă căldură Federigo, acum ai venit să-mi aduci o veste bună și mă lași să aștept cu atâta înfrigurare?”. „O veste bună? Eu? Cum să aduc o veste bună, care am iadul în suflet? Spune dumneata atunci, dacă știi, care ar putea fi vestea asta bună, venită de la un om ca mine?”. „Acea că Dumnezeu ți-a cercetat sufletul și vrea să te readucă la el”, răspunse liniștit cardinalul. „Dumnezeu! Dumnezeu! Dumnezeu! Dacă l-aș vedea! Dacă l-aș auzi! Unde este acest dumnezeu? [...] Dacă există acest dumnezeu, dacă e așa cum se spune, ce vrei să faci cu mine?” Aceste cuvinte fură spuse cu disperare, dar Federigo, cu un ton solemn, dictat parcă de o fericită inspirație, răspunse: „Ce poate face Dumnezeu cu dumneata? Ce va face? Un semn al puterii și bunătății sale, și va avea deodată prin dumneata o glorie pe care nimeni nu i-ar putea-o da. [...] și dumneata întrebă ce poate face Dumnezeu cu dumneata? [...] Să te ierte! Să te mântuiască! Și să îndeplinească în dumneata opera ispășirii! Nu sunt acestea lucruri mari, minunate și demne de el?”».⁸⁰

Aici apare, la maximum, adevărul Său, aici strălucește mai mult gloria Sa. Să-l ascultăm în continuare pe cardinalul Federigo: «„Ah! Gândește-te, dacă eu, biată ființă, sărman muritor, și totuși atât de plin de mine însumi, dacă eu, așa cum sunt, ard de o dorință atât de mare să te știu mântuit, încât pentru lucrul acesta aș fi în stare să dau cu bucurie (Dumnezeu mi-e martor!) puținele zile ce mi-au mai rămas de trăit, închipuiește-ți atunci cât de mare trebuie să fie mila aceluia care mi-o insuflă pe a mea, atât de

⁷⁹ Notițe de la lecția Exercițiilor spirituale ale novicilor *Memores Domini*, Le Pianazze (PC), 7 august 1982, păstrate la Secretariatul *Memores Domini*, Milano.

⁸⁰ A. Manzoni, *Logodnicii*, Editura pentru literatura universală, București, 1961, p. 412-414.

nedesăvârșită, dar atât de arzătoare, cât trebuie să te iubească, cât trebuie să te dorească acela care-mi poruncește și trezește în sufletul meu o dragoste ce mă copleșește!”. Pe măsură ce aceste cuvinte îi ieșeau pe buze, figura, privirile, gesturile sale întăreau cele spuse. Chipul celui ce asculta, până atunci tulburat, frământat, se încordă mai întâi mirat, apoi atent, pe urmă se învioră de o emoție din ce în ce mai adâncă și mai puțin dureroasă, iar ochii săi, care nu mai cunoscuseră plânsul din copilărie, se umplură de lacrimi. Și când Federigo isprăvi de vorbit, își ascunse fața în mâini și izbucni într-un hohot de plâns, care era ultimul și cel mai grăitor răspuns.»⁸¹ Cel-fără-nume se predă în sfârșit. Se vede asta de pe chipul lui, că de la «tulburat și frământat» devine «mirat, apoi atent». Fără această mișcare a libertății, salvarea nu va fi a mea. Ceea ce nu înseamnă să-i luăm locul lui Dumnezeu ca să ne salvăm singuri. Înseamnă că Dumnezeu, care ne-a creat fără noi, nu ne poate salva fără noi.

Să cedăm în fața unei prezențe care iartă, să acceptăm să fim salvați: e drama continuă a libertății. După un moment de cedare, într-adevăr, viața revine, și este din nou greoaie, predomină măsura asupra sinelui. Așa cum i se întâmplă lui Miguel Mañara, protagonistul operei cu același titlu a lui Miłosz: «După ce s-a spovedit la abate, continua să meargă la el să se descarce de propriile păcate; nu le putea uita, nu le putea „descleșta”, nu le putea smulge: existau, le făcuse».⁸² Și nouă ne poate fi la fel de greu. În timpul unei adunări, îi spun lui don Giussani: «Poți ieși din confesional exact la fel de oprimat de propriile păcate precum ai intrat». Și el: «Pentru o mare majoritate, Spovada nu e validă, *non valet*, nu are consistența existențială, nu influențează existența, drept pentru care, cu atât mai mult, nu influențează istoria. Domină mai mult reacția pe care, la un moment dat, poate după un an, cineva o are față de amintirea păcatelor comise: umilința, apăsarea consecințelor, mai ales a celor sociale. Atâta vreme cât cineva a făcut ceva și nimeni nu e atins de ceea ce a făcut, poate sta liniștit; dar atunci când se vorbește în societate sau vorbesc ziarele, atunci pentru el devine un lucru enorm și strivitor. [...] „Eu am greșit, am făcut...”: e o rușine, chiar dacă n-ar ști nimeni, împotriva mea; mă duc să mă spovedesc și predomină imaginea a ceea ce am făcut asupra măreției și certitudinii iertării».⁸³

Din ce anume se vede, în schimb, că predomină în mine certitudinea, privirea unei Prezențe? Dacă mă recrează. Fiindcă iertarea recrează – așa cum i s-a întâmplat Celui-fără-nume –. «Doar același identic gest al sără-

⁸¹ *Ibidem*, p.414.

⁸² L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 388.

⁸³ *Ibidem*, p. 386-387.

ciei mă poate desprinde de mine însumi și mă poate face să devin vesel: pentru că Cristos trăiește și Cristos e al meu, Cristos este pentru mine (*Propter nos homines*). Asta e important!». ⁸⁴ Atunci când Miguel Mañara, după spovedanie, se duce din nou la abate ca să se plângă de propriile păcate, abatele îi răspunde sec, surprinzându-l: «Toate astea n-au existat niciodată [...]. Doar El există». Dar e nevoie să te predai. Don Giussani comentează episodul cu aceste cuvinte: pentru ca păcatele să nu mai apese, pentru a fi «realmente liberi, liberi de propriile răutăți», liberi de păcatele care au fost chiar și mărturisite, «nu e de ajuns să le fi mărturisit: depinde de claritatea, de afecțiunea și de certitudinea că Cristos există și că Cristos este iertarea». ⁸⁵

«Noi vrem ca această salvare [omul] s-o dobândească de la sine», ⁸⁶ ne-a spus Péguy. Dar a dobândi salvarea nu înseamnă a o produce cu propriile forțe, cu propriul efort moralist: e vorba despre a primi salvarea care ne-a fost deja dată de Cristos, care este Cristos prezent, viu. Adesea noi ne simțim împovărați tocmai datorită acestei lipse de disponibilitate.

De ce sărăcie e nevoie ca să primim cu deschidere iertarea lui Cristos! O sărăcie care «devine posibilă datorită faptului că există Cristos, că prezența dominantă este Cristos, că obiectul privirii mele este Cristos. De asta se poate ieși în sfârșit liberi de la spovadă: dacă spovada înseamnă să mergi la Cristos, nu dacă e altceva. O spovadă făcută ca să mă împac cu greșeli pe care mă aștept să le mai fac iar mâine, nu îți aduce pace; dar dacă tu știi că din cauza slăbiciunii tale se mai poate întâmpla iar mâine, și mergi oricum să te spovedești uitându-te la Cristos, și spui: „Totuși eu te prefer profund față de orice alt lucru”, „Totuși ție îți zic da”, asta te eliberează». ⁸⁷

Zaheu era atât de plin de acea privire încât «a măsurat măsurat, cât ai bate din palme, toate greșelile făcute fără ca nici măcar să le fi socotit». ⁸⁸ Acea privire a făcut să iasă la iveală în el o sărăcie de spirit, a generat în el o clipă de sărăcie de spirit. Și în noi e la fel. Cel puțin pentru o clipă ne trezim că avem în noi această sărăcie de spirit, chiar dacă adesea nu o urmăm. Deci, în fața mișcării îndrăznețe a lui Isus care se autoinvită la masă la Zaheu acasă, trebuie să îi corespundă o la fel de îndrăzneță mișcare a libertății omului ca să o primească. Dar, uneori fariseul care este în noi strigă: «Scandal! Nu se poate. Nu te amăgi că El ar putea să mănânce cu un păcătos ca tine. Nu te amăgi că tu ai putea fi iertat. Uite ce zic cu toții:

⁸⁴ *Ibidem*, p. 387.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 388.

⁸⁶ Vezi aici p. 5.

⁸⁷ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 388.

⁸⁸ Vezi aici, p. 35

„Merge să mănânce acasă la un păcătos!”». Astfel, Zaheu, ca fiecare dintre noi, se află la o răscruce! Se înțelege ce provocare impresionantă reprezintă pentru Zaheu și pentru noi mișcarea lui Isus. Nimeni n-a exprimat-o mai bine ca sfântul Paul: «Uneori, cineva e dispus să moară pentru un drept; poate careva ar îndrăzni să moară pentru cineva bun. Dar Dumnezeu își demonstrează iubirea față de noi prin faptul că, în timp ce noi eram încă păcătoși, Cristos a murit pentru noi.»⁸⁹

Cristos continuă să ne provoace azi, așa cum l-a provocat atunci pe Zaheu, printr-o prezență istorică: «Nu există meserie sau condiție socială, nu există păcat sau greșală de niciun fel care să poată șterge din memoria și din inima lui Dumnezeu nici măcar pe unul dintre fiii săi. „Dumnezeu își amintește”, întotdeauna, nu uită pe niciunul dintre cei pe care i-a creat. Și eu îți spun ție: dacă ai o greutate care te apasă pe conștiință, dacă ți-e rușine de multe lucruri pe care le-ai făcut, oprește-te un pic, nu te speria. Gândește-te că cineva te așteaptă pentru că niciodată nu a încetat să își amintească de tine; și acest cineva e Tatăl tău, e Dumnezeu care te așteaptă! Cațără-te, cum a făcut Zaheu, suie-te în copacul dorinței de a fi iertat; eu te asigur că nu vei fi dezamăgit. Isus este îndurător și niciodată nu se satură să ierte! Amintește-ți bine, așa e Isus».⁹⁰

A primi cu deschidere îmbrățișarea lui Cristos presupune o sărăcie radicală: aceea de a accepta că suntem atât de „nevoie” încât să depindem total de milostivirea altcuiva; trebuie să fim atât de săraci încât să nu avem nimic de-al nostru pe care să ne sprijinim, nici merite cu care să ne lăudăm. E necesară o conștiință ultimă a adevăratei noastre nevoi, a ceea ce suntem cu adevărat. Și acesta este adevărul despre noi, fără subterfugii: pentru a trăi, pentru a relua, pentru a nu cădea sub povara greșelilor noastre, avem nevoie de o prezență care să ne ierte, de o îmbrățișare care să ne redea posibilitatea de a începe din nou și de a ne privi pozitiv pe noi înșine. În sfârșit, e vorba de a fi atât de săraci încât să depindem total de Isus.

Așa cum am zis, nu e suficientă o prezență care să ne ierte: e nevoie de o mișcare a libertății care să accepte iertarea. Asta pare clar și din parabola fariseului și vameșului. În pofida faptului că se aflau în fața unei prezențe care ierta, fariseii, de fapt, nu erau dispuși la iertare. Vameșii, în schimb, cu toate că erau sub povara propriului rău, aveau acea disponibilitate ultimă de a se lăsa iertați, nu pretindeau că au ceva al lor pe care să se bazeze. Parabola e adresată în mod precis acelor care aveau aroganța intimă de a fi corecți și îi disprețuiau pe alții. Spune Isus: «Doi oameni au urcat la templu

⁸⁹ Rm 5,7-8.

⁹⁰ Francisc, *Angelus*, 3 noiembrie 2013.

să se roage: unul era fariseu și celălalt vameș. Fariseul, stând în picioare, se ruga așa în sinea lui: „O, Dumnezeule, îți mulțumesc pentru că nu sunt ca ceilalți oameni, hoți, nedrepti, adulteri, și nici ca acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână și îmi plătesc zeciuiala din tot ceea ce am”. Vameșul, însă, oprindu-se la depărtare, nu îndrăznea nici măcar să își ridice ochii spre cer, ci se bătea cu pumnul-n piept zicând: „O, Dumnezeule, fie-ți milă de mine, păcătosul”. Eu vă spun: acesta, spre deosebire de primul, s-a întors acasă în pace, pentru că oricine se slăvește va fi umilit, cine în schimb se umilește va fi slăvit». ⁹¹

În acest punct putem înțelege mai clar scrisoarea Papei: «Sărăcii de fapt ne amintesc esențialul vieții creștine. [...] Această sărăcie e necesară pentru că descrie ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El». ⁹² Sărăcii ne pun din nou în fața ochilor acea nevoie care, în noi, ușor e redusă la tăcere, uitată, acoperită de siguranțele noastre provizorii, de satisfacțiile cu care ne liniștim, de iluzia de dominare a lucrurilor și de control a vieții. Nimic nu împiedică mai mult împlinirea noastră ca uitarea sărăciei noastre, a nevoii noastre ireductibile de altcineva, a nevoii noastre de semnificație și de salvare.

Lipsa de conștiință a setei noastre de-a avea o semnificație pentru a trăi, împreună cu lipsa de conștientizare a limitei noastre, a răului nostru, a păcatului nostru, și deci a nevoii noastre de iertare și de salvare, ne închid în fața întâlnirii cu celălalt, cu Cristos. Sărăcia, în dubla ei semnificație arătate, e condiție pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu, adică pentru a primi cu deschidere Prezența însăși a lui Dumnezeu, acea Prezență în care s-a întrupat Dumnezeu. De asta Isus spunea: «„Cât e de greu, pentru cei care dețin bogății, să intre în împărăția lui Dumnezeu!”». Discipolii erau tulburați de cuvintele lui; dar Isus reluă și le spuse: „Copii, cât e de greu de intrat în împărăția cerurilor! E mai ușor ca o cămilă să intre prin urechile unui ac, decât ca un bogat să intre în împărăția lui Dumnezeu”. Ei, și mai uimiți, spuneau între ei: „Și cine poate fi salvat?”. Dar Isus, privindu-i direct, spuse: „Oamenilor le e cu neputință, dar lui Dumnezeu nu! Pentru că totul e cu putință la Dumnezeu”». ⁹³

Dar Dumnezeu, cum ne-a creat liberi, nu vrea să treacă peste libertatea noastră. Așadar, el ne vine primul în întâmpinare, ia inițiativă față de noi, ca s-o suscite, cum spune Guglielmo de Saint-Thierry: «Ne-ai iubit tu primul, pentru ca noi să te iubim; nu că tu ai fi avut nevoie de iubirea

⁹¹ Lc 18,10-14.

⁹² Francisc, *Scrisoare adresată lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

⁹³ Mc 10,23-27.

noastră, ci pentru că noi nu puteam fi acel ceva pentru care tu ne-ai creat decât dacă te iubeam. [...] Vorbirea ta prin mijlocirea Fiului n-a fost altceva decât [...]: un îndemn și un imbold al iubirii tale față de iubirea noastră pentru tine. Tu știai, de fapt, o Dumnezeule, creator al sufletelor, că această iubire nu putea fi impusă sufletelor fiilor oamenilor, ci trebuia pur și simplu stimulată. Și știai de asemeni că acolo unde este constrângere, nu mai este libertate; și acolo unde nu este libertate, nu este nici dreptate»,⁹⁴ adică nu poate exista salvare.

Dumnezeu așteaptă libertatea noastră fără să înceteze să ne ierte, așa cum ne-a amintit Papa: «Datorită acestei îmbrățișări milostive se naște dorința de a răspunde, de a ne schimba».⁹⁵ Și, prima schimbare, prima convertire e aceea de a ceda, a ceda la îmbrățișarea Sa. Prima activitate e o pasivitate – ne spunea don Giussani –, adică să primim deschis ceva ce ni se dă.⁹⁶ Câtă nevoie avem să învățăm sărăcia despre care vorbește Papa! «Morala creștină nu e efortul titanic, voluntaristic», ne spunea tot în 7 martie 2015, «a celui care decide să fie coerent și reușește, un soi de provocare solitară în fața lumii. Nu. Aceasta nu e morala creștină, e altceva. Morala creștină este răspuns, este răspuns plin de emoție profundă în fața unei milostiviri surprinzătoare, imprevizibile, de-a dreptul „incorecte” după criteriile omului, a Unuia care mă cunoaște, îmi știe trădările și care oricum mă iubește, mă stimează, mă îmbrățișează, mă cheamă din nou, speră în mine, are așteptări de la mine. Morala creștină», conchidea Papa, «nu înseamnă să nu cădem niciodată, ci să ne ridicăm mereu, grație mâinii sale care ne apucă».⁹⁷

3. Inima mea e bucurasă pentru că trăiești Tu, Cristoase

Cine e conștient de infinitatea nevoii sale, asupra căreia s-a aplecat Cristos, nu poate decât să exclame cu don Giussani: «Inima mea e bucurasă pentru că trăiești Tu [, Cristoase]».⁹⁸ Dumnezeu răspunde cu prezența Sa – întrupându-se, devenind tovarăș al omului – tocmai la această imposibilitate de a ne suporta pe noi înșine, la această evidență răsunătoare a slăbiciunii noastre. Atunci, «adevărul omului nu se reduce la observarea evidentă a mizeriei sale, ci la anunțul plin de uimire și înălțător că această mizerie e

⁹⁴ Guglielmo de Saint-Thierry, «Liturgia orelor după Ritul roman», luna din a III-a săptămână din Advent, Oficiul Lecturilor, a doua lectură, în *Breviarul Roman*, în italiană.

⁹⁵ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁹⁶ «E o pasivitate ce constituie activitatea mea originală, cea de primire, de constatare, de recunoaștere». (L. Giussani, *Sensul religios*, Ed. Episcopiei Romano-Catolice, București 2000, p. 159)

⁹⁷ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁹⁸ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù (Atractiva Isus, n.tr.)*, Bur, Milano 2001, p. 148.

iubită. Această Prezență iubitoare, puternică și credincioasă, mai mult decât fragilitatea schimbătoare și vulnerabilă care este consistența omului în sinea lui, e descoperită ca fiind adevărata bogăție a omului. Și nu e de la sine înțeles că evidența propriei mizerii constituie punctul de plecare, descoperirea inițială; pentru că în măreția veștii acelei Prezențe omul poate, de asemeni, să descopere propria nuditate, propria incapacitate și propria meschinărie. Prezența Altcuiva e așadar consistența – certitudine și speranță – omului: a accepta asta, a afirma asta e existența ca iubire. Pentru că a iubi înseamnă să afirmi că Altcuiva e propria viață și că propria viață e afirmarea Altcuiva. „Tu ești eu”. „Trăiesc, nu eu, ci Altcuiva trăiește în mine” (Sfântul Paul). Așadar, răspunsul creștinismului la suferința interioară a eului e o umilință care devine iubire; și e așadar o recunoaștere a propriei mizerii (*humus* = pământ) care se deschide în fața bogatei Prezențe.⁹⁹

Cu cât cineva vede mai mult ieșind din propriile măruntaie ale vieții adevărata sa nevoie, cu atât mai mult înțelege că răspunsul nu poate fi un discurs, ci o prezență prezentă. Cineva care e conștient de sărăcia sa reală poate înțelege bine ce anume introduce Cristos în istorie. Asta e ceea ce îl făcea pe don Giussani să se înflăcăreze, atât de mult încât să repete adesea: «Inima mea e bucuroasă pentru că trăiești Tu, Cristoase». Așa cum a fost pentru discipoli după moartea lui Isus: doar o prezență ar fi fost în stare să răspundă lacrimilor, tristeții, singurătății în care s-au trezit imediat după îngroparea Sa. Însă nu o prezență oarecare. Pentru că discipolii erau încă împreună, dar erau cu toții speriați, se întâlneau cu ușile închise, dezamăgiți; mâncaseră și băuseră cu El, văzuseră miracolele împlinite de Isus, își aduceau bine aminte de ele, dar amintirea lor nu era suficientă ca să învingă frica. Doar prezența Sa putea răspunde.

E la fel și pentru noi. Ca să ne elibereze de angrenajele în care tot timpul rămânem blocați, e nevoie de o prezență prezentă. Aceasta este natura creștinismului: un eveniment acum. «Evenimentul nu identifică doar ceva care s-a întâmplat și cu care a început totul, ci ceea ce trezește prezentul, definește prezentul, conferă conținut prezentului, face posibil prezentul. Ceea ce știm sau ceea ce avem devine experiență dacă ceea ce știm sau ceea ce avem e ceva care ne este dat acum: există o mână care ni le întinde acum, există un chip care vine în întâmpinare acum, există un sânge care curge acum, există o înviere care are loc acum. În afara acestui „acum” nu există nimic! Eul nostru nu poate fi mișcat, emoționat în profunzime, adică schimbat, decât de o contemporaneitate: un eveniment. Cristos e ceea ce mi se întâmplă. Atunci, pentru ca ceea ce știm – Cristos, tot dis-

⁹⁹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano (În căutarea chipului uman, n.tr.)*, Rizzoli, Milano 1995, p. 227.

cursul despre Cristos – să fie experiență, e nevoie să fie un prezent care ne provoacă și ne izbește: e un prezent așa cum a fost un prezent pentru Ioan și Andrei. Creștinismul, Cristos, este exact ceea ce a fost pentru Andrei și Ioan [o istorie particulară, care nu se poate înlocui cu un discurs] atunci când au mers după el; imaginați-vă, când s-a întors, cât de impresionați au fost! Și când au mers la el acasă... E mereu așa, până acum, până în acest moment!».¹⁰⁰

Acest eveniment, contemporaneitatea lui Cristos, e unicul răspuns la setea omului: acest eveniment este esențialul nu doar la început, ci în fiecare clipă a dezvoltării noastre. În acest sens, Papa afirmă: «Atunci când spunem că această veste e „prima”, asta nu înseamnă că se află la început și apoi poate fi uitată sau înlocuită cu alte conținuturi care o depășesc. E prima în sens calitativ, pentru că e vestea *principală*, cea la care trebuie să revenim mereu ca s-o ascultăm în moduri diferite [...], în toate etapele ei și în toate momentele ei. [...] Nu trebuie să ne gândim că în cateheză *kerygma* este abandonată în favoarea unei formări care se presupune că ar fi mai „solidă”. Nu există nimic mai solid, mai profund, mai sigur, mai consistent și mai înțelept ca această veste. Toată formarea creștină e înainte de toate aprofundarea *kerygmei* care se transformă în trup tot mai mult și tot mai bine [...]. E vestea care răspunde la setea de infinit care există în fiecare inimă omenească».¹⁰¹

Certitudinea prezenței Sale crește și se susține doar cu experiența personală, care ne implică libertatea, așa cum explică tot papa Francisc. Doar «în virtutea propriei experiențe» se aprofundează convingerea «că nu e același lucru să-l fi cunoscut pe Isus sau să nu-l fi cunoscut, nu e același lucru să mergi cu El sau să mergi pe pipăite [...]. Știm bine că viața cu Isus devine mult mai plină și că împreună cu El e mai ușor de găsit sensul fiecărui lucru».¹⁰² În afara acestui «acum» al prezenței Sale nu există nimic! Este experiența pe care fiecare dintre noi e invitat s-o facă, pentru a ajunge la convingerea despre care vorbește Papa.

Pentru noi, Fraternitatea este locul în care suntem educați să trăim sărăcia necesară pentru a-L putea recunoaște și pentru a privi totul fără frică, așa cum scrie cineva dintre voi: «Duminica trecută ne-am întâlnit cu grupul de Fraternitate. Eu nu voiam să merg pentru că în ultima vreme mi se pare inutil (nu e cum mă gândesc eu). Se lucra pe scrisoarea pe care Papa ne-a trimis-o nouă, tuturor. La urmă, mă hotărâsc să mă încredințez lui Dumnezeu, am mers și am spus asta: am povestit despre dificultatea mea, despre suferin-

¹⁰⁰ L. Giussani, textul Afișului de Paști 2011 al Comunione e Liberazione.

¹⁰¹ Francisc, Exortăția apostolică *Evangelii gaudium*, 164-165.

¹⁰² *Ibidem*, 266.

ță, decizia inițială de a nu merge. Am sesizat că mergeam acolo ca să învăț să fiu săracă, să fac să nu predomine ideea mea, ci chipurile pe care le aveam în fața mea. Pentru mine asta a fost o revelație! E ca și cum aș fi înțeles, ba chiar înțeles din nou, ce este Fraternitatea: este a învăța să fiu săracă, adică să redobândesc privirea originală față de cei pe care îi am în fața mea. Altfel, de ce să ne vedem aproape o dată la douăzeci de zile, dacă nu ca să învățăm din nou această sărăcie față de prieteni și față de toți? Sper ca această experiență să mă întărească și când voi merge data viitoare la întâlnirea cu grupul de Fraternitate, și, fără chef, mă voi întreba de ce să merg, să cer să devin din nou preponderentă dorința de a redeveni săracă în Cristos!».

În locul pe care ni l-a dat Cristos – Fraternitatea noastră, în viața Bisericii – putem învăța ceea ce ne spune don Giussani, adică să trăim totul dinăuntru al celui raport care ne-a copleșit: «Ca un fiu alături de tată, ca discipolul în fața adevăratului învățător, ca un prieten lângă prietenul puternic, omul [fiecare dintre noi] vede *dinăuntru al celui raport* [a unui raport prezent] și acționează cu o energie *dată* încontinuu *de acel raport*. E ca și cum primul obiect al atenției ar fi această Prezență: nu „datoria” de îndeplinit. E ca și cum primul termen al afecțiunii ar fi acea Prezență: nu realitatea de posedat. E ca și cum prima sursă de la care se ia energia necesară ar fi acea Prezență: nu propria forță etică. Claritatea judecății morale, înclinația afectivă spre dreptate, puterea voinței, toate acestea se maturizează ca o consecință: de fapt, în raportul cu acea Prezență, persoana e atrasă în totalitatea ei, e stârnită spre bine. Moralitatea în Biserică este în primul rând un eveniment: recunoașterea acelei Prezențe, și „a sta” cu ea. *A trăi memoria*, aceasta e moralitatea sfințeniei creștine».¹⁰³

Doar întâietatea acordată acestei Prezențe ne schimbă. «Ce înseamnă Prezență? *Sed super mel et omnia, ejus dulcis praesentia*. Prezența Sa este lucrul cel mai bun, cel mai frumos și cel mai gingaș al vieții noastre».¹⁰⁴ Să ne identificăm încă o dată cu Andrei și Ioan în fața lui Isus, «în timp ce erau acolo și-l priveau cum vorbește (pentru că nu înțelegeau profunzimea gândurilor sale, nu înțelegeau toate cuvintele sale): nu mai trăiseră niciodată o astfel de întâlnire, nu și-ar fi închipuit niciodată o privire, o îmbrățișare și o ascultare atât de omenești, atât de deplin și total omenești, care aveau în ele ceva ciudat, ceva cu totul gratuit, ceva excepțional, dincolo de orice capacitate a lor de închipuire».¹⁰⁵

¹⁰³ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 235-236.

¹⁰⁴ L. Giussani, «*Ejus dulcis praesentia*. Gingășia ca evidență ultimă a adevărului: a adevărului în acțiune», *Tracce-Litterae Communionis*, ianuarie 2003, p. III.

¹⁰⁵ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 26.

Această Prezență schimbă viața celui care o primește cu deschidere și schimbă istoria: «Prin adeziunea noastră, prin formele prin care noi privim, auzim, simțim, atingem lucrurile, folosim lucrurile, o schimbă. E o schimbare care definește „prezența”». ¹⁰⁶ Știm că ne aflăm în fața acestei Prezențe pentru că ne schimbă. Este experiența pe care o face Cel-fără-nume al lui Manzoni: el simte că este înaintea Prezenței sale pentru că ea mișcă ceea ce el nu era în stare să miște, ce nu credea că ar fi putut fi mișcat în sinele lui, așa cum arată prin «hohotul de plâns» în fața cardinalului Federigo.

Ce anume introduce în viață prezența lui Cristos atunci când cineva își dă seama și cedează în fața ei? O tensiune, dorința de El, cererea. «Cererea este limita ultimă, granița misterioasă a libertății noastre. În cerere se pune în joc libertatea noastră. Omul creștin nu e indiferent în fața binelui sau a răului moral ci, în perceperea propriului nimic, cere, cerșește. Practica ascetică cea adevărată și fundamentală este cererea. Și nu se poate cere mult timp fără să dorești cu adevărat să se întâmple ceea ce ceri. Cererea e cerere dacă dorești cu adevărat să se întâmple ceea ce ceri. Comentariul la Psalmul 37 făcut de sfântul Augustin spune: „*Dorința ta este rugăciunea ta: dacă dorința ta e continuă, atunci și rugăciunea ta e continuă*”. [...] [Și] Gregorie de Nyssa [scrie]: „*Sufletul este atins și rănit de disperarea că nu va obține niciodată ceea ce dorește, dar acest vâl de tristețe îi este dat jos atunci când învață că adevărata posesiune a Celui pe care ea îl iubește se află în a nu înceta niciodată să-l dorești*”. [...] Să nu încetezi niciodată să-l dorești: acesta este evenimentul raportului dintre om și Cristos, sursă a unei dorințe care nu încetează niciodată, aceasta este întâlnirea care o trezește, capacitatea de a-l dori mereu. Întâlnirea providențială pe care Dumnezeu ne-a făcut să o împlinim, spre ce tinde dacă nu spre a ne face să-l dorim pe Dumnezeu? Să-L dorim tot, încontinuu, în umilința clară și realistă a slăbiciunii noastre».

Capacitatea pe care o are Cristos de a retrezi dorința noastră este semnul adevărului Său. Salvarea nu este echivalentul eliminării dorinței. E contrariul. Cum spune sfântul Bernard: «Nu cu pașii picioarelor, ci cu dorințele îl căutăm pe Dumnezeu. Și fericirea de a-l fi găsit nu stinge dorința, ci o întetește. Oare plinătatea bucuriei înseamnă stingerea dorinței? Dimpotrivă, e uleiul care o alimentează, pentru că dorința e flacăra».

¹⁰⁶ L. Giussani, «*Ejus dulcis praesentia*. Gingășia ca evidență ultimă a adevărului: a adevărului în acțiune», *Tracce-Litterae Communionis*, op. cit., p. III-IV.

¹⁰⁷ L. Giussani, «*Această bucurie dragă asupra căreia se clădește orice virtute...*», supliment la *CL-Litterae Communionis*, iunie 1993, p. 25.

¹⁰⁸ Cfr. Sfântul Bernard de Clairveaux, «Predica a LXXXIV-a», *Predici despre Cântarea Cântărilor*, în *Operele Sfântului Bernard*, Partea a doua, «Predicile XXXVI-LXXXVI» vol. 2, Città Nuova, Roma 2008, p. 612-619.

Atunci, nostalgia de Cristos e un indicator bun al drumului pe care l-am făcut până acum, ne arată cât am urmat inițiativa Sa. Fiecare dintre noi poate spune dacă azi simte mai mult dorul de El sau, dacă, dimpotrivă, s-a îndepărat de El: nu e că nu mai participă la anumite lucruri, dar nu îl mai interesează Cristos, nu Îl mai dorește ca în prima zi, nu Îl dorește mai mult ca în prima zi. Să ne întrebăm: suntem azi mai nevoiași de prezența Sa sau mai sceptici? Ne-am îndepărtat de Cristos, trăind cu El un raport formal, pentru că în fond nu ne era atât de necesar pentru a trăi, sau a crescut dorul de El? Îl caut mai mult sau Îl caut mai puțin față de cum era la început? Dacă dinăuntru măruntaielor noastre nu se naște în mod constant dorința de a-L căuta, credința se reduce la ceva ce apasă viața.

Așa cum vedem, libertatea este mereu în joc. «Moralitatea» spune Giussani «est o tensiune. Dacă ar fi „îndeplinire” a unui lucru, nu ar mai fi tensiune. Ceea ce trebuie să facem, să încercăm, bineînțeles, să facem! Dar a zice că moralitatea este tensiune căci indică o poziție care țintește mereu spre un *altceva*, dispusă să fie corectată pentru a pătrunde tot mai mult într-o realitate ce ne depășește „pe cât de departe sunt cerurile de la pământ”. Nu ne putem mândri cu nimic din ceea ce facem, potrivit expresiei lui Isus din Evanghelie: „Când veți face toate cele poruncite vouă, să spuneți: ‘Slugi ne folositoare’”. Unicul lucru de care putem fi mândri este acela de a-L afirma pe El, de a tinde spre El. Prin urmare suntem complet săraci, pentru că în fața misterului lui Dumnezeu omul este nimic, iar destinul lui este să i se raporteze, să i se supună clipă de clipă».¹⁰⁹

«Ceea ce domină în adâncul meu», scrie cineva dintre voi, «este o recunoștință profundă pentru preferința continuă a lui Isus pentru viața mea. O recunoștință și o emoție profundă care depășesc de asemeni scandalul inimii mele mereu tot mai nevoiașe: această lipsă e pe punctul de a deveni lucrul cel mai drag pe care îl am, chiar dacă nu am mereu harul de a-mi da seama de el».

În liturghia pe care o vom celebra acum, să cerem ca Cristos să rețrească în noi toată lipsa noastră de El.

¹⁰⁹ L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 25.

SFÂNTA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii: 1In 1,5-2,2; Ps 102; Mt 11,25-30

OMILIA EMINENȚEI SALE CARDINAL EDOARDO MENICHELLI
ARHIEPISCOP DE ANCONA – OSIMO

Pacea celui Înviat fie cu voi toți.

El, prezență vie, care topește nodurile strânse ale captivităților noastre amăgitoare și care, mai ales, ca nimeni altul, provoacă dorința de libertate cu o ascultare imitatoare a Lui, care din iubirea ascultătoare a făcut testamentul lui și stindardul său glorios.

El, dragilor, devenind sărac pentru a mă înțelege pe mine, sărac, fie ca El să satisfacă cu adevărata bogăție viața voastră și a mea.

Îi sunt recunoscător lui don Carrón și vouă, tuturor, pentru această invitație, care mă face să mă rog cu voi și pentru voi și care reînnoadă în mine, reîntărește în mine ceva care pentru voi și pentru mine are identitatea de apartenență și direcție vocațională.

Nu știu dacă voi reuși să vă zic ceva util. Vă voi spune, chiar dacă bâlbâind, ceva ce cred despre Cineva.

În centrul acestei mici meditații ale mele se află Paștele. Paștele, în al cărui har trăim, ne amintește și ne vestește că credibilitatea, am spune credința, nu e evidența unei idei, nici proprietatea unui lucru, nici o sumă sufocantă de reguli, ci e manifestarea unei Persoane. Acesta este miezul spiritual, intim și misterios, în care se pătrunde doar prin intermediul iubirii și al libertății pe care acesta le determină.

Mă regăsesc cu totul în această temă a Exercițiilor voastre: «Inima mea e bucuroasă pentru că trăiești Tu, Cristoase». Aș adăuga: «Eu te-am întâlnit și tu m-ai eliberat». Și aici ne ajută experiența spirituală a sfintei Ecaterina, a cărei amintiri liturgice o celebrăm, care constă în contopirea unei iubiri intense a lui Cristos și pentru Cristos și a unei iubiri pentru Biserică și istoria care o locuiește. Și în această uniune de iubire cu Cristos și cu Biserica, în Cristos și în Biserică, dragilor, totul este atrăgător, totul este libertate. Această întâlnire, sau, dacă vreți, această descoperire trebuie să fie construită, trebuie să devină evidență fascinantă și efort și libertate.

M-ați putea întreba: dar tu la ce punct ești? Ai conștiința că ești liber pentru că ai totul avându-L pe El? Îl simți ca fiindu-ți contemporan? Nu știu să vă spun, dragilor, sau știu să vă spun doar că toate astea trec prin și pentru fidelitatea față de Paște și față de calitatea lui de a fi eveniment de salvare, în care să stăm și să locuim, stând și locuind timpul uman care ne este dat.

Desigur, noi toți știm că Paștele așază viața mea de discipol în mijlocul unui duel, în care, așa cum ne-a făcut să exclamăm liturgia pascală, moartea și viața s-au înfruntat și din acea duelare Domnul, care era mort, a ieșit viu și triumfător. Acesta este punctul esențial care ne ajută pe fiecare dintre noi să traversăm istoria și timpul și lucrurile, și atunci, cum spune adesea papa Francisc, viața de discipol credincios nu este un *status* social, nu este un mod de a trăi o spiritualitate care mă face bun și poate absent din istorie. Această viață, viața de discipol, este mărturia unei fidelități și a unei ascultări.

Și în acest sens, vă invit să contemplați cu mine, pe scurt, trei abordări esențiale ale Paștelui.

Prima: înainte de toate, ușurința de a-l recunoaște pe cel Înviat. Nu știu, dar des mă gândesc că pe noi ne sperie mai mult bucuria celui Înviat – și discipolii au zis: «E o închipuire» –, ne sperie mai mult bucuria celui Înviat, decât întristarea pentru Răstignit. A-l experimenta pe Cristos înviat nu este răspunsul unei emoții, nici descoperirea unei companii la care am sperat. E mai degrabă noutatea care bucură, care creează uimire seducătoare, e Iubitul pe care nu l-ai mai pierde niciodată, e Destinul, este Misterul care te copleştește. Și asta, dragilor, pentru mine e prima mare libertate: ceea ce e de neconceput e posibil, Mortul umblă, acum, cu mine.

A doua abordare: să acceptăm darul pe care cel Înviat ni l-a făcut. Și darul celui Înviat este Spiritul. «Veți primi Spiritul», spuse cel Înviat celor unsprezece speriați. Spiritul, este El care te face să recunoști cine este, e El care îți va explica fiecare lucru al misterului lui Cristos. Ei bine, dragilor, aici se află toată libertatea de care e nevoie. În Spirit nimic nu e structurat, nimic nu e vechi, nimic nu miroase a mucegai. Să ne lăsăm purtați de Spirit, dar al lui Cristos înviat, ca să facă să rodească viața, ca să sărbătorească existența chiar și marcată de cruce, pentru a elibera trupul meu de seducțiile pe care el le oferă; a încătușa sau a pretinde încătușarea Spiritului și carismele sale e păcatul cel mai anti-pascal. Vestea celui Înviat nu e rodul cuvintelor noastre, nici al alchimiilor noastre sau al analizelor sociale sau pastorale, mereu în căutarea „noutății”. Vestea salvării trece prin și în banalitate, împrăștiată datorită Spiritului care o însuflețește. Vreau să vă amintesc un mic fragment din Evanghelie. Isus înviat nu se arată în gestualitatea scilpitoare, ci în normalitate. Vă amintiți, pe lacul Tiberiadelor? Ce le-a spus celor doisprezece care erau acolo? «Fiilor, nu aveți nimic de mâncare?»

Aș vrea să vă spun ceva, și sper că veți fi milostivi cu mine. O spun și mă emoționez. Aveți o carismă unică și fascinantă: nu o îmbătrâniți, n-o faceți fosilă! Întrebați-vă tot timpul: «Ce vrea spiritul Paștelui azi, acum, de la mine?».

Și este a treia abordare pascală: Cleopa și prietenul său, aproape disperați și fără să mai aibă dorințe, morți înăuntru. «L-ar recunoaște la frângerea pâinii», spune Evanghelia. Gestul cinei pascale e gestul care dă viață. Să ne amintim:

«Luă pâinea»: era trupul Său; «o frânse»: înseamnă «se înmuie»; «a dat-o»: pâinea Sa comunică și dă viață; «faceți asta în amintirea mea»: acesta, nu un gest oarecare și lipsit de semnificație, acesta! «Mi-ați făcut mie»: în numele Său și în mod misterios în avantajul Său (acest „al Său” trebuie înțeles). Aici, credeți-mă, se află tipologia euharistică pascală a discipolului credincios și a Bisericii, comunitate de credincioși chiar și păcătoși. Îmi place expresia iubitului don Giussani: «Sărăcia se naște din caritate», cum s-ar spune: dacă iubești, devii sărac; sau: dacă iubești, îl slujești pe Cristos sărac pe care îl vezi, acum!

Vreau să vă las în această privință o imagine pe care am văzut-o în urmă cu câteva zile și care m-a educat. În muzeul nostru diecezan din Ancona este expus de ceva vreme un panou despre operele de Milostivire, pictate de un pictor necunoscut – pentru mine –, Olivuccio di Ciccarello. Privind diferitele personaje, am observat că pe capul unora dintre ele era o coroană de beatitudine. M-am uitat mai bine și am văzut că personajele erau toate diferite. Nu era mereu același personaj care avea coroana beatitudinii și am întrebat de ce. Personajele cu coroana nu erau nici Cristos, nici vreun sfânt al carității, ci coroana beatitudinii era pe capul destinatarilor carității, pentru că în ei este prezent Cristos. Aici, pentru mine, se află mărturia credibilă a discipolului. Să nu îmbătrânești acumulând! Fii tânăr, dându-i! Și chiar și aici, așa se trăiește libertatea. Amin.

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă Eminență, vreau să vă mulțumesc în numele tuturor prietenilor mișcării pentru că ați acceptat cu atâta bucurie să fiți aici cu noi în această dimineață, ca să fiți cu noi și ca să celebrați Euharistia în care ne-ați mărturisit ceea ce înseamnă pentru dumneavoastră Paștele, și suntem recunoscători pentru această mărturie fiindcă înseamnă să ne dați ceva din dumneavoastră, împărtășind cu noi lucrul cel mai drag. Vă mulțumim pentru că ne-ați îmbrățișat peste tot pe unde ați fost; prietenii noștri din Ancona îmi povestesc mereu stima pe care o aveți față de harul pe care ni l-a dat Domnul. Și vă cerem, așa cum ne-ați încurajat azi dimineață, să vă rugați pentru ca noi să fim fideli, pentru că dumneavoastră intuiti ce har este pentru toată Biserica darul carismei date lui don Giussani. De asta vă spunem cu adevărat mulțumesc pentru tot.

Cardinalul Menichelli. Eu vă mulțumesc și sper cu înfocare să puteți fi bucuria și veselia Bisericii. Mulțumesc.

* * *

Regina Coeli

Sâmbătă după-amiaza, 29 aprilie

La intrare și la ieșire:

Johannes Brahms, *Sinfonia n. 4 în mi minor*, op. 98

Riccardo Muti – Philadelphia Orchestra

“Spirto Gentil” n. 19, Philips-Universal

■ A DOUA MEDITAȚIE

Julián Carrón

«Voi face ca puterea numelui meu să strălucească în bucuria chipurilor lor»*

«Ochii tăi vedeau tot și îi vorbeau inimii, / cuvintele aduceau focul și dorința de a merge ... de a merge.»¹¹⁰ Dacă suntem atenți la ceea ce am cântat, descoperim cum se leagă totul: dorința de a merge se naște din ochii care vedeau totul și îi vorbeau inimii și din cuvintele care aduceau focul. Legătura dintre lucruri e internă, nu e lipită din afară, ca ceva adăugat.

Să încercăm atunci să surprindem ce anume apare în viața unui om căruia i s-a întâmplat o întâlnire ca cea descrisă azi dimineată, care a fost capturat de acei ochi plini de îndurare, care a găsit răspunsul la setea lui de semnificație și la nevoia lui de a fi iertat. Vom vedea cum totul izvorăște din aceeași sursă, în măruntaiele propriei experiențe.

În *Evangelii gaudium* papa Francisc afirmă că «problema cea mai mare» în viața creștină «apare atunci când mesajul pe care îl vestim pare [...] identificat cu [...] aspecte secundare care, chiar relevante fiind, în ele însele nu arată esența mesajului lui Isus Cristos». Conținutul vestii creștine, de fapt, este altceva: un eveniment care mișcă eul în profunzime. Fără ochi, fără cuvinte care să aprindă focul, un om e însă „constrâns” să meargă, merge doar datorită unei forțări și nu datorită poftei de a nu pierde ceva ce a văzut, nu datorită dorinței de a trăi și de a urma acea poftă.

De aceea e mai bine să «corelăm discursul nostru cu nucleul esențial al Envahgeliei care îi conferă sens, frumusețe și atractivitate».¹¹¹ Papa insistă: «Organicitatea dintre virtuți împiedică excluderea vreuneia dintre ele din idealul creștin, niciun adevăr nu e negat. Nu trebuie să mutilăm integra-

* Cfr. *Confractorium* a Duminicii a IV-a a Adventului, *Missale ambrosianum juxta ritum Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis*, editio quinta post typicam, Mediolani, Daverio, 1954.

¹¹⁰ C. Chieffo, «Andare...», în P. Scaglione, *La mia voce e le Tue parole (Vocea mea și cuvintele Tale*, n.tr.), Ares, Milano 2006, p. 272.

¹¹¹ Francisc, Exortăția apostolică *Evangelii gaudium*, 34.

litatea mesajului Evangheliei. De altfel, fiecare adevăr se înțelege mai bine dacă este pus în relație cu totalitatea armonioasă a mesajului creștin, și în acest context toate adevărurile au propria lor importanță și se luminează unul pe altul. [...] Evanghelia invită, înainte de toate [așa cum am văzut în această dimineață] să îi răspundem Dumnezeuului care ne iubește și care ne salvează [...]. Această invitație nu trebuie umbrită în niciun caz!». Dacă o considerăm scontată, dacă o umbrim pentru că o considerăm „deja știută”, creștinismul devine, în mod inevitabil, vrem nu vrem, un moralism, pentru că dispare acea origine, acel punct original care o face rezonabilă și posibilă: «Dacă această invitație nu strălucește cu forță și atractivitate, construcția morală a Bisericii riscă să devină un castel de cărți de hârtie, și acesta este cel mai mare pericol pentru noi». Creștinismul devine o etică, un moralism. Dar atunci nu mai este creștinism și, chiar dacă continuăm să folosim cuvintele creștine, el își pierde adevărul. Și atunci, continuă Papa, «nu va fi de fapt Evanghelia ceea ce vestim, ci unele accente doctrinale și morale care derivă din anumite opțiuni ideologice. Mesajul va risca să își piardă prospețimea», pierzându-ne interesul, «și nu va mai avea „mireasma Evangheliei”». ¹¹²

Să ne gândim la un personaj care să ne ușureze înțelegerea. Să ni-l închipuim pe Zaheu – la care am făcut referință azi dimineață – blocat în propriile angrenaje. Își redusese dorința de plinătate la a acumula cât mai mulți bani cu puțință. Dar ceea ce chiar obținuse, nu îi ajungea. O demonstrează faptul că, atunci când l-a auzit vorbind pe Isus despre ceea ce zicea și făcea, despre atitudinea pe care o avea față de ceilalți, n-a putut să-și rețină «pofa de a merge», cum spunea cântectul! Unde? Să-L vadă, chiar dacă dintr-un copac. Și atunci când s-a auzit strigat: «Zaheu, coboară, vin la tine acasă», a surprins în acele cuvinte răspunsul la toată nevoia lui de salvare. Zaheu, de fapt, cum am spus azi dimineață, era plin de mentalitatea care îl înconjură, care îl pătrundea până în măduva oaselor, care îl făcea să se gândească: «Nu-ți fă iluzii, pentru tine nu există salvare!». Dar atunci când a avut surpriza celui «vin la tine acasă», l-a primit pe Isus foarte bucurat. Și Evanghelia redă cuvintele lui Isus: «Azi salvarea a intrat în această casă». ¹¹³ Din ce anume vedem că a venit salvarea? Din ceea ce a izbucnit în Zaheu datorită acelei vizite împrevizibile. «Iată, Doamne, eu dau săracilor jumătate din ceea ce am și, dacă am furat de la cineva, dau de patru ori înapoi». ¹¹⁴ După cum vedeți, totul e corelat. Închipuiți-vă toate tentativele

¹¹² *Ibidem*, 39.

¹¹³ Cfr. *Lc* 19,1-10.

¹¹⁴ *Lc* 19,8.

pe care le-or fi făcut fariseii să-l constrângă să se schimbe, aruncându-i în față toate greșelile pe care le făcuse. N-au reușit să-l mute nici măcar un milimetru. Isus a reușit, cu acea privire îndurătoare, care mergea la rădăcina inimii lui, și acesta este creștinismul. Când lipsește punctul originar, nu mai e creștinism, chiar dacă folosim cuvintele creștine.

Doar din experiența milostivirii se poate naște o bucurie care schimbă totul. De asta Papa a ales ca titlu al propunerii pe care i-a făcut-o Bisericii și lumii *Evangelii gaudium*, bucuria Evangheliei.

1. «Bucuria cea dragă asupra căreia se clădește orice virtute»

Legătura cu totalitatea armonioasă a mesajului creștin nu e rezultatul unui artificiu intelectual, a vreunui parcurs mintal complicat sau al vreunui efort deosebit de-al nostru. Totul iese din experiența întâlnirii cu Cristos. Don Giussani ne-a învățat s-o surprindem în experiența celor care L-au întâlnit primii, despre care vorbește Evanghelia.

«Gândiți-vă la Ioan și Andrei: din toată viața lor prezentul cel mai prezent a fost prezentul acelei zile.» Să fim atenți la această frază: «Prezentul cel mai prezent a fost prezentul acelei zile». Nu se vorbește despre un fapt al trecutului! Prezentul cel mai prezent e ceva ce rămâne prezent mereu. «Nu există nimic ce se poate compara, cu excepția reînnoirii acelei zile în fiecare zi a vieții lor. Au trecut trei ani la nababi, și nu pentru că ar fi făcut înconjurul lumii cu avionul sau pentru că s-ar fi dus pe lună, ci pentru legătura pe care o avea cu El tot ceea ce făceau – cum își priveau soția, cum aveau grijă de copii, cum mergeau la pescuit, cum își priveau prietenii –, astfel încât, atunci când îl urmau pe acel om pe străzi, în inima lor nu mai era spațiu pentru altceva».¹¹⁵

Dar același lucru i s-a întâmplat lui Zaheu: imaginați-vi-l în tăcere, cu urechile pline de tonul acelei voci și inima copleșită de cuvântul lui Isus, a unuia care în sfârșit îl chemase pe nume! E evident cum acea chemare răsuna în tot ceea ce făcea, Zaheu era copleșit de prezența Celui care îl chemase: «Prezența nu a cuiva care se uită în altă parte, ci prezența cuiva care se uită la tine. Este această apropiere care tulbură, datorită căreia viața este transfigurată»,¹¹⁶ viața lui Zaheu, la fel ca a noastră. Nu eu îmi transfigurez viața! Această apropiere, care tulbură și zdruncină, e cea care transfigurează viața.

¹¹⁵ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 363-364.

¹¹⁶ Notițe de la lecția exercițiilor spirituale ale novicilor Memores Domini, Le Pianazze (PC), 7 august 1982, păstrate la Secretariatul Memores Domini, Milano.

Atunci când un asemenea Fapt se întâmplă, totul se învârtă în jurul său. «Pentru Zaheu», continuă don Giussani, «acel om devenise orizontul tuturor lucrurilor, și deci tot ceea ce gândea, ceea ce judeca, era expresie a acelui orizont și în funcție de acel orizont. Acel chip – va fi interesant când îl vom vedea! –, acea privire de jos în sus, și acel cuvânt, și el care fuge acasă: acela a fost orizontul tuturor lucrurilor din viața lui, de aceea judeca totul, gândea și acționa, în mod ideal, în viață, pornind, începând de acolo și în funcție de acel orizont»¹¹⁷ pe care Isus îl introdusese în viața lui. Tot ceea ce se întâmpla devenea un eveniment în acel orizont, în orizontul aceleii priviri. Pentru Zaheu, lucrul determinant al vieții – motivul pentru care din acea zi el n-a mai fost el însuși, ci altcineva, adică în mod mai desăvârșit el însuși – a fost acel răsunset, acel entuziasm pe care l-a simțit în el.

De unde se naște acel entuziasm? De la acea întâlnire cu acel Om. «Totul era acolo, de-a lungul întregii sale vieți totul era acolo, era acel om; acel om care apoi a murit, pe care apoi l-a văzut înviat...»¹¹⁸ În Zaheu entuziasmul se naște din contralovitura primită, îmbrățișată – în fiecare zi, în fiecare clipă, atunci când mergea pe stradă, atunci când stătea în liniște, atunci când se încurca, atunci când nu se mai suporta –, a acelei întâlniri cu acel Om, din recunoașterea prezenței Sale excepționale. Entuziasmul se naște adică din credință.

Atunci, «dacă cineva e conștient de Cel care este printre noi, [...] nu mai e efortul care îl sperie. La fel ca pentru mamă când plânge copilul și o trezește noaptea: nu e efortul care sperie, ci credința care entuziasmează. Entuziasm e un cuvânt care înseamnă – oarecum – să faci ca totul să fie divin. A face ca totul să fie divin înseamnă să te uiți la oameni și la lucruri într-un anumit mod, să simți persoanele și lucrurile într-un anumit mod, să încerci să le tratezi cu adevăr și să nu te sature niciodată, până la moarte. E credința care ne entuziasmează».¹¹⁹

Așadar, credința e recunoașterea mării prezențe a lui Dumnezeu devenit om. Dar despre ce fel de recunoaștere este vorba? Nu e ca și cum am observa o statuie, o imagine sau un monument pus în fața noastră. «Credința înseamnă să Te recunosc în evenimentul vieții, al zilei, în evenimentul prezentului, al clipei. Credința este a recunoaște prezența cea Mare și diferită care însoțește prezența noastră mică și mortală».¹²⁰ Această recunoaștere liberă face ca boala noastră să nu devină mortală, ca slăbiciunea noastră să

¹¹⁷ L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)*, op. cit., p. 442-443.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 424.

¹¹⁹ L. Giussani, «*Questa cara gioia sopra la quale ogni virtù si fonda...*», supliment la *CL-Litterae Communionis*, op. cit., p. 38.

¹²⁰ *Ivi*.

nu devină nimic. Nu e suficient să afirmă niște lucruri, chiar dacă sunt adevărate: dacă această Prezență nu îmi determină viața dinăuntru, înseamnă că rămâne în afara mea. Trebuie să apară această recunoaștere liberă pentru ca prezența Sa să vibreze în măruntaiele eului nostru, în ceea ce facem, nu în ceea ce nu facem, în tot ceea ce atingem, în tot ceea ce privim, în tot ceea ce suferim, în tot ceea ce suportăm, chiar și când greșim. În această recunoaștere se naște, ca în Zaheu, toată bucuria de a-L primi acasă. «Și l-a primit foarte bucuros», spune Evanghelia.

«Bucuria cea dragă asupra căreia se clădește orice virtute este credința, este bucuria întâlnirii pe care am trăit-o, este bucuria evenimentului care ni s-a întâmplat și este evenimentul care ni s-a întâmplat, bucuria întâlnirii avute este cea care ne face să ne dorim să ne schimbăm.» Don Giussani ne încurajează să vedem semnele inechivocabile ale germinării în noi a acestei dorințe care se naște din credință, din ciocnirea întâlnirii: «E adevărat sau nu că mulți dintre noi, noi toți, avem dorințe de bine pe care înainte nu le aveam, avem o sete de puritate pe care înainte nu o cunoșteam, tânjim spre o dreptate pe care înainte nu o cunoșteam, avem un sentiment plin de uimire în fața frumuseții și a măreției miracolului gratuității sau al carității pe care înainte nici măcar nu le puteam visa? Noi am început să dorim aceste lucruri datorită a ceea ce ni s-a întâmplat». Așa cum i s-a întâmplat lui Zaheu, «bucuria cea dragă a credinței, acest dar prețios al credinței, care s-a încălzit și s-a reînsuflețit în întâlnirea avută, ne face să ne dorim să fim mai buni, ne face să ne dorim virtutea, ne face să ne dorim o schimbare de noi înșine după voința lui Dumnezeu. Și dorința schimbării – care nu e adevărată dacă nu devine cerere față de Dumnezeu – e deja mișcarea, mișcarea binelui vieții noastre».¹²¹

Ce se schimbă? Raportul cu lucrurile. Zaheu «era plin de acea privire și, în consecință, se gândește: „Iată, eu dau tot ceea ce am luat”».¹²² Miracolul acelei întâlniri a transformat cu totul viața lui Zaheu. De aceea nu a fost nici măcar un pic atins de spaima de a pierde ceva, deoarece faptul că a fost cu totul umplut de acel nume a început să predomine asupra tuturor priorităților și a tuturor obiectivelor care alcătuiau viața lui înainte să fi fost chemat de Isus. A fost aceeași experiență și pentru sfântul Paul: «Aceste lucruri, care pentru mine erau câștiguri, [...] le consider gunoaie».¹²³

«Datorită acestei îmbrățișări milostive», ne amintea Papa în 7 martie 2015, «ne vine pofa de a răspunde și de a ne schimba, și se poate naște o

¹²¹ *Ibidem*, p. 46-47.

¹²² Notițe din lecția exercițiilor spirituale ale novicilor *Memores Domini*, Le Pianazze (PC), 7 august 1982, păstrate la Secretariatul *Memores Domini*, Milano.

¹²³ *Fil* 3,7-9.

viață diferită». ¹²⁴ Observăm și în acest caz legătura dintre lucruri: doar dacă sărăcia radicală, despre care vorbeam azi dimineață, adică setea de semnificație și nevoia de iertare care ne constituie găsește răspunsul adevărat, va putea izvorî dinăuntrul acestei experiențe unice de corespondență, din a-L simți înăuntrul măruntaielor noastre, ca recunoștință, chiar și sărăcia materială. Pentru că nimic nu e lăsat în afara noutății care este Cristos pentru viața omului. Dacă n-ar ajunge să atingă totul, chiar și buzunarul, evenimentul lui Cristos n-ar fi adevărat: nu pentru că s-ar arăta prea puțin exigent, ci pentru că nu ne-ar elibera total, n-ar fi suficient de atrăgător încât să ne elibereze chiar și de bogăția materială, adică n-ar răspunde până la capăt la nevoia noastră, ar lăsa afară o parte, pe care am continua să ne gândim că o putem satisface noi, cu vreo posesie de-a noastră. În schimb, adevărul lui Cristos, adevărul care este Cristos, se arată pentru Zaheu prin faptul că prezența Sa a devenit predominantă în toate, până la a-i atinge buzunarul.

2. Virtutea sărăciei

«Dacă îi aparținem lui Cristos», spune don Giussani, dacă Cristos e prezent în viață, dacă Cristos este imanent vieții, atunci noi, ca Zaheu, «nu le mai aparținem lucrurilor pe care le avem», fiindcă există altceva, mai mare, care predomină: asta e ceea ce se numește *sărăcie*. «Fiindcă bogăția e atașamentul față de sine, față de propria măsură, propria imagine. [...] Sărăcia se înrădăcinează în conștiința că eu exist nu în măsura în care am asta sau cealaltă.» Don Giussani ne avertizează, fără să scutească pe nimeni: «Uitați că fraza: „Consistența noastră noi o identificăm cu ceea ce deținem” – care e fraza care îi definește pe toți oamenii acestei lumi – este o posibilitate cumplită și pentru noi». ¹²⁵ E suficient ca Cristos să înceapă să devină un fapt al trecutului, ajunge ca Cristos să nu mai determine prezenul, ajunge ca Cristos să nu mai predomine și să nu mai fie lucrul cel mai interesant al vieții, și imediat începem să umplem viața cu alte lucruri.

Și atunci ce se întâmplă? Ne punem din nou speranța fericirii noastre în a avea un lucru sau altul. Sărăcia, în schimb, înseamnă «să nu punem speranța fericirii într-un obiect stabilit de noi. Provoc pe cineva dintre voi să fi auzit deja această definiție a sărăciei, care este profund contradictorie cu toate imaginile de sărăcie pe care vi le-ați făcut. În timp ce sărăcia este virtutea care se naște [atenție la legăturile dintre lucruri!] din ontologia

¹²⁴ Francisc, *Discurs adresat mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

¹²⁵ ASAEMD, *Înregistrări audiovizuale*, OR.AUDIO/1030, Reculegerea din Postul Mare. Lecția de după-amiază din 19 februarie 1983; transcriere după înregistrare.

profundă a omului [adică din schimbarea radicală pe care Cristos o introduce în viața omului]: calitatea sa de a fi un singur lucru cu Cristos, de a fi în prezența lui Cristos». ¹²⁶ Asta e ceea ce face posibilă sărăcia.

Pentru a face să ne fie mai ușoară înțelegerea, identificându-se, cum îi era obiceiul, cu povestirile Evangheliei, don Giussani își imaginează această situație: «Dacă ați fi intrat în acea casă în acele două sau trei ore în care Ioan și Andrei au fost acolo, și ați fi zis: „Așteaptă o clipă, învățătorule, stai pe loc! Ioan și Andrei: vreți altceva? Fericirea voastră, bucuria voastră, siguranța voastră, lumina voastră se află în altceva? Vreți altceva?», v-ar fi dat afară ca atunci când cineva contemplă un tablou minunat și un alt cretin i se pune în față: îl ia și îl trage de acolo cu forță! Dacă e prezent, speranța noastră nu poate decât să se sprijine pe această prezență, nu pe ceva ce vrem noi». ¹²⁷

Sărăcia, deci, «devine posibilă datorită faptului că există Cristos, că prezența dominantă [a vieții] este Cristos, că obiectul privirii mele este Cristos». ¹²⁸ E contrariul moralismului. Sărăcia este rodul prezenței Sale în viața noastră, altfel e ca «un castel de cărți de hârtie», care se prăbușește dintr-o clipă într-alta. Dacă nu este sărăcie în noi, nu vor avea niciun rost reproșurile și bunele intenții, vor fi toate falimentare. Să cerem mai degrabă ca Cristos să ne atragă încă, să ne mai ia, să revenim la El așa cum suntem. Dacă nu o facem, înseamnă că am început deja să ne îndepărtăm. Care dintre noi, cel puțin pentru un moment al vieții sale, nu a fost complet cuprins de Cristos, de întâlnirea cu El? N-am fi aici, vă asigur că niciunul dintre noi nu ar fi aici! De aceea spre acel moment trebuie să privim, spre punctul originar; și atunci când lipsește trebuie să revenim în acel punct, ca niște cerșetori, și să cerem în genunchi – așa cum am ascultat ieri seară – ca Domnului să îi fie milă de noi. Altfel vom fi la cheremul tuturor lucrurilor și nu vom fi niciodată mulțumiți, vom trăi ca niște „mine plutitoare”.

Așa cum am zis la Exercițiile de anul trecut, e mereu o «istorie particulară [...] cheia de boltă a concepției creștine a omului». ¹²⁹ Niciun discurs, nicio rechemare etică nu au puterea de a lua tot eul nostru și de a genera un alt mod de a privi și trata lucrurile. Doar pentru că Crisostom e prezent și îmi domină viața, o umple, răspunde la așteptarea inimii mele, mă surprind liber față de toate. În afara acestei experiențe a prezenței Sale care domină, apelurile la sărăcie sunt ineficiente, sunt irelevante, nu au forța de a ne

¹²⁶ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 345.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 345-346.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 388.

¹²⁹ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 82.

schimba și îndeplinirea lor obține rezultatul opus față de cel dorit. De asta, a reduce creștinismul la o etică este un eșec în orice sens. Să ne uităm la Zahau: toate apelurile imaginabile de a-și schimba stilul de viață, care i-au fost adresate de farisei, nu l-au mutat niciun milimetru. Fiecare dintre noi poate găsi confirmarea în propria experiență.

Sărăcia este «a nu pune propria certitudine în nimic decât într-un prezent, [...] în ceea ce ne este prezent *mereu*». Adică, pentru a fi sărac e nevoie ca Cristos să fie prezent, trebuie ca creștinismul să fie un eveniment prezent (și dacă nu e un eveniment prezent, nu e creștinism). Iată deci alternativa: fie creștinismul e un eveniment care ia totul din noi, dinăuntru, care ne face să trăim o experiență unică de abundență, și de asta ne face liberi de toate, de varietatea de fărâmituri în care ne punem speranța, fie vom fi mereu la cheremul unuia sau altuia dintre lucrurile pe care le posedăm sau la cheremul unuia dintre proiecte. Dar asta ar însemna să admitem că nu există un răspuns la setea noastră, la nevoia noastră, pentru că și dacă s-ar împlini tot ceea ce avem noi în minte, asta n-ar fi în măsură să îplinească cu desăvârșire viața noastră, așa cum am experimentat deja de multe ori. Și ar fi cu adevărat de plâns, nu pentru că nu suntem suficient de coerenți, ci pentru imposibilitatea de a fi noi înșine. Să nu fie Cristos, asta ar fi adevărata nenorocire! Ar însemna că nu există posibilitate de răspuns la toată așteptarea pe care o avem. Cristos este o prezență prezentă: «Prezența lui Isus, care este în fiecare zi, în fiecare implicare a noastră în diferitele circumstanțe, o vedeți acolo cu coada ochiului».¹³⁰ Pe asta, pe recunoașterea prezenței Sale prezente se bazează speranța noastră.

Don Giussani dezvoltă fascinant insistența Papei, rechemată la început, despre «organicitatea dintre virtuți», arătând cum sărăcia se naște din speranță, este «o consecință a dilatării până la marginile extreme ale speranței. Speranța își dilată marginile până la capătul pământului, până la pragul cerului; sărăcia este o consecință a acesteia».¹³¹ De ce din speranță, ca rod al credinței, ia naștere sărăcia? Fiindcă doar cel care are o certitudine fondată în viitor, datorită unei certitudini fondate în prezent, adică datorită faptului că îl posedă pe Cristos prezent, poate să nu se atașeze de ceea ce are sau de ceea ce proiectează ca perspectivă a unei împliniri a propriei persoane, poate să nu își bazeze pe o anumită posesiune stabilită de el consistența sa și așteptările sale de fericire. Vedem asta în viața de zi cu zi, în mod pozitiv sau negativ. Un exemplu dintre multele: dacă nu sunt sigur că soția mea sau soțul meu nu mă va părăsi peste câțiva ani spunând: «Nu mai vreau

¹³⁰ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 345.

¹³¹ *Ivi.*

să aud de tine», eu nu îmi pun bunurile în comun nici măcar o clipă și prefer fără doar și poate separarea bunurilor (dincolo de evaluările fiscale). Doar dacă există o speranță pentru viitor se poate ajunge la împărțirea bunurilor; altfel va fi imposibil, pentru că doi nu pot avea încredere unul în celălalt.

«E important pentru mine să se înțeleagă acest lucru», subliniază don Giussani, «deoarece e foarte important [...] Credința mă ajută să-l recunosc pe Cristos prezent, îl posed pe Cristos și datorită acestui lucru sunt sigur în privința viitorului, aceasta este speranța». Doar datorită acestei certitudini în viitor, care se naște din raportul cu Cristos și care se numește speranță, eu pot să nu leg consistența mea de ceea ce dețin, pot fi liber de toate. Atunci, «ceea ce se opune acestei speranțe este orice altă cale prin care omul își stabilește siguranța într-un lucru determinat de el, ales de el, fie în prezent fie în viitor, ceea ce înseamnă același lucru». Și aceasta e marea iluzie, pentru că nu este nimic din ceea ce deții «în care să-ți poți pune speranța; nu poți să-ți pui speranța în viitor în nicio posesie, pentru că ceea ce azi ai, mâine, timpul sau o bicicletă îți ia: vine o bicicletă, îl ia din plin pe individ, dă cu capul de trotuar și moare, iar mâine în loc să joci mireasa, te duci la înmormântare».¹³² Cât de adevărat este pentru fiecare dintre noi! Aproape fără să ne dăm seama, agățăm expectativa viitorului de realizarea unui rezultat sau a altuia, a posesării unei anumite persoane, a unui anumit lucru sau a unei anumite situații.

Atunci sărăcia este consecința speranței, adică a certitudinii că Cristos împlinește, pentru că este o Prezență prezentă ceea ce dorim (și dacă cineva nu experimentează deja asta, nimeni nu va reuși să-l desprindă de ceea ce are). Și în același timp această speranță este condiție pentru „salvare”: «Sărăcia salvează această speranță în viitor, nu împiedică această speranță pentru viitor, fiindcă nu împiedică să ne punem speranța într-o anumită posesie prezentă».¹³³ Asta ne face să înțelegem ceea ce scrie Papa în scrisoare, și anume că «sărăcia e mamă și zid». Acel raport nou cu toate, care ia numele de sărăcie, este, de fapt, generator: «Sărăcia generează, e mamă, generează viața spirituală, viața de sfințenie, viața apostolică». Sărăcia generează viață, nu e o nenorocire. Este mamă «și e zid, apără»,¹³⁴ adaugă Papa, ne apără de atașamentul de lucruri.

Sărăcia, această non posesiune care se naște din credință prin speranță, este, în același timp, unica adevărată posesiune, posibilitatea unei adevărate și desăvârșite afirmări a celuiilalt: «Sărăcia se poate defini și cu aceste

¹³² L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș 2009, p. 250.

¹³³ *Ibidem*, p. 248-249.

¹³⁴ Francisc, *Scrisoare adresată lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

cuvinte: afirmarea altcuiva ca semnificație a propriului sine. Afirmarea altcuiva ca semnificație a propriului sine, pentru sine este iubire, dar, din punct de vedere al dinamicii, așa cum se întâmplă, este sărăcie, pentru că te eliberează de lucrurile de care tu te-ai lipsi. [...] Sărăcia e condiție a iubirii (asta și pentru că cineva care se simte bogat, nu are nevoie de nimic în acea clipă; eventual va folosi, dar nu va iubi)».¹³⁵

După ce am amintit originea sărăciei, să ne întrebăm: din ce anume recunosc că mi s-a întâmplat Cristos, că viața mea e caracterizată de certitudinea prezenței Sale și deci de acea certitudine în viitor care se numește «speranță»? În ce anume se arată sărăcia trăită?

Don Giussani ne semnalează trei puncte, care sunt trei consecințe sau trei semne.

a) Libertate față de lucruri

Întrucât Cristos face ca inima mea să explodeze de plinătate, eu sunt liber față de lucruri: «Sărăcia este acea **libertate față de lucruri** – chiar și față de chipuri – care are loc ca urmare a identificării clare a celui ceva de la care putem spera fericirea, a acelei Prezențe de la care ne așteptăm totul, care este totul: „Ai fost și ești Totul pentru mine”, spunea Ada Negri».¹³⁶ Acel ceva de la care putem spera fericirea este o Prezență prezentă.

Deci, este raportul cu Cristos prezent rădăcina profundă a libertății față de lucruri: «Dacă Cristos îți dă cetitudinea împlinirii dorințelor pe care te face să le nutrești, atunci ești foarte liber față de lucruri [...]. Nu ești sclavul a nimic, nu ești legat de nimic, nu ești subjugat de nimic, nu depinzi de nimic: ești liber. [...] Deci, nu ești sclavul lucrurilor pe care le folosești, pentru că ești sclavul *doar* al Celui care îți dă certitudinea fericirii tale. Sărăcia se dezvăluie ca libertate față de lucruri».¹³⁷

Temelia sărăciei se află în certitudinea că Dumnezeu desăvârșește ceea ce ne face să ne dorim. «Așadar, pe ce se bazează valoarea sărăciei? Pe certitudinea faptului că Dumnezeu e cel care împlinește; Cristos împlinește dorința care ți-o trezește: „Cel care a început în voi această lucrare bună o va duce la îndeplinire până în ziua lui Cristos Isus”».¹³⁸ Să fim atenți la cuvintele lui don Giussani: temelia, spune, este certitudinea; nu un raționament și nici un efort moralist, ci o certitudine – de desăvârșire viitoare, care este certitudine a unei prezențe –, fără de care, în mod inevitabil, ne

¹³⁵ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 369-370.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 346.

¹³⁷ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 251.

¹³⁸ *Ibidem*, p. 250.

atașăm de toate. «Sărăcia se întâmplă fiindcă o certitudine mai mare ne permite să ne smulgem de lângă ceva de care până atunci am fost legați.»¹³⁹

Această libertate se vede, e surprinsă în modul în care ne raportăm la lucruri, la persoane, la ceea ce ni se întâmplă în viață, cum spune sfântul Paul: «Vă spun asta, fraților: timpul a devenit scurt; de acum înainte, cei ce au soție, să trăiască ca și cum n-ar avea-o; cei care plâng ca și cum n-ar plânge; cei care se bucură, ca și cum nu s-ar bucura; cei care cumpără, ca și cum n-ar avea; cei care se folosesc de bunurile lumești, ca și cum nu le-ar folosi cu totul: trece de fapt toul din această lume».¹⁴⁰ Dar o astfel de libertate e posibilă doar dacă Isus este «„immanent”, [...] prezent înăuntrul viețuirii»; doar cu această condiție se poate «lăsa ceea ce am dori s-avem: bani, sănătate, iubită, carieră, onoare, scaunul politic».¹⁴¹ De aceea, sărăcia este «eliminarea posesiunii lumești care înseamnă sprijinirea, mai mult sau mai puțin, a propriei speranțe, adică a semnificației propriei vieți și a consistenței propriei persoane, pe ceea ce avem sau pe ceea ce programăm». E recomandarea lui Isus: «„Nu vă îngrijiți de ceea ce trebuie să îmbrăcați sau să mâncați, știe Tatăl vostru din ceruri de ce aveți nevoie”». Dar ce înseamnă asta? Poate vrea să zică «să nu avem haine și să nu avem de mâncare? Nu, nu asta înseamnă. Înseamnă să nu ne facem un program ca să ne îmbrăcăm și să mâncăm? Nu, nu înseamnă asta. E un mod de a poseda aceste lucruri, înseamnă să nu ne sprijinim speranța și consistența vieții pe ele».¹⁴²

Don Giussani nu ne invită să disprețuim lucrurile. El spune, de fapt, că «definiția sărăciei pe care o dă Isus [...] nu e abolirea sau cenzurarea vreunui lucru: a nimic, a nimic!». Și ne amintește fraza sfântului Paul care afirmă deschis acest lucru: «Tot ceea ce e frumos, tot ceea ce este bun, tot ceea ce este vrednic de laudă, tot ceea ce aduce renume, care obține lauda celorlalți, faceți-le pe toate astea». Deci, subliniază don Giussani, sărăcia este «detașarea de un *anumit* mod» de a avea persoanele și lucrurile, «mai precis, detașarea de modul prin care cineva tratează persoana sau lucrul din fața sa nu conform universului (planul lui Dumnezeu), nu după sentimentul pe care îl are Dumnezeu, ci după sentimentul pe care îl are el, adică după reacția pe care o simte el; urmând reacția sa și nu destinația obiectivă a lucrului». Sărăcie, așadar, nu înseamnă în niciun caz o depreciere a lucrurilor, ci este «acea detașare care privește cu pozitivitate, fără excepție, totul, tot ceea ce se întâmplă». Privesc totul cu pozitivitate, dar nu îmi pun

¹³⁹ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 387.

¹⁴⁰ *1 Cor* 7,29-31.

¹⁴¹ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 389.

¹⁴² ASAEMD, Înregistrări audiovizuale, OR.AUDIO/1458, Întâlnirea casei, Gudo Gambaredo (MI), 23 martie 1970; transcriere după înregistrare.

speranța în ceea ce, chiar fiind adevărat și frumos – lucruri și oameni –, nu e suficient ca să dea consistență vieții mele. Se introduce astfel o modalitate diferită de a privi totul: respectul. Pentru că «respect înseamnă să privești un lucru, fiind dominat de prezența altui lucru – [...] să privești un lucru urmărind alt lucru cu coada ochiului». Adică: «Misterul care te face pe tine mă domină pe mine în timp ce te privesc, în timp ce mă gândesc la tine. Aceasta este detașarea: nu ești a mea. Și, de fapt, tot raportul meu cu tine se consumă când te afirm pe tine».¹⁴³

b) Bucuria

Care este semnul sărăciei înțeluse ca libertate față de lucruri? Bucuria. «De la această libertate față de lucruri, care se naște din certitudinea faptului că Dumnezeu împlinește totul, izvorăște o altă caracteristică a sufletului sărac, și anume bucuria.»¹⁴⁴ Cu cât se maturizează mai mult, cu cât devine mai obișnuită certitudinea că Dumnezeu desăvârșește și cu cât devenim mai liberi față de lucruri, cu atât mai mult devenim mai bucuroși. «Bucuria nu înflorește pe alt teren. [...] Bucuria se naște în mod exclusiv pe terenul acestei conștiințe de sărăcie.»¹⁴⁵ Bucuria noastră nu depinde de ceea ce posedăm, pentru că am fost eliberați de către Cel care ni s-a întâmpat. Originea bucuriei noastre este recunoașterea că există Cristos, că El este prezent.

Dar cine ne va putea convinge de asta, când în jurul nostru toți zic contrariul? Trebuie să descoperim adevărul acestui lucru în propria viață. Dar această descoperire e doar pentru cei îndrăzneți, adică pentru cine acceptă riscul de a verifica faptul că raportul cu Cristos prezent eliberează și ne face bucuroși, în orice situație ne-am afla, așa cum ne-a mărturisit persoana din scrisoarea citită azi dimineață. Altfel nimeni nu ne va convinge și vom încerca să justificăm posesiunea noastră asupra lucrurilor.

Don Giussani a rechemat și a arătat neobosit dinamica din care izvorăște bucuria: «„Sunt bucuros” înseamnă: „Inima mea e bucuroasă pentru că Dumnezeu trăiește”».¹⁴⁶ Faptul că Dumnezeu trăiește, că este prezent, e ceea ce mă asigură în privința trecutului, a prezentului și a viitorului, și deci mă face bucuros. «Consistența vieții, a fericirii pe care viitorul ne-o rezervă, nu se află în ceea ce se arată.» Ceea ce se vede și trece nu e în stare să garanteze ceva pentru viitor. Deci nu poate oferi o temelie suficient de consistentă pentru bucurie. «Speranța nu poate fi pusă în faptul că cineva are

¹⁴³ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 392, 395, 396.

¹⁴⁴ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 252.

¹⁴⁵ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 347.

¹⁴⁶ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, op. cit., p. 281.

soție, sau că altul are logodnică. Bucuria nu se naște din asta, de aici vine mulțumirea, mai mult sau mai puțin trecătoare, însă bucuria nu, pentru că bucuria se sprijină pe o posesie a cărei perspectivă nu se termină niciodată.» Asta explică de ce, chiar și atunci când se realizează proiectele noastre și obținem ceea ce voiam, suntem mulțumiți, atâta vreme cât suntem, dar nu bucueroși. Pentru că o altă sursă este sursa bucuriei. Atunci «nu există o formulă a bucuriei mai frumoasă decât aceasta: cel ce are să fie ca și cum n-ar avea. Că are sau n-are, e totuna ... dar să ai ceva ce ține o veșnicie... nu poate fi totuna! Dacă ai ceva ce ține o veșnicie», asta face diferită «iubirea, iubirea pentru femeia ta, iubirea pentru colegul tău, iubirea pentru părinți, iubirea pentru soarele care răsare».¹⁴⁷

c) Liber pentru că nimic nu-ți lipsește

Când noi ne bazăm pe ceva care durează, adică pe divin, nu ne lipsește nimic «pentru că totul e al tău». Totul e al tău. «Cum de totul e al tău?» întreabă don Giussani. «Pentru că ai ceea ce-ți este necesar, ai tot ceea ce-ți este de trebuință.»¹⁴⁸ E impresionantă afinitatea cu cuvintele sfântului Paul: «Totul e al vostru: Paul, Apolo, Cefa, lumea, viața, moartea, prezentul, viitorul: totul e al vostru! Dar voi sunteți ai lui Cristos și Cristos este al lui Dumnezeu».¹⁴⁹

Aceasta este sărăcia pe care atractiva lui Isus o introduce în istorie, în viața noastră, astfel încât să nu rămânem mereu încătușați de rezultatele proiectelor noastre. Prezența Sa ne lipește atât de mult de El, ne umple atât de mult de plinătatea Sa, încât ne face liberi, bucueroși, pentru că nimic nu ne mai lipsește.

3. De la elanul inițial, la lupta vieții

Să mai facem încă un pas. Cum spuneam la început, bucuria credinței face să apară o dorință de schimbare. Dar nu este vorba de nimic automat. Pentru Zaheu, ca pentru toți cei pe care Isus i-a chemat și i-a luat cu El, n-a fost. Zaheu, spune don Giussani, «era plin de acea privire, și după, ca urmare, se gândește: „Iată, eu dau tot ceea ce am luat”». Dar e o consecință care a durat toată viața, pentru că nu e automată». Dorința de a-I aparține e totală chiar de la început. Dar derularea ei nu e automată, și de fapt continuă toată viața. Cu toate astea, nimeni să nu se măsoare, pentru că în raportul

¹⁴⁷ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 253-254.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 256.

¹⁴⁹ *1 Cor* 3,21-23.

cu Misterul nu există măsură: «Fiecare dintre noi cunoaște elanul cu care se dăruiește, și pe care apoi și-l retrage, de aceea e lupta vieții. Dar ceea ce face ca viața să poată fi transfigurată a devenit un fapt». Avem deja „virusul” – un virus benefic, evident – în noi, prezența Sa a creat deja o breșă în viața noastră. «E contrariul episodului tânărului bogat (*Mt* 19,16-30), unuia căruia Cristos îi spune: „Vino cu mine”, adică vreau să stau aproape de tine. Și Evanghelia spune: „Și acela a plecat trist”: tânărul bogat, trist». Iată, atunci, alternativa care apare pornind de la tot ceea ce spunem și pe care o vedem atât de des în lumea noastră: «Ori transfigurați, ori triști, pentru că omul nu poate rămâne blocat pe locul dinainte ca Cristos să-l fi chemat; după ce Cristos ne-a chemat, ne-a venit în întâmpinare, nu putem rămâne ca înainte: «Ori transfigurați, ori triști [...] ori și mai triști [...] ori ne transfigurăm»,¹⁵⁰ din cauza acelei noutăți pe care Cristos a introdus-o în viață. Putem fi într-adevăr plini de bani, de proiecte, de idei, și totuși să fim triști.

Dar această transfigurare nu e mecanică și nu se întâmplă nici o dată pentru totdeauna. Zaheu nu a eliminat în mod automat toate greșelile lui. «Atunci când Zaheu s-a simțit cuprins de acea privire și de acea invitație, a spus: „Dau jumătate din bunurile mele și de patru ori ceea ce am furat”, dar după două zile, cu soția, după șapte zile cu copiii, probabil că s-o fi enervat, și acel orizont trezit, definit de acel chip și de acea voce care îl chemase, de acel om care mersese la el acasă, l-a făcut să simtă o durere acută pentru că s-a purtat urât cu soția. Și ziua următoare, să zicem, i-a cerut scuze sau nu i-a zis nimic. Dar ziua următoare, două ore după din ziua anterioară, iar s-a enervat. Atunci, dacă regula drumului etic este coerența, a drumului moral, noi nu suntem în stare de coerență! [...] Coerența este harul, este reînnoirea surprizei întâlnirii cu ceva care este mai mult tu decât tu însuși, fără de care tu n-ai fi tu însuși.»¹⁵¹

În întâlnirea cu Isus a fost pusă în mâinile lui Zaheu metoda: să lase să intre o prezență, în loc să se bazeze pe propriul efort moralist, care se arătase deja incapabil de a-l schimba. Creștinismul, cum spuneam mai devreme, este un eveniment. Și, atunci când devine moralism, își schimbă natura. Nu mai este creștinism, chiar dacă continuăm să folosim cuvintele creștine.

Vă amintiți ce ne-a spus Papa în Piața Sfântul Petru? «Morală creștină este răspuns, este răspunsul plin de emoție profundă în fața unei milostiviri surprinzătoare, imprevizibile, chiar „incorecte” după criteriile umane, a Cuiua care mă cunoaște, îmi cunoaște trădările și totuși mă iubește, mă

¹⁵⁰ Notițe de la lecția exercițiilor spirituale ale novicilor *Memoires Domini, Le Pianazze (PC)*, 7 august 1982, păstrate la Secretariatul *Memoires Domini, Milano*.

¹⁵¹ L. Giussani, *Qui e ora. 1984-1985*, op. cit., p. 432- 433.

stimează, mă îmbrățișează, mă cheamă din nou, speră în mine, așteaptă de la mine. Morala creștină nu este să nu cădem niciodată, ci să ne ridicăm întotdeauna, grație unei mâini care ne ridică.»¹⁵²

Prezența lui Cristos introduce o luptă în viață. De ce? Spune don Giussani: «Creștinismul este atât de mult un dar care i-a fost făcut naturii noastre» încât creștinul, «adică cel care trăiește convertirea, cel care trăiește deci conștiința apartenenței la Cristos, [...] cel care trăiește memoria lui Cristos e un alt om [...] E o altă naștere». Și iată problema. Pentru că, în pofida faptului că a avut loc această naștere, în pofida faptului că a avut loc această întâlnire, «noi rămânem făcuți din carne și oase, noi rămânem încă născuți de tatăl și de mama noastră. «În păcat m-a conceput mama mea» [...]. Este adevărat, noi rămânem înăuntrul mormântului și în sufocarea limitelor trupești în care continuăm să fim născuți, și această a doua naștere e ceva extraordinar de străin». De aceea apare «acest fenomen datorită căruia, cum credința ne-a fost dată, și într-o întâlnire chiar plină de har, cu adevărat providențială (cine știe cum de o fi făcut-o Dumnezeu!), în anumite momente sufletul nostru crește, în fața rechemării sufletul nostru se „retrezește”, se mișcă, dar însă mai apoi privirea față de viața de toate zilele face ca totul să fie din nou cenușiu, totul nediferențiat, totul apăsător, totul delimitate, totul sufocat. Și e ca și cum n-am face niciodată legătura între aceste două momente de raționament și de privire față de noi înșine, decât din afară». Cum spuneam ieri, ele nu se unesc decât «în mod moralist [sau formal], în sensul că, întrucât avem credință, anumite lucruri nu le putem face, anumite lucruri însă trebuie să le facem». Și atunci «ceea ce se face sau nu se face nu este expresie a unei conștiințe noi (convertire), a unui adevăr despre sine [care se naște dinăuntrul sinelui], ci este ca o taxă achitată, un tribut plătit pentru ceva extern, chiar dacă la nivel devoționar și profund e ceva recunoscut și stimat».¹⁵³

În acest punct putem înțelege mai bine relevanța a ceea ce ne sublinia don Giussani prin fragmentul de ieri seară: «Oricare expresie a unei mișcări ca ale noastre, dacă nu face să apară, din adâncul situațiilor concrete de viață, apelul la memoria prezenței lui Cristos, n-are nicio valoare. Ba mai mult, situația umanului se înrăutățește, pentru că favorizează formalismul și moralismul».¹⁵⁴

Alternativa – care recheamă motivul luptei – e clară: «ori Dumnezeu e viață, ori e ca și cum ar fi inaccesibil».¹⁵⁵ Și aici intră din nou în joc mis-

¹⁵² Francisc, *Discurs adresat mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

¹⁵³ Vezi aici, p. 15.

¹⁵⁴ Vezi aici, p. 15.

¹⁵⁵ Vezi aici, p.15.

terul libertății omului («Noi vrem ca această salvare s-o dobândească de la sine»,¹⁵⁶ scrie Péguy). Cum? «Obiecția carnalității noastre, obiecția apăsării de mormânt a limitelor lucrurilor cotidiene, care ne fac să trăim indiferenți, cinici, sau dezgustați și plictisiți, în funcție de momente, de stările de spirit, toate acestea trebuie zilnic cuprinse și pătrunse cu mintea, provocate, provocate acum, provocate de speranța creștină.»¹⁵⁷ Altfel formalismul se extinde între noi și noutatea pe care am întâlnit-o nu schimbă viața fiecărei zile. Dar asta implică în mod necesar libertatea noastră.

De asta lupta este continuă. Și doar cine rămâne fidel va putea vedea triumful, victoria lui Cristos în viață, acceptând ritmul uman al schimbării, care trece prin libertatea noastră. La acest nivel putem înțelege însemnătatea și scopul pentru care noi suntem împreună, așa cum ne atenționează don Giussani în cartea de Exerciții: «Fraternitatea este pur și simplu un ajutor pentru a trăi adevărul propriei persoane în tot ceea ce faci, [...] și adevărul propriei persoane în tot ceea ce faci este că îi aparțin Altcuiva. [Adesea ne gândim]: „Dar eu, așa?” Da, eu așa, așa cum sunt, îi aparțin cu totul Altcuiva».¹⁵⁸ Chiar dacă continui să greșesc, ceea ce mi s-a întâmplat nu se mai șterge. Este un eveniment care se stabilește la rădăcina euului meu. Eu am fost marcat pentru totdeauna de această întâlnire. Ne dăm seama de asta atunci când cineva pleacă din Fraternitate, dar nu poate să nu simtă tot dorul pentru ceea ce a trăit – dacă a trăit cu adevărat ceva semnificativ –.

Noi suntem împreună pentru că sperăm ca această «conștiință [...] de a-i aparține lui Cristos» să cuprindă «lucrurile de zi cu zi, viața de zi cu zi, acțiunile de zi cu zi, în familie, la servicii, în mișcare, în societate». În caz contrar, creștinismul își va pierde tot interesul în ochii mei, pentru că, spune don Giussani, voi sfârși «sufocat de cinism, în superficialitate satisfăcută sau în disperarea plictiselii».¹⁵⁹

«Pentru a spera, copila mea, trebuie să fii foarte fericită, trebuie să fi obținut, să fi primit un mare har», scrie Péguy. Speranța ca viața noastră cotidiană să fie cuprinsă în fiecare aspect al ei de Cristos, provine din faptul că ești foarte fericită, din faptul că ai primit un mare har. Și don Giussani afirmă imediat: «Prietenii, marele har e această realitate în care ne aflăm: e ceea ce Biserica a numit Fraternitate, este această experiență a credinței». Noi toți suntem aici pentru că, «la un moment dat a existat ceva imposi-

¹⁵⁶ Vezi aici, p. 5.

¹⁵⁷ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 195-196.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 196.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 196-197.

bil de exprimat, a fost o percepție, un presentiment, o emoție, a fost un accent convingător: acesta este marele har pe care l-am obținut, conform discreției cu care Dumnezeu se mișcă de obicei în viața omului, conform discreției cu care libertatea lui Dumnezeu respectă libertatea noastră. Ne-a fost acordat harul credinței, presimțite ca fiind ceva profund convingător și pertinent, ba mai mult, ceva identic cu viața. Trebuie să fim foarte fericiți pentru asta! Aici e esența. Trebuie să fim foarte fericiți pentru asta, pentru că fără credință, chiar și chipul femeii iubite – ar spune Chesterton – ar fi ca un nume scris cu o cretă neagră într-o cameră întunecoasă pe un perete, de asemeni, negru». Sperața noastră constă în faptul că, «cum El a început, duce până la bun sfârșit opera Sa în noi. Doar că trebuie să-L lăsăm să intre printr-o fisură, prin fisura acelei ultime devoțiuni, stime și inteligențe datorită căreia nu poate fi alungat de tot. Trebuie să-L lăsăm să intre prin această crăpătură».¹⁶⁰

Cum se poate să fim mereu conștienți de acea Prezență de la care așteptăm totul? Giussani ne indică o cale simplă și sigură: «Repetând gesturi de conștiință. Și fiind atenți la locul în care Cristos însuși ne trezește conștiința».¹⁶¹

a) Prima indicație pentru drum este așadar să repetăm gesturi de conștientizare. Mai ales rugăciunea, adică cererea și amintirea, reconștientizarea continuă a ceea ce suntem: un singur lucru cu Cristos. «Această reconștientizare nu este automată», libertatea e tot timpul în joc. «Trebuie să-ți doarești, trebuie să-l vrei! Ceea ce este arid în tine», și de multe ori chiar va fi, «și pe care pui limba și lingi ca o piatră ponce, devine dulce pentru palatul gurii dacă vei continua să-ți miști limba pe piatra ponce, pe acea ariditate care este omul prin ființa sa. Omul și universul ar fi, în conștiința omului, o imensă adunătură de pietre ponce aride, dacă omul nu ar cere să știe și să simtă, dacă nu ar avea ca prim scop: „Fă-mă conștient de asta; să-mi aduc aminte cât mai mult posibil în timpul zilei”. Și asta este rugăciunea! [...] Așa devine omul om: repetând încontinuu [...] gesturi de conștiință».¹⁶²

b) A doua indicație este atenția față de compania vocațională: «Dumnezeu care face cerul cu stele a stabilit locul în care tu devii conștient. Ce este acest loc? Compania vocațională, această companie vocațională care are ca loc, în sens restrâns al cuvântului, cadrul temporal și spațial (spațiu: în care calci cu picioarele; timp: ore, minute) în care această companie se întâlnește, în care compania vocațională se exprimă. Compania vocațio-

¹⁶⁰ *Ibidem*, p. 197-198, 202.

¹⁶¹ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 346.

¹⁶² *Ibidem*, p. 348-349.

nală e aceea care, exprimându-se, te recheamă la asta. Dacă tu ești distras, nu te recheamă la nimic, dar dacă nu ești distras, dacă vrei să fi, să devii tu însuși, recunoști că această companie există ca să te recheme la asta. Ne-am fi adunat noi toți împreună dacă nu pentru asta? [...] Nu poți sta în companie sau să te gândești la ea, decât dacă ești oarecum rechemat la acest adevăr mai profund».¹⁶³

Așadar, o a treia sugestie este implicită, care derivă din cea de-a doua indicație: să trăim circumstanțele într-un mod nou. Compania, de fapt, prin rechemarea ei, scoate la iveală semnificația circumstanțelor, care devin, în consecință, ele însele rechemare continuă la conștiința prezenței Sale. «Compania te recheamă la un efect extraordinar, îți aduce încet încet aminte că totul are această semnificație, totul este rechemare la asta, totul: floarea câmpului, fructul copacului, copilul ce se naște... » Isus a introdus discipolii în a vedea întreaga realitate ca semn al prezenței Sale. «Compania vocațională te obișnuiește să transformi fiecare moment și circumstanță – de muncă, de drum, de tăcere, de joc, de timp care trece, pe tramvai, pe tren [când cineva ne seacă în mod deosebit, când cineva ne place în mod deosebit, când ascultăm muzică] – să le transformi în apel la adevărul eului tău, la această participare a ființei.»¹⁶⁴ Totul trimite la amintirea Lui.

Doar de la această caracteristică de a fi mereu cuprinși de Cristos se poate naște o modalitate nouă de a trata lucrurile, sărăcia, care înseamnă să folosești lucrurile pentru destin. Dar acest mod de a folosi lucrurile e ceva ce trebuie învățat. «Suntem chemați la o lucrare [...], sărăcia nu e ceva automat [...]. Sărăcia este o inițiativă a noastră; dacă nu e din proprie inițiativă atunci nu e sărăcie. Sărăcia e un act al libertății, nu înseamnă a suporta, ci a te angaja cu putere pentru a înainta, a te angaja cu putere pentru a construi, pentru a răspunde vocației lui Dumnezeu.»¹⁶⁵

Cum să ne educăm la această sărăcie? Și în acest caz, sugestia lui don Giussani e simplă și ușor de pus în practică: «Repetând gesturi de conștiință». Sunt gesturile care, împreună cu Școala de comunitate, caracterizează dintotdeauna drumul nostru.

Fondul comun

«Susținerea lunară a fondului comun al întregii Fraternități, care implică sacrificiu, este în funcție de creșterea conștiinței sărăciei ca virtute evanghelică. Cum spune sfântul Paul: „Nu avem nimic și deținem totul”. Adevărul

¹⁶³ *Ibidem*, p. 349.

¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 350.

¹⁶⁵ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 268..

mod pentru a poseda totul este acela de a fi detașați de toate. Ne putem angaja și numai cu o sută de lire, dar să le dăm cu fidelitate are o valoare fundamentală de rechemare, pentru că este un gest concret și unitar. Cine nu se angajează în această privință, nu se poate considera parte a Fraternității.»¹⁶⁶

Mă uimește caracterul peremptoriu al acestei afirmații a lui don Giussani, care ne arată cum pune el în legătură strânsă gestul fondului comun și apartenența: «Nimic nu demonstrează propria apartenență», dorința noastră de apartenență, «la fel de mult ca fidelitatea față de fondul comun». De asta amintim fără încetare valoarea acestui gest: dincolo de faptul că ne face o propunere atât de clară în privința sărăciei, don Giussani ne dă și instrumentele, care sunt la îndemâna oricui, pentru ca, în mod simplu și ușor să putem fi educați spre această dimensiune a vieții creștine. În fața invitației de a achita fondul comun, oricine trebuie să se întrebe: de ce dau fondul comun? Cine mă pune? Și pentru a răspunde trebuie să își amintească tot ceea ce am spus. «De aceea, problema fondului comun, ca aspectul cel mai ușor al ascezei, al apartenenței, trebuie amintit, într-un moment nefavorabil din punct de vedere psihologic și greoi din punct de vedere al responsabilității pe care ne-am asumat-o: informați-i pe prietenii voștri că a plăti fondul comun este o formă de rugăciune, este o expresie de *pietas*.»¹⁶⁷

Știind cât de ușor alunecăm în schematism și în formalism, don Giussani precizează: «Aceasta este valoarea simbolică și educativă a sacrificiului „fondului comun”. E posibil ca cineva să nu poată face nimic altceva, și are asta ca ofertă a sa pentru Cristos, ca participare a sa, ca demonstrare a voinței sale de a fi disponibil în fața acelei realități pe care o vede mare, a acestei realități pe care Cristos a creat-o în Biserica Sa și pe care o numim, cu numele nostru, Comunione e Liberazione. Se poate ca cineva să nu poată face altceva decât să îndeplinească sacrificiul fondului comun, și e literalmente ca rugăciunea sa. Dar dacă ține la asta, cine face minimul, doar minimul, dar cu suflet, e imposibil să nu tindă să facă și maximul.»¹⁶⁸

Așa cum a scris cineva dintre voi: «Dragi prieteni, recent, eu și soția mea am primit o sumă de bani neașteptată. Din fericire nu avem nevoi materiale stringente, și pe de altă parte am învățat că tot ceea ce ne este dat are un scop, care este posibilitatea de a-l face cunoscut pe Cristos tuturor». Uitați de unde apare rațiunea pentru a face oferta. Dacă nu se leagă cu tot

¹⁶⁶ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, (Opera mișcării. Fraternitatea Comunione e Liberazione, n.tr.) San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2002, p. 246-247.

¹⁶⁷ *Ibidem*, p. 90-91.

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 75.

restul, fondul comun se reduce la o taxă de plătit, de care, la un moment dat, unul se lipsește bucurios. Continuă, scrisoarea: «Fraternitatea este „casa noastră”, punctul solid în care experimentăm îmbrățișarea lui Cristos și din care îmbrățișăm lumea întreagă». Vedeți? Nu a citit toate textele pe care de-abia le-am citat, dar a făcut experiența pe care acestea o descriu: în acest loc – „casa noastră” –, această persoană a învățat să îmbrățișeze întreaga lume. «Și așa, ne-am gândit să facem un vărsământ deosebit pentru fondul comun.» Dacă nu corelăm fiecare lucru cu punctul lui de origine, fiecare gest devine extrinsec. Don Giussani ne propune fondul comun ca să ne ajute să concepem și să trăim fiecare detaliu în legătură cu totul.

Lunile trecute am trimis o scrisoare de actualizare a datelor. De câțiva ani, de fapt, nu aveam niciun răspuns din partea anumitor persoane înscrise în Fraternitate. V-ați putea gândi că este o formalitate, dar răspunsurile primite au fost surprinzătoare: unii ne comunică că au luat-o pe alt drum, alții ne comunică că își doresc să reia raportul; unii ne semnalează situații de singurătate și unii exprimă o anumită rușine pentru că pot contribui cu puțin la fondul comun. Toate acestea ne spun cât de mult trebuie să fim aproape unii de alții.

Vă citesc câteva răspunsuri pe care le-am primit: «Nu mai dădeam partea mea la fondul comun. Dar când am primit mailul de la tine am simțit din nou sentimentul de apartenență la acel „ceva” pe care l-am întâlnit cu mulți ani în urmă; pur și simplu mă „pierdusem” în dificultățile contingente». Pentru asta suntem împreună: cineva se poate pierde, dar există mereu cineva care bate la ușa ta.

Altcineva spune că, din păcate, nu poate veni la Exerciții din motive de serviciu și apoi adaugă: «În privința fondului comun am început să nu-l plătesc din cauza unei probleme de bani și apoi, în timp, a devenit o neatenție a mea, uitând chiar de acest mic gest care m-a învățat importanța gestului de a împărtăși».

Unii întâmpină greutăți: «Din păcate, criza actuală m-a determinat să fac niște alegeri drastice [...]. Nu am vorbit despre ele cu grupul meu de fraternitate; orgoliul meu nu îmi permite nici măcar să particip la Exerciții din cauza lipsei de bani».

Unii însă se simt foarte singuri, dar în același timp doresc să reînceapă: «Să spunem că este o mare neglijență din partea mea, dar, când am primit mesajul, m-am întristat datorită delăsării mele. Aș vrea să încerc să reiau și să repornesc».

Unii și-au dat seama că au încetat să mai contribuie la fondul comun datorită unei erori tehnice bancare: «Este evident că asta nu poate fi o justificare, dar de fapt se întâmplă datorită slăbiciunii mele umane». Nicio

problemă, fără scandal, prieteni! De asta ne permite, în mod discret, să batem uneori la ușa voastră, ca să continuăm să ne amintim motivul pentru care suntem împreună.

Luarea în serios a propunerii fondului comun ne poate face să descoperim ceva despre noi înșine și pentru noi înșine: «După aproape opt ani de nesiguranță profesională, ani foarte grei, am fost angajată ca medic. Imediat m-am gândit să cresc suma cu care contribui la fondul comun ca semn de recunoștință. Acest loc a făcut ca anii mei de incertitudine profesională să fie ocazie pentru a mă întreba pentru ce anume contez eu și ce anume stă la baza persoanei mele». Uitați ce legătură face: «Nu salariul sau forma contractuală îmi stabilește valoarea, ci infinitul inimii mele». Don Giussani ne-a propus acest gest simplu pentru ca fiecare să poată aprofunda valoarea vieții.

Altcineva scrie: «Am recunoscut în fața mea, în seara asta, că amânarea contribuției la fondul comun, în speranța că vremurile vor fi mai bune, nu mi-e de niciun folos». Fiindcă nu e o problemă de cantitate, prieteni, este o problemă de fidelitate. Nimeni nu judecă pe nimeni în privința sumei pe care stabilește s-o ofere. Fidelitatea este cea asupra căreia insistăm, pentru că ea este ajutorul pentru a ajunge la conștientizarea de noi înșine și de ceea ce ne conferă consistență. «Am luat în serios indicațiile pe care ni le-ați dat la Exerciții: „Ajunge puțin, dar constant”. Asta îmi permite să îmbrățișez cu milostivire realitatea mea de acum.» Trebuie doar să acceptăm să fim îmbrățișați așa cum suntem: asta e ceea ce «îmi permite să îmbrățișez realitatea mea de acum. Sunt mereu tot mai sigură. Chiar dacă nu înțeleg totul, chiar dacă totul este misterios, experiența mea îmi spune că aici este în joc un bine imens pentru mine!».

Sunt și unii care mulțumesc pentru o bursă de studii primită din partea Fraternității: «Niciodată nu voi putea exprima suficient recunoștința pentru faptul că m-ați făcut să văd că fiecare operă a mișcării trimite la faptul că „a venit Cel care s-ar fi putut mulțumi doar să ne ajute”, cum spune Afișul de Crăciun. Această rațiune salvează nu doar exigența momentului, ci toată viața».

În sfârșit, o prietenă mi-a scris: «De mult timp deja nu îmi plăteam fondul comun, și asta nu pentru că nu aș fi avut bani, ci din uitare și lene. De când eu și logodnicul meu am hotărât să ne căsătorim, în urmă cu câteva săptămâni, lucrurile s-au schimbat». E impresionant că cineva se poate gândi la fondul comun când este pe punctul de a se căsători. De ce i-a venit în minte? «Dacă nu aș fi întâlnit creștinismul prin mișcare, nu m-aș fi căsătorit. Am gustat imediat dimensiunea comunitară, dimensiunea Bisericii, în privința deciziei mele și a noastre de a spune „da” în fața lui Dumnezeu. Acestui loc îi datorez totul. Și de asta azi am plătit contribuția lunară

la fondul comun. Disponibilitatea mea economică nu este mare, dar am decis să măresc suma, dublând-o, și mi se pare încă puțin! Aș da mult mai mult pentru această întâlnire care mi-a schimbat viața și care sper ca, prin misiuni și prin viața mișcării, să schimbe viața altor tineri ca mine.»

Aceste ultime cuvinte sunt confirmarea vie a adevărului cuvintelor lui don Giussani: să ne concepem viața «în funcție de mișcare nu este nimic altceva decât traducerea practică a elanului misionar, pentru că mișcarea nu este nimic altceva decât modul, modul nostru, modul prin care am fost noi introduși să trăim lumea și viața în funcție de inima Bisericii». Gestul fondului comun este pentru a educa pe fiecare dintre noi să «își conceapă propria viață, viața de familie, propria profesie, educația copiilor, timpul liber, propriile energii, proprii bani, în funcție de mișcare. Adică în funcție de ceva mai mare, unde cineva acționează în totală libertate, pentru că fără libertate nu există răspuns uman. E mai bine un răspuns de 0,1 din 100, decât un răspuns aparent de cincizeci la sută fără libertate. Ba mai mult, decât sută la sută fără libertate». Fondul comun, așadar, «traduce în termeni elementari și banali, atât sunt de concreți, această legătură pe care cineva o simte și o trăiește între tot ceea ce este și face și acest lucru mai mare decât sine, care este participarea la Biserică, sau la mișcare, datorită căreia, mica sa persoană cu micile sale gesturi cotidiene [...] devine colaboratoare la marele plan».¹⁶⁹

Vă amintesc tuturor că fondul comun este *unul singur*, așa cum Fraternitatea este *una singură*; și fondul comun are *un singur* scop: construirea operei care este mișcarea (care, între paranteze, susține multe inițiative și face față multor nevoi). Asta – am fost învățați – este mult mai mult spre gloria lui Dumnezeu și este înaintea susținerii oricărei alte inițiative, tocmai pentru că mișcarea este originea de la care noi primim totul, punctul de origine al recunoștinței noastre.

În acest sens, vă citesc ce a scris un prieten: «Să vorbim despre lipsa plății fondului comun. Nu am abordat niciodată cu adevărat chestiunea. De când am înființat o operă, în fiecare an dau destul de mult acestei operei. Desigur, puteam continua să dau Fraternității o sumă simbolică, dar mi se pare o bătaie de joc». În schimb nu e așa! N-ar fi fost deloc o bătaie de joc. Fidelitatea față de fondul comun este ca să nu uităm originea, punctul de origine al generozității tale, prietene. Trebuie să fim conștienți de el, pentru că dacă generozitatea se desprinde de origine, mai devreme sau mai târziu se va termina. Asta se referă la orice gest care, desprins fiind de punctul său

¹⁶⁹ FRATERNITÀ DI COMUNIONE E LIBERAZIONE, Milano (FCL), *Documentație audiovizuală*, Întâlnirea Fraternității Comunione e Liberazione din zona Marche, Loreto (AN), 15 ianuarie 1984.

de origine, devine cu totul formal și, în timp, se pierde. Ca atunci când se decuplează caloriferul de la sursa de energie.

Originea este Cine îți dă tot ceea ce ești și ce ai! Și asta e valabil pentru toți! Și pentru cei care se află în situații foarte grele, așa cum ne-a mărturisit un prieten de-al nostru din Venezuela, țară care trece printr-o situație cu adevărat dramatică. În timpul unei călătorii în Italia, la sfârșitul unei întâlniri, prietenii dintr-o comunitate de-a noastră i-au oferit niște bani, dornici să contribuie la nevoile prietenilor din Venezuela. Dar el nu i-a vrut și le-a cerut să îi dea fondului comun al Fraternității spunând: «Fără Fraternitate opera mea n-ar avea viitor». Acesta este un exemplu care arată cum gestul fondului comun este într-adevăr un punct educațional al conștiinței noastre de apartenență.

În acest sens, țin să vă amintesc că primul lucru la care trebuie să ne gândim este fondul comun al Fraternității; în al doilea rând, nevoile concrete ale comunității în care trăim; și în sfârșit, nevoia pe care Dumnezeu ne-o pune în cale ca provocare a carității noastre, după discernământul pe care fiecare trebuie să-l aibă.

Gestul fondului comun este un semn al libertății eului în acțiune, care știe să sesizeze legăturile dintre lucruri. Altfel câștigă dualismul și lucrurile nu durează în timp. Prin propunerea unui gest simplu și liber, don Giusani ținea să ne facă să surprindem legătura cu punctul de origine al tuturor lucrurilor, fără de care fiecare generozitate ar fi dispărut. Este un pas de conștiință pe care avem nevoie să-l realizăm tot timpul.

Doar acest drum ne poate permite să răspundem la invitația pe care Papa ne-o adresează la sfârșitul scrisorii sale: «Într-o lume rănită de logica profitului, care produce noi situații de sărăcie și generează cultura rebutului, nu renunț să invoc harul unei Biserici sărace și pentru săraci.»¹⁷⁰

Caritativa

În vederea unei astfel de atitudini suntem constant educați prin gestul caritativei. «Cristos ne-a făcut să înțelegem motivul profund al tuturor acestor lucruri, dezvăluindu-ne legea ultimă a existenței și a vieții: caritatea. Adică legea supremă a ființei noastre cere să împărtășim ființa cu ceilalți și să punem la comun eul nostru. Doar Isus Cristos ne spune toate astea, pentru că El știe ce este fiecare lucru, ce este Dumnezeu din care ne naștem, ce este Ființa. Sensul întreg al cuvântului „caritate” mi-l pot explica atunci când mă gândesc la Fiul lui Dumnezeu care, iubindu-ne, nu ne-a trimis bogățiile sale, cum ar fi putut face, revoluționând situația în care trăim, ci

¹⁷⁰ Francisc, *Scrisoare adresată lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

pur și simplu a luat chipul unuia ca noi, un amărât, a „împărtășit” nimicul nostru. Noi mergem în „caritativa” pentru a învăța să trăim ca și Cristos.»¹⁷¹

Caritativa este un gest simplu, și acesta la îndemâna tuturor, pentru ca tot ceea ce am spus până acum să apară din măruntaiele vieții noastre. Este un gest ca noi să învățăm să împărtășim, primind cu deschidere rechemarea papei Francisc în fața unui risc la care suntem expuși cu toții: «Atunci când viața interioară se restrânge la propriile interese și nu mai există spațiu pentru alții, nu mai intră săracii, de fapt nu mai ascultăm vocea lui Dumnezeu, nu ne mai bucurăm de bucuria cea dulce a iubirii sale, nu mai freacă entuziasmul de a face bine. Și credincioșii sunt expuși acestui risc, sigur și permanent. Mulți cad în capcană și se transformă în niște oameni plini de resentimente, nemulțumiți, fără viață. Aceasta nu este alegerea unei vieți demne și pline, aceasta nu este dorința lui Dumnezeu pentru noi, aceasta nu este viața în Spiritul care izvorăște din inima lui Cristos înviat.»¹⁷²

Pentru a putea mărturisi, așa cum ne-a cerut Papa în scrisoare, autenticitatea vieții creștine cu curaj, nu e de ajuns o «aplecare asupra trecutului». Doar ceva prezent ne poate schimba. De aceea, doar dacă se reîntâmplă fără încetare un nou început, putem surprinde în noi acel «început curajos îndreptat spre ziua de mâine», despre care vorbește Papa. De aici se poate naște «revoluția duioșiei și a iubirii»,¹⁷³ care ne constrânge să revenim constant la rădăcinile noastre, așa cum ne-a atenționat mereu Giussani, pentru ca apartenența noastră să nu devină un formalism și un moralism, până în punctul de a pierde interesul fiecăruia dintre noi.

Așa cum vedem, ceea ce se află în joc în tot ceea ce ne-am spus este autenticitatea vieții creștine, și deci, plinătatea existenței noastre. Doar așa putem merge la săraci, «nu pentru că știm deja că săracul este Isus, ci ca să revenim la descoperirea faptului că acel sărac este Isus»,¹⁷⁴ așa cum ne-a scris Papa. «Este indispensabil», citim în *Evangelii gaudium*, «să fim atenți pentru a fi aproape de noile forme de sărăcie și de fragilitate în care suntem chemați să-l recunoaștem pe Cristos suferind, chiar dacă, în mod aparent, asta nu ne aduce avantaje tangibile și imediate: cei fără adăpost, toxicodependenții, refugiații, popoarele indigene, bătrânii mereu tot mai singuri și părăsiți etc. Migranții mă provoacă în mod particular pentru că sunt

¹⁷¹ L. Giussani, *Il senso della caritativa: Scopo, Conseguenze, Direttive (Sensul caritativei: Scop, Consecințe, Îndrumări*, n.tr.), Società Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2010, p. 7.

¹⁷² Francisc, Exortăția apostolică *Evangelii gaudium*, 2.

¹⁷³ Francisc, *Scrisoare adresată lui Julián Carrón*, 30 noiembrie 2016.

¹⁷⁴ *Ivi*.

Păstorul unei Biserici fără granițe, care se simte mama tuturor»,¹⁷⁵ care e chemată să îmbrățișeze și să însoțească pe fiecare frate om.

Este invitația la o deschidere, la o atenție și la o apropiere fără granițe. Mi se pare că prin asta Papa ne recheamă la acea atitudine tipic creștină pe care don Giussani a făcut-o să ne fie familiară: ecumenismul, acea îmbrățișare pozitivă față de toți și de toate, care se naște ca rezultat, din faptul că suntem «stăpâniți cu totul de o iubire», de «iubirea lui Cristos „îmbeșugat de pace”».¹⁷⁶

¹⁷⁵ Francisc, Exortația apostolică *Evangelii gaudium*, 210.

¹⁷⁶ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 158.

Duminică dimineața, 30 aprilie

La intrare și la ieșire:

Wolfgang Amadeus Mozart, Simfonia n. 40 în sol minor, KV 550

Frans Brüggen – Orchestra of the 18th Century

“Spirto Gentil” n. 36, Philips-Universal

Don Pino. Dimineața este începutul dramei a două libertăți: ca eu să Te pot cere în fiecare dimineață, să Te cerșesc, să Te recunosc, se naște din răspusul Tău, din inițiativa Ta față de mine, Doamne.

Angelus

Laude

■ ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Julián Carrón. Bună dimineața tuturor!

Davide Prosperi. Recunoștință, acesta este primul sentiment care reiese din cele peste o mie două sute de întrebări pe care le-am primit (și pe care le-am citit, pe toate, una câte una). Recunoștința, după cum bine știm, are aceeași rădăcină cu harul, pentru că este rodul acestuia. Inima care este disponibilă – ne-a fost pusă în piept pentru asta –, adică inima care așteaptă, recunoaște darul care ne-a fost făcut în aceste zile. De ce suntem recunoscători? Pentru că am fost duși, însoțiți din nou să vedem ce anume e în stare să facă Cristos în viața noastră. Ca primii doi discipoli, atunci, și noi, azi, am ajuns aici cu multe întrebări, dar în mod cert cu una mai presus de toate: «Cine ești Tu?». Am auzit răspunzându-ni se: «Veniți să vedeți». Acel început trăiește din nou azi ca început. Acesta este motivul principal al recunoștinței noastre, ca semn că e încă vie carisma care ne-a fost dată pentru toată Biserica – așa cum ne-a amintit în Predica de ieri cardinalul Menichelli –. Pentru că rămâne vie doar prin reîntâmplarea începutului. Și ce anume s-a întâmplat la început, ce anume s-a întâmplat pentru mine, pentru fiecare dintre noi, la începutul a toate, la începutul istoric, adică atunci când am trăit întâlnirea? Izbucnirea în viața mea, în viața noastră, a unei noutăți care a generat o atractivitate inimaginabilă, pentru că am putut vedea, am putut întâlni chipul lui Isus prezent, cu trăsăturile Sale umane.

Al doilea cuvânt care descrie sentimentul nostru azi este «dorință». Dorința de a nu pierde această frumusețe, dorință deci de a se pune pe treabă, de a aprofunda, de a cunoaște mai mult, de a vedea mai mult. *Întrebările* pe care le-am primit arată tocmai efectul provocat în noi de propunerea ce ne-a fost făcută. Aproape toate apar din dorința de a înțelege, fără a reduce ceea ce ne-a fost spus la punctul în care suntem deja și la ceea ce știm deja.

Tocmai de asta, azi începem să ne ajutăm să înțelegem. Această muncă, evident, ne va însoți și în lunile următoare; deci să nu ne descurajăm dacă ni se pare că nu am înțeles imediat totul, pentru că avem tot timpul ca să înțelegem.

Să începem cu două întrebări care sunt legate de aceeași temă, adică raportul dintre libertate și salvare, care ne-a fost propus în prima seară.

«Vineri ai definit libertatea noastră ca fiind necesară pentru salvarea noastră. Dar ce anume înțelegi prin salvare?»

«Aș vrea să înțeleg mai bine ce este această salvare, asupra căreia ai insistat mult, pentru că eu o văd ca pe ceva foarte îndepărtat în timp, care va veni la sfârșitul vieții. De ce ar trebui să fie interesantă pentru mine acum, în provocările zilelor mele?»

Carrón. Tocmai datorită celor spuse de Davide mai înainte, salvarea este lucrul cel mai puțin departe de viața noastră, este lucrul cel mai aproape. Marele har pe care l-am primit este vestea că Dumnezeu a învins îndepărtarea. Un lucru care ar fi rămas departe de noi, sau care s-ar fi referit doar la viitor, a devenit prezent. Și noi suntem aici tocmai pentru că a devenit prezent. De aceea ar trebui ca cineva să își smulgă din sine experiența trăită ca să poată să spună că salvarea este departe. Cât de mult mai trebuie încă să creștem în conștientizarea felului prin care salvarea a început să intre în măruntaiele vieții noastre și a felului în care o umple deja de lumină, de plinătate, de bucurie, de recunoștință! Că a început deja să intre, o vedem din cântecele pe care le cântăm, care nu sunt „decorația” muzicală a Exercițiilor, ci expresia unei experiențe umane care se naște tocmai din apropierea acestei salvări. «Nu mai plânge», *Cry no more*, «pentru ceea ce ai făcut și n-ai fi vrut să faci», am cântat. «Nu mai plânge pentru ceea ce voiai și n-a fost făcut. / Nu mai plânge pentru iubirea căreia i-ai spus nu. / Nu mai plânge: erai sclav, și acum ești fiu.»¹⁷⁷

Atunci când dispare conștientizarea unei Prezențe care a intrat în viața noastră și a schimbat-o, salvarea ne pare departe, și atunci predomină în noi tot restul, proiectele sau remușcările, măsurile și imaginile. În schimb, atunci

¹⁷⁷ R. Veras-R. Maniscalco, «Cry no more», *Canti*, op. cit., p. 324-325.

când predomină întâlnirea, putem spune, într-un sens adevărat, complet, ceea ce am ascultat mai devreme în cântec: «Dacă tu n-ai fi aici / biata de mine ... / aș fi un lucru mort / o lămurare stinsă / o femeie inutilă ...».¹⁷⁸ Cine poate spune de fapt asta cu adevărat? Despre cine putem spune asta, dacă nu despre Acela care a învins distanța, care a devenit prezență în viața noastră și ne face să gustăm deja acum salvarea? Dacă nu plecăm de la experiența pe care am trăit-o, nu putem surprinde semnificația întrebărilor puse. De asta Evanghelia nu oferă o definiție a salvării, ci ne pune în fața evenimentului ei. Să ne întoarcem încă o dată la exemplul lui Zaheu. Acel om avea dorința de a întâlni pe cineva care să fi putut răspunde la acea sete la care nici măcar toți banii adunați nu erau în stare să răspundă, care să fi putut salva toată incapacitatea sa, toate greșelile lui. De aceea, imediat ce Isus se apropie de el și îl privește, adresându-i cuvântul, el se găsește în fața unei Prezențe care îl afirmă, îl stimează, cum nu i se întâmplase niciodată în viața lui – și acesta este primul semn pentru el, al apropierii salvării –, și trăiește o experiență de corespondență cu sine, cu setea lui, pe care nu și-ar fi putut-o niciodată imagina. De aici izvorăște dorința de schimbare. Acea întâlnire îl eliberează de atașamentul față de comoara lui. Zaheu începe să se desprindă de lucrul ce îi fusese cel mai drag până atunci, banii: «Voi da înapoi ceea ce am luat». Evanghelia spune că Isus, după ce a intrat în casa lui Zaheu, spune: «Azi salvarea a intrat în această casă».¹⁷⁹ Salvarea pentru acel om era aproape, chiar aproape. Cu cât e mai trează conștiința dramei vieții, cu atât e mai ușor să recunoaștem salvarea. Niciodată Zaheu nu mai experimentase acea bucurie. E aceeași experiență cu a Celui-fără-nume a lui Manzoni, care plânge dintr-o dată de bucurie. Și totul devine diferit, nou.

Există un mod de a întreba: «Dar ce anume înțelegi prin salvare?» care ne face să înțelegem că am păstrat cuvântul, desprinzându-l însă de experiența vieții. Câtă dreptate are Giussani! «Noi, creștinii, în contextul modern, suntem rupți nu de formulele creștine, nu de ritualurile creștin *in mod direct*, nu de legile decalogului creștin [...]. Am fost desprinși de temelia umană»,¹⁸⁰ desprinși de experiență. Și atunci nu mai știm ce semnificație au cuvintele.

De aceea, problema nu este să explicăm din nou ce este salvarea, ci să lăsăm deschisă întrebarea – întrebarea noastră umană – pentru ca să putem descoperi semnificația ei din interiorul măruntaielor vieții! Nimeni nu ne

¹⁷⁸ «Se tu non fossi qui» («Dacă tu n-ai fi aici», n.tr.), muzică și text M. Terzi și C.A. Rossi, 1966. Cântec interpretat de Mina.

¹⁷⁹ Vezi aici p. 51.

¹⁸⁰ Vezi aici p. 17.

poate face să înțelegem ce este salvarea printr-un discurs, așa cum nu ne poate convinge să fim creștini „la rece”, printr-o explicație. Niciodată!

Creștinismul nu este o logică, nu este un discurs, nu este o listă de lucruri de făcut, ci este un eveniment. Pentru a înțelege raportul său esențial cu libertatea, așa cum se întreba în prima dintre cele două întrebări, trebuie să ne uităm din nou la Zaheu. După ce salvarea a intrat în casa sa, Zaheu începe să privească ceea ce ar părea un obstacol, care ne-ar face să exclamăm: «Dar iar trebuie să îmi folosesc libertatea?!», într-un mod cu totul diferit. Cum ar răspunde? «Dar tocmai libertatea e ceea ce am descoperit în întâlnirea cu acel Om, pe care am descoperit-o în toată valoarea sa și pe care vreau s-o folosesc mult mai mult!». În sfârșit o pasiune pentru libertate! Nu o greutate a libertății. Creștinismul ne înflăcărează libertatea. Și atunci începem să avem o privire pozitivă asupra tuturor lucrurilor, prieteni! Salvarea este acea privire care a ajuns la Zaheu și care a ajuns și la noi, care face ca viața să fie diferită și ne face să privim fiecare lucru cu o pozitivitate ultimă. «Inima mea e bucuroasă pentru că trăiești Tu, Cristoase.»

Prosperi. «Cum se poate să iubim și să respectăm libertatea celui alt, când îl vezi pe soțul tău că, chiar dacă a avut deja întâlnirea și a fost luat de Cristos, e blocat și nu dorește să se schimbe? Am ajuns să urăsc această libertate. Cum se poate spera salvarea, dacă ai în fața ta un zid prin care pare să nu intre nicio rază de lumină? Și cum putem sta în fața celui alt cu tandrețe și îndurare?».

Sau, spus cu alte cuvinte: «Cum se poate aștepta și respecta libertatea unui fiu, când îl vezi că se rățește în viață și e trist și singur? Dorința mea e să îl văd fericit. Cer mereu miracolul schimbării sale, dar așteptarea ca libertatea lui să se miște e prea lungă, și tentația de a-i cere lui Cristos ca schimbarea să aibă loc acum e prea mare».

Carrón. Cere-i! Cere-i lui Cristos să se întâmple. Dar nu întotdeauna planurile lui Dumnezeu coincid cu ale noastre, și nu întotdeauna ceilalți sunt disponibili în fața harului pe care Dumnezeu li-l dă. E vorba despre amândouă aspectele. În spatele întrebărilor formulate se află toată greutatea pe care o trăim în fața libertății noastre și a altcuiva, pentru că lucrurile nu se întâmplă în timpul pe care îl avem noi în minte. De asta lucrul cel mai important este să ne identificăm cu Dumnezeu. Cine știe ce neliniște o fi simțind Dumnezeu din cauza tentativelor noastre neîndemânatică, văzând cât de mult ne opunem! Știa deja că am fi putut opune rezistență: ceva riscuri îți asumi când crezi o ființă liberă! Dar, de ce Dumnezeu, cu toate astea, nu urăște libertatea noastră și nu o șterge de pe fața pământului, ci o iubește – așa cum tu iubești libertatea fiului tău – și ne demonstrează că o iubește de fiecare dată mai

mult? Pentru că, așa cum am spus, fără libertate salvarea n-ar fi a noastră, și pentru această libertate e dispus să sacrifice totul. Când tu ți-ai izbi copilul de perete fiindcă nu se oprește din plâns noaptea sau pentru că este încăpățânat ca un măgar, trebuie să scoți la iveală toate resursele eului tău ca să n-o faci doar pentru că îi iubești libertatea. Spre deosebire de Dumnezeu, noi adesea urâm libertatea celuiilalt – și și pe a noastră –. Dacă lucrurile nu se întâmplă conform planurilor noastre, atunci ne gândim că soțul sau copilul nu se pot împlini, nu își pot face drumul după un plan diferit de al nostru. De multe ori mă surprind spunând, celor care îmi pun astfel de întrebări: «Poți băga mâna-n foc că unica posibilitate prin care Misterul îl poate duce pe fiul tău la destinul lui este cea pe care o ai tu în cap?». Încă n-am întâlnit pe nimeni care să zică da! Slavă Domnului, înseamnă că încă folosim rațiunea în calitatea ei de categorie a posibilității: adică acceptăm că s-ar putea să ne scape vreo deschizătură prin care Misterul îl poate duce pe fiul nostru la destin, fără să îi calce libertatea. Atunci, e clar, adevărata problemă ne privește pe noi; pentru că apoi el va trebui să se descurce cu el însuși.

Ce face Dumnezeu cu omul care oscilează, care se complică, sau se pierde pe drum? Se apropie, exact așa cum faci tu cu copilul tău: în loc să-l dai de pereți, să-l arunci pe geam, te uiți iar la el, o iei de la capăt și îl însoțești cum poți, pe băjbăite, și aștepți. De ce? Pentru că este fiul tău. În loc să urască libertatea noastră, Dumnezeu a devenit om ca să devină companie pentru noi, ca să pună în fața noastră o Prezență care să fie mai fascinantă decât să ne vedem noi de treburile noastre, decât toate lucrurile de care suntem atașați sau pe care ni le-am putea procura. Dacă Dumnezeu e departe, cineva se poate gândi să facă ce-i trece prin minte. Dar când Dumnezeu intră în viață, așa cum a intrat în casa lui Zaheu – nu e că Zaheu nu auzise vorbindu-se despre Dumnezeu, dar era un Dumnezeu redus doar la reguli de respectat –, apropierea Sa face posibilă o schimbare.

Problema e să stăm în fața copiilor noștri așa cum a stat Isus în fața lui Zaheu când a intrat în casa lui. De fiecare dată când vă este greu cu libertatea voastră și cu cea a copiilor voștri, când nu știți ce să faceți în fața prezenței soțului vostru sau a soției voastre, imaginați-vă că sunteți în fața lui sau a ei sau a copiilor cu aceeași certitudine cu care Isus, dezarmat, a intrat în casa lui Zaheu, fără nicio forțare, fără violență: «Pot veni la tine acasă?». Dar ca să intre așa, în casa aceea, ca să nu fie învins de rigiditate, de nervi, de frici, de ce certitudine a destinului e nevoie! Dacă noi căutăm alte modalități pentru a „intra” în libertatea celuiilalt – fiu, soț sau soție, ce-ar fi – este din cauza lipsei de certitudine. Într-adevăr, datorită certitudinii victoriei, care îi derivă din raportul cu Tatăl, Isus poate sta în fața libertății noastre fără s-o urască, continuând să bată la ușa noastră. Și bate, și bate, și iarăși bate. Și te îmbră-

țișează, și te iartă, și te primește, și te privește din nou. Așteptând, cerșind. Fără să fie șantajat de încăpățănarea ta și fără să cedeze și să urască libertatea ta. Cui nu i-ar plăcea, în cazul în care s-ar rătăci pe drum, să găsească o astfel de prezență în viața sa? Dar este ceea ce ni s-a întâmplat, suntem aici tocmai datorită întâlnirii cu această Prezență care iartă, care ne privește din nou. Cel care o primește, în măsura în care o primește, începe să iubească libertatea copiilor, începe să iubească propria libertate. Datorită certitudinii pe care Isus a introdus-o în viață putem iubi libertatea noastră și a celorlalți în pofida șchiopărilor noastre.

De aceea problema fundamentală e cum putem deveni mereu tot mai siguri de învierea lui Cristos, ca să nu ne speriem la prima dificultate, întrucât deja totul e învins. Noi suntem fiii Unuia care a înviat! Și deci victoria – adică salvarea noastră – a avut deja loc. De cât timp va fi nevoie pentru ca această victorie să se reverse și să fie primită de oameni liberi, în mod liber, asta e în mâinile Altcuiva, mâini în care trebuie să ne abandonăm, așa cum Isus se abandonează în planul Altcuiva până în ultima clipă: «Tată, iartă-i căci nu știu ce fac».¹⁸¹ Alternativa pentru noi nu e diferită de cea cu care a trebuit să se măsoare Isus. Dacă noi nu avem certitudinea pe care o are Isus în privința raportului Său cu Tatăl, atunci ne supărăm, scoatem spada ca Petru și violența explodează în multe moduri. Dar Isus ne oprește mâna, așa cum a făcut cu Petru: «Pune spada ta la loc, pentru că toți cei care scot sabia, de sabie vor muri».¹⁸² «Tată, iartă-i că nu știu ce fac», și se abandonează cert în planul Tatălui său.

Prosperi. «Ai spus că trebuie să ne deschidem în fața noastră, să ne uităm cu simpatie la umanul din noi, să luăm în serios ceea ce simțim, și că această muncă este crucială. Dar asta înseamnă că tot ceea ce este în mine e în regulă? Ce înseamnă să privim experiența „cu ochi clari”, cum spune don Giussani? Când reappare toată umanitatea mea, mă cuprinde o frică teribilă, mi-e groază s-o privesc, s-o primesc, să las să intre altceva, ca și cum ar exista riscul de a rupe un echilibru fin pe care mi l-am construit. Cum se poate urma cu simplitate această mișcare a umanității mele care apare fără să fim copleșiți de ea?»

Carrón. Una dintre consecințele cele mai strălucitoare ale întâlnirii mele cu mișcarea a fost să descopăr că îmi puteam iubi umanitatea, așa cum cred că i s-a întâmplat oricui dintre voi când a fost subiectul unei iubiri: ați trăit experiența cuiva care nu se scandaliza de umanul care era în voi și care vă îm-

¹⁸¹ Lc 23,34.

¹⁸² Mt 26,52-53.

brățișa așa cum erați. Dar în toți, la un moment dat, are loc o înlocuire cu o măsură: dacă întrecem anumite limite, se satură de noi, așa cum noi ne săturăm de noi înșine. Doar Cristos privește cu simpatie ireductibilă umanitatea noastră. De asta am recunoscut și recunoaștem prezența. Și doar raportul cu prezența Sa ne poate face să privim cu simpatie umanul care este în noi. Până când nu l-am întâlnit pe don Giussani, nu auzisem niciodată să se spună: cât e de umană umanitatea mea!¹⁸³ De atunci n-am mai putut privi umanitatea mea fără această iubire. Nu e o problemă de strădanie: e o problemă de iubire pentru umanitatea mea! Fiindcă am fost făcuți bine. Ca să avem simpatie față de umanitatea noastră trebuie s-o privim în originalitatea ei, așa cum a făcut-o Dumnezeu, pentru că ea rămâne ca atare așa cum a fost dorită de Dumnezeu, prieten! Nici chiar păcatul originar și influența societății nu pot evita ca umanitatea noastră, atunci când se ciocnește de ceva care îi corespunde, să nu recunoască. Datorită păcatului originar, natura noastră este rănită, dar nu e distrusă («Natura umană nu este cu totul coruptă»,¹⁸⁴ spune Catehismul, «ea păstrează dorința de bine»¹⁸⁵). Altfel n-ar fi fost creștinismul, și nu am fi azi aici. Tocmai faptul că suntem aici mărturisește că structura noastră umană originară n-a fost ștearsă și că umanitatea noastră e făcută bine! Doar dacă noi învățăm s-o privim așa, putem s-o iubim. Pentru că ea mă face să te recunosc pe Tine, o, Cristoase! Nicio greșală comisă nu poate împiedica umanitatea mea să-l recunoască pe Cristos când apare în fața ochilor mei, nimic nu poate împiedica umanitatea mea să vibreze din nou în fața Lui prezent, atunci când mă ciocnesc de acel fenomen de umanitate diferită în care Cristos devine prezent acum. De câte ori am surprins-o în viața noastră! Atunci cineva înțelege natura și valoarea umanității sale: ea e făcută ca să-L recunoască, e făcută ca să fie umplută de prezența Sa.

Atunci când l-am întâlnit pe don Giussani, care se uita așa la umanitatea sa, am înțeles în sfârșit de ce umanitatea mea era atât de importantă și am început s-o iubesc. Nu e că de atunci n-aș mai fi avut căderi sau n-aș mai fi făcut reduții – dimpotrivă! – ci, nu a mai dispărut stima mea față de umanitatea care este în mine. De multe ori mă trezesc că le spun oamenilor: «Tu trebuie să te privești cum te privesc eu, altfel nu te privești bine, ci te privești rău». Nu o spun pentru că eu mă simt mai grozav sau mai bun, ci pur și simplu pentru că eu privesc așa cum am fost eu privit. Problema e dacă întâlnim sau nu pe cineva care să ne privească bine, cu privirea pe care Isus a avut-o față de Zahau. Ceea ce nu înseamnă să primim timbrul pen-

¹⁸³ Cfr. L. Giussani, *Affezione e dimora (Afecțiune și lăcaș, n.tr.)*, Bur, Milano 2001, p. 42.

¹⁸⁴ *Catehismul Bisericii Catolice, n. 405.*

¹⁸⁵ *Ibidem, n. 1707.*

tru a justifica tot ceea ce facem. Nu, nu, nu, nu e vorba de asta. Căutarea justificărilor pentru ceea ce facem e pentru proști. Eu nu vreau ca cineva să justifice nimic din ceea ce fac (mai ales greșelile mele). Eu vreau ca cineva să mă privească pentru ceea ce sunt eu în mod original și să îmi poată reda o privire originală asupra umanității mele, ca Isus. De asta El intră în orice întuneric, în casa oricărui Zaheu al lumii, cu o simpatie ultimă. Cristos nu se lasă blocat de reducățiile noastre, El știe că în spatele Windows-ului este DOS-ul, adică în spatele aparenței lucrurilor, în spatele tuturor greșelilor lui Zaheu, există o inimă, există o structură umană care Îl așteaptă și care Îl poate recunoaște. De asta, nu vă fie frică, prieteni! A apărut Unu, pe fața pământului, în compania căruia pot privi totul, chiar și ceea ce mi-e greu să iau în considerație. Totul, fără să mă scandalizez. Este exemplul oferit de unele scrisori de-ale voastre, pe care le-am primit chiar în aceste zile, și pe care nu le citesc din motive de discreție: de îndată ce cineva percepe această privire spre sine, chiar dacă e unul printre douăzeci de mii, începe să își privească umanitatea cu sinceritate, cu pozitivitate, chiar și ceea ce ani de-a rândul n-a reușit să accepte nici măcar pentru sine. Pentru a vorbi umanității fiecăruia nu sunt necesare întâlniri „personale” într-un spațiu privat. Don Giussani vorbea în public, în fața tuturor, dar când îl ascultam era ca și cum mi s-ar fi adresat direct mie, și asta mă elibera. Ceea ce este cel mai util la nivel personal este ceea ce se spune în public și care se adresează tuturor, spunea don Giussani.¹⁸⁶ Dialogul personal nu e ca să ne ofere reduceri. Ceea ce trebuie să spun, le-o spun tuturor. Și oamenii se simt eliberați de asta. Ceea ce e adevărat, ceea ce ajută viața, o putem spune în fața tuturor, astfel încât să putem privi împreună ceea ce ni se întâmplă, ajutându-ne să mergem.

Prosperi. «În ce situații, tensiunea de a fi sinceri cu noi înșine nu riscă să fie redusă la o forțare voluntaristă? Răspunsul dat lui Cristos este posibil doar datorită entuziasmului unei îmbrățișări primite. Totuși, tu ai adăugat că nu este vorba despre un automatism. Cum se poate depăși frica de a

¹⁸⁶ «Amintiți-vă că, dacă ceea ce vă spune o autoritate nu vă atinge, nu ajunge la voi la nivel personal, ca printr-o interlocațiune personală, când le vorbește tuturor, atunci nu e adevărat. Chiar și atunci când ești în birou la el, care e așa de plin de prietenie și de tandrețe și de afecțiune, sunt baliverne. Conducerea spirituală poate fi o „probă”, atunci când e necesar, însă nu poate înlocui faptul că raportul autorității care are ca interlocutor persoana, nu grupul, are loc tocmai atunci când le vorbește tuturor, nu când îi vorbește individului în parte. Individual va vorbi pentru a suplini o incapacitate a individului de a aplica lucrurile, eventual; îl va ajuta în acest sens. [...] Dar – amintiți-vă – interlocațiunea personală ce trebuie favorizată este cea care are loc în public, care li se adresează tuturor» (L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza. 1975-1978*, op. cit., p. 384).

opune rezistență? Cum e posibil să ne abandonăm cu adevărat inițiativei Altcuiva?»

Carrón. Pentru a înțelege aceste lucruri e suficient să vedem pur și simplu cum se nasc. Când se nasc din interiorul experienței, nu sunt o forțare voluntaristă: când are loc o întâlnire determinantă, eu sunt cel care nu vrea să piardă privirea ce m-a ajuns. Observați experiența voastră: când vă îndrăgostiți, nu mergeți – din câte știu – la cinema cu ea sau cu el dintr-o forțare voluntaristă. Sau când un supporter merge la meciul echipei sale – nu spun care, altfel se dezlănțuie dezastrul! –, o face dintr-un efort de voință? Dacă cineva i-ar spune: «Dar de ce te duci la stadion, dacă plouă, e frig și transmit oricum meciul la televizor?», ăla ar răspunde: «Dar tu ești prost?! Nu e același lucru!». Este o tensiune care i se naște din interior, nu e voluntarism: supporterul nu vrea să piardă meciul văzut pe viu! Și nu e că nu i-ar fi greu. Trebuie să-i fie mult mai greu decât dacă ar rămâne în fotoliu să se uite la televizor. Să nu confundăm lucrurile: faptul că cineva se implică total, în mod liber, nu e deloc egal cu efortul voluntarist, pentru că atunci alternativa ar fi să nu mai facă nimic. Nu, nu, nu! Cine nu face nimic e pentru că nu îl pasionează nimic, pentru că nu iubește nimic. Aceasta e problema. Cu cât cineva iubește mai mult ceva, cu atât mai puțin e voluntarism fiecare gest al său. Când lipsește această iubire, fiecare acțiune rămâne în afara noastră, ca și ceva adăugat: fac asta pentru că nu se poate altfel, altfel nu îmi dau salariul la sfârșitul lunii, sau pentru că am o taxă de plătit, altfel nu mă primesc. Dar asta se întâmplă din lipsă de iubire. Dimpotrivă, când cineva vede născându-se o iubire, când cineva e îmbrățișat, totul devine foarte ușor; chiar și cel care opune rezistență, la un moment dat, se predă, și atunci – la fel ca Cel-fără-nume – izbucnește în plâns. A ceda, a nu se opune, este o abandonare în mâinile unei iubiri, așa cum copilul, la un moment dat se predă în brațele voastre. Problema este de cât timp avem nevoie ca să ne predăm. Costă mai mult – spune mereu asta – să continuăm să ne opunem decât să cedăm. Dar este lupta pe care fiecare trebuie s-o ducă, căreia Dumnezeu nu vrea să-i ofere răspunsuri anticipate. Așteaptă, așteaptă, așteaptă, ca un cerșetor, la ușa eului nostru.

Prosperi. «Faptul că sărăcia ar fi o fericire a fost o descoperire amețitoare. De ce în experiența noastră percepem sărăcia ca o vulnerabilitate care nu e de dorit, și nu ca o confirmare a drumului parcurs?»

Carrón. Noi privim această vulnerabilitate fără o atenție adevărată la experiență. Idealul nostru, *desideratum*-ul nostru, e să nu fim vulnerabili,

pentru că – aproape fără să ne dăm seama – concepem salvarea ca pe „a nu ne mai fi sete”, o abolire a dorinței. Dar ce salvare ar fi cea care ne-ar priva de dorința noastră? N-am putea-o numi salvare. De asta înflăcărea dorinței, a umanității noastre, e chiar semnul evident al adevărului lui Cristos. Atunci când creștinismul dispare ca factor relevant în istorie, se revine de fapt la frica de dorință, cum era înainte de creștinism. Într-o scriere din 2016, republicată în *Avvenire*, filosoful și eseistul Tzvetan Todorov, recent plecat dintre noi, afirmă, în mod semnificativ, apropo de iluminism: «În iluminism există o lipsă de măsură drept pentru care pericolul de *hybris* este mereu la pândă. [...] Cu privire la Iluminiști am regretul de a nu fi fost suficient de vigilent și, în bucuria de a împărtăși multe dintre ideile lor, de a nu fi vegheat asupra excesului».¹⁸⁷ Pare aproape o invitație la a reduce „excesul” dorinței. Dorința umană este nemăsurată, și ca atare este ceva periculos pentru viața omului, un *hybris*: trebuie redimensionată, ținută sub control. Adică, negăsind un răspuns adecvat la infinitatea dorinței, unica alternativă pentru a nu rămâne dezamăgiți devine aceea de a-i reduce importanța. Doar infinitul devenit trup, doar Cristos, este în stare să salveze dorința conform întregii sale mărimi, tocmai pentru că este în stare să-i corespundă. Faptul că Cristos retrezește și relansează constant dorința noastră este așadar semnul clar al adevărului Său. Noi însă ne gândim: «Dar cum, după ce l-am întâlnit pe Cristos, mai am încă aceste dorințe?». Slavă Domnului că le mai ai, pentru că tocmai asta demonstrează că Cristos este răspunsul la umanitatea noastră! Doar ceea ce răspunde, divinul, poate menține toată umanitatea ta, toată pasiunea ta, toată nostalgia ta, toată dorința ta, toată sărăcia ta originară. Atunci sărăcia devine deziderabilă, ni se pare ca o descoperire amețitoare. Sau tu ai prefera, cum vă spun mereu, să nu îți fie dor de persoana pe care o iubești? Ziua în care ai pierde dorul de el sau de ea, ar fi gata! Simptomul cel mai inexorabil că e gata este tocmai faptul că, la un moment dat, el sau ea nu îți mai lipsește.

Doar Cristos poate face posibilă continua trezire a dorinței: acesta este semnul cel mai evident al diversității Sale și al adevărului Său. Este unicul în stare să salveze dorința umană fără s-o reducă. Toți ceilalți, celelalte poziții, în fond – și în asta se arată insuficiența lor – trebuie să cenzureze ceva, o parte din experiența umană: oarecum, se cenzurează acel lucru la care nu se știe răspunde; cum dorința este prea mare, se încearcă reducerea ei, dacă se reușește. Dar cine reușește s-o reducă așa cum ar vrea? Încercați! După ce veți

¹⁸⁷ T. Todorov, «Todorov e le ombre dei Lumi» («Todorov și umbrele Iluminismului», n.tr.), *Avvenire*, 7 martie 2017, p. 1,24.

fi încercat de toate, să știți că există o alternativă: se numește Isus, unicul în stare să facă să rămână trează dorința, fără să trebuiască cenzurat nimic.

Prosperi. Iată, tocmai acest ultim lucru pe care l-ai zis atinge punctul care a generat majoritatea întrebărilor. Cristos face să crească dorința, nu o reduce; noi simțim cum cresc dorințele noastre și acesta este semnul unei atitudini de sărăcie. În același timp, tu ai vorbit ieri despre faptul că sărăcia înseamnă să deții lucrurile într-un mod diferit. Cum stau împreună aceste două lucruri, adică faptul că această sărăcie implică o detașare ultimă de lucruri, datorită căreia eu nu sunt atașat în mod ultim de nimic, și totuși eu doresc? Și deci, mai ales lucrurile pe care le iubesc mai mult, cum ai spus tu mai devreme, vreau să le pot dori și mai mult. Asta e adevărat pentru relațiile afective, e adevărat și pentru proiectele noastre: de ce ar trebui să fie greșit să facem proiecte în viață? Citesc două întrebări care exemplifică problema.

«Dacă abandonăm totul pentru a-L urma, ce se întâmplă cu dorințele și așteptările mai ales din familie, la servicii, pe care încercăm să le realizăm în fiecare zi? Cum fac să mă detașez de proiectele pe care oricum trebuie să le urmez?»

«Ce legătură este între sărăcie și muncă? Eu percep detașarea ca o absență în fața a ceea ce îmi cer circumstanțele, îmi imaginez detașarea aproape ca pe ceva negativ.»

Carrón. Această întrebare a apărut cu mare intensitate și la Exercițiile CLU. A fost prima de la întâlnirea de întrebări: «Dacă, de fapt, dorința mea e mult mai mare decât îmi imaginez eu, dacă dorința mea găsește pace doar în tine, o Cristoase, atunci ce rost mai au toate celelalte lucruri? De ce să-mi pierd timpul cu dorințele de zi cu zi și cu dorințele individuale pe care le am?». Mi-a fost suficient să pun o întrebare fetei care a întrebat asta ca totul să se răstoarne: «Te-ai îndrăgostit vreodată?». «Da». «Și când te-ai îndrăgostit, celelalte lucruri ce valoare aveau? Lucrurile concrete și tot restul vieții tale au fost descalificate?». «Nu». «Atunci cum traducem asta? Ce experiență faci tu când te îndrăgostești? Celelalte lucruri se reduc ca valoare sau sunt și mai valoroase?». «Înfloresc».¹⁸⁸

Vedeți? Să-l iubești pe Cristos, să iubești o prezență excepțională, care corespunde în sfârșit dorinței, nu face ca dorința să dispară, nici valoarea proiectelor sau a realității. Dimpotrivă, totul se înflăcărează. Cu cât Cristos intră mai mult în viață, cu atât face ca totul să fie mai interesant. «În experiența unei mari iu-

¹⁸⁸ J. Carrón, *A te si volge tutto il mio desiderio*, (Către tine se îndreaptă toată dorința, n.tt.) Editrice Nuovo Mondo, Milano, ianuarie 2017, p. 36-37.

biri», ne-a spus mereu don Giussani, devenind astfel ale sale cuvintele lui Guardini, «totul devine un eveniment în cadrul ei!»¹⁸⁹ Chiar și lucrurile cele mai banale dobândesc o importanță unică. Să-l iubești pe Cristos nu presupune să negi nimic. În schimb, tocmai pentru că Cristos îmi umple inima într-un mod absolut tulburător, cu o supraabundență atât de mare încât nu reușesc nici măcar să îmi explic cum se poate așa ceva, eu sunt liber în fața tuturor proiectelor mele. Îmi suflec mânecele ca niciodată înainte, mă pun în joc cu tot eul meu, în proiectele pe care le fac implic toată inteligența mea, afecțiunea mea, dorința mea, intuiția mea, dar sunt liber, pentru că nu depind de ceea ce fac pentru a fi bucuros. În muncă se vede asta foarte clar: în lumea păgână, munca era considerată un lucru absolut fără nicio valoare, de fapt era doar pt sclavi. Cine își putea permite, nu lucra. Munca avea o conotație complet negativă. Cine a introdus o privire nouă asupra muncii? Cristos, atunci când a zis că munca înseamnă să participi la opera lui Dumnezeu. O valorizare mai mare decât asta nu există! De asta, spune don Giussani, cel care nu își iubește munca nu trăiește sărăcia. Ba dimpotrivă, în planul lui Dumnezeu munca este instrumentul de „constrângere” a omului pentru ca acesta să lucreze în serviciul său, în funcție de ceva mai mare decât sine. Don Giussani face comparație cu iubirea: Dumnezeu te face să te îndrăgostești pentru ca tu să poți ieși din egocentrismul tău. În același sens, Dumnezeu ne face să ieșim din afirmarea egocentrică a propriei noastre persoane constrângându-ne să „lucrăm pentru”. Dar ispita care apare e aceea de a poseda propria muncă. De aceea Cristos a introdus sărăcia ca o detașare în muncă, o detașare în raporturi sau, dacă vreți, a introdus o libertate. Ar fi de-ajuns să surprindem în acțiune ce anume se întâmplă atunci când Cristos intră în viața noastră – de asta subliniem termenii precum „în”, „immanent”, „să Te recunosc în experiența mea” –: te face să te arunci cu toată ființa ta în ceea ce faci și, în același timp, te face liber. E maximum ce și-l poate imagina cineva: să te implici, să te angajezi, să te dedici până la capăt în ceva, și în același timp, să rămâi liber, fără ca asta să însemne să devalorizăm ceea ce există. E fundamental. De fapt, care este problema? Atașamentul nostru greșit față de muncă. Și, într-adevăr, atunci când ne pierdem munca – având în vedere că avem o imagine despre ceea ce avem în mână, o imagine despre rolul nostru – facem un efort cumplit să acceptăm un alt tip de muncă, deoarece consistența noastră era locul pe care îl ocupam, rolul pe care-l aveam, banii pe care îi câștigam

¹⁸⁹ «Cum spunea cel pe care l-am citat deja de atâtea ori, Romano Guardini, în acea frază foarte frumoasă (e cea mai frumoasă pe care am auzit-o vreodată în acest sens și este cea mai sintetică): „În experiența unei mari iubiri, toate lucrurile devin un eveniment în cadrul ei”. Lucrul cel mare pentru care totul devine un eveniment în cadrul lui (adică este determinat de acesta) este credința. [...] și credința înseamnă să recunoști acea Prezență: Cristos este conținutul credinței» (L. Giussani, *Certi di alcune grandi cose. 1979-1981 (Certi de anumite lucruri mari. 1979-1981, n.tr.)*, Bur, Milano 2007, p. 398).

etc. Și, în loc să-l lăsăm pe Cristos să ne elibereze din colivia acestor imagini, permițându-ne să reîncepem de acolo de unde se poate, preferăm să facem un efort imanent. Văd foarte clar acest lucru cei care însoțesc persoanele de când își pierd locul de muncă și până când găsesc un altul; tot efortul pe care îl fac acestea nu depinde de faptul că nu au *skill*-urile necesare pentru a găsi un alt loc de muncă, ci de faptul că trebuie să-și schimbe mentalitatea: trebuie să devină săraci, să se desprindă de imaginea pe care o au, altfel, în această situație de schimbare epocală nu se pot descurca. Dar problema nu este epoca, ci faptul că sunt atașați de muncă într-un anumit fel.

Prosperi. Ultima serie de întrebări se referă la partea finală a lecției de ieri după-amiază, despre imaginea Fraternității și a gesturilor.

«Adesea mă întreb asupra gesturilor pe care le facem împreună. Ce anume propunem? Cum le propunem? Ce conștiință avem cu privire la motivul profund pentru care căutăm momentele de comuniune? Cum pot verifica dacă ele îmi servesc mie și celorlalți, adică dacă ne ajută la acel nivel atât de corespunzător pe care l-ai descris la sfârșitul lecției de după-amiază? De unde se naște un gest și ce anume îl face să fie un gest de conștientizare?»

«Noi am aderat de puțin timp la Fraternitate și încă nu avem un grup. Cu ce criteriu putem alege prietenii din grupul de Fraternitate?»

«Cum putem să ne ajutăm să fim mereu tot mai mult în companie în grupul de Fraternitate?»

Carrón. Tocmai pentru ca să existe acest lucru am subliniat că noi nu putem lăsa în urmă umanitatea noastră în timp ce suntem pe drum, ca și cum sensul religios, sau inima, ar fi ceva util doar la început, dar apoi, odată ce am făcut întâlnirea, nu mai ajută la nimic.

Fraternitatea, așa cum am spus, are un scop foarte simplu: să ne ajute să mergem în viață, și dacă asta se realizează sau nu o putem vedea toți de fiecare dată când suntem împreună. De fiecare dată noi verificăm dacă gesturile ne ajută să mergem sau nu. Noi știm bine să distingem între când recităm Laudele în mod distras și nu se întâmplă nimic față de când ne rugăm și suntem prezenți în ceea ce spunem și se întâmplă ceva. Vineri seara, la începutul Exercițiilor, am vrut ca, imediat după ce am intrat, să cântăm împreună: a fost o încercare de a ne educa la acest a fi prezenți în ceea ce se întâmplă. La fel cântecul de azi dimineață,¹⁹⁰ dinainte de *Angelus*, avea scopul de a ne ajuta să reluăm conștiința faptului că suntem o anforă

¹⁹⁰ A. Mascagni, «Al mattino» («Dimineața», n.tr.), *Canti*, op. cit., p. 180.

goală. Noi „intrăm” foarte des în gesturi în mod mecanic, cu graba ca să se termine, gândindu-ne: «Trebuie să-l facem împreună pentru că suntem cielini, trebuie să-l facem pentru că ne-au învățat să spunem *Angelus*» (vă amintiți „taxa” despre care vorbea don Giussani?), adică le facem ca și cum noi n-am fi prezenți, și de asta *Angelus* – la fel ca oricare alt gest – nu ne schimbă deloc. Gândiți-vă dacă, în loc de-a intra în sală în mod mecanic, fiecare și-ar lua o jumătate de minut ca să-și spună: «Durerea pe care o simt, efortul pe care-l fac, dificultatea pe care o trăiesc, ziua grea care mă așteaptă...», și apoi ar zice *Angelus* cu această conștiință. Vă provoc să verificați ce s-ar putea întâmpla.

Același lucru se întâmplă cu Fraternitatea. Când îmi dau seama de valoarea ei? Când văd că mă ajută. Fraternitatea ar trebui să fie un loc în care fiecare poate fi el însuși, în care își poate exprima dificultatea, în care se simte ajutat pentru simplul fapt că participă, astfel încât se întoarce acasă diferit. Altfel ce sens ar avea pentru noi? Dar asta cu greu se va întâmpla dacă mergem acolo distrași, desprinși de temelia umană, cum spuneam ieri. Acel moment pretinde ca noi să nu „parcăm” umanitatea noastră, să fim cu totul în tensiune ca acel moment să fie util pentru noi și pentru toți ceilalți prieteni cu care suntem acolo. Un gest ca cel pe care îl trăim împreună, de exemplu, este un mare exercițiu de umanitate: în măsura în care suntem acolo, în măsura în care suntem prezenți, ne implicăm, pentru că salvarea este imposibilă fără libertate. De asta am plecat de la acel text minunat al lui Péguy. Dumnezeu vrea ca noi să colaborăm la salvarea noastră, altfel nu va deveni niciodată a noastră. De aceea, dacă cineva nu își implică eul și nu verifică dacă lucrurile pe care le trăiește în Fraternitate îl ajută, să nu vină pe urmă la mine, să mă întrebe dacă e bucuros sau nu. Vedeți voi înșivă asta, înainte de toate. Nu e că dintr-o dată nu mai avem criteriul de a judeca ceea ce facem când ne întâlnim!

Mai rămâne o întrebare. Cu ce criteriu putem alege grupul de Fraternitate? În fond, pentru noi, cei care am întâlnit ceva, a alege este o recunoaștere. Nu am decis în jurul mesei ce anume corespundea exigențelor inimii noastre: ne-am trezit cu acel ceva în fața noastră și am recunoscut. Ceea ce am făcut noi a fost o ascultare. Atunci, care este criteriul pentru a alege grupul de Fraternitate? Să recunoști care sunt persoanele care te ajută mai mult să realizezi ceea ce vrei pentru viața ta, să urmezi ceea ce te face bucuros. Dacă anumiți tovarăși de drum te ajută, o descoperi tu singur. Misterul nu trebuie să-ți trimită un înger ca să înțelegi, nici nu trebuie să mă întrebi pe mine. Domnul este cel care îți face viața să vibreze prin acești prieteni, făcându-te să îi experimentezi ca pe un ajutor pentru drumul tău. Atunci e ușor: este vorba despre a urma ceea ce Misterul ne face să expe-

rimentăm, așa cum s-a întâmplat când am urmat Fraternitatea. Criteriul care mă face să fiu aici e același cu cel pentru a alege grupul de Fraternitate.

Spor la muncă tuturor!

În timpul Exercițiilor Fraternității de la Avila, din Spania, ținute de don Julián Carrón, duminică, 7 mai, a avut loc o întâlnire cu întrebări, din care propunem trei întrebări și răspunsuri.

Ai spus că trebuie să facem un drum ca să descoperim ca prezența vitală umanitatea noastră și să sesizăm strigătul care ne constituie. Ai spus și că primul pas e să ne deschidem față de noi înșine și să ne privim cu simpatie. Mie îmi e destul de greu să înțeleg ce înseamnă această privire despre care vorbești. De fapt mi-e greu să înțeleg și atunci când vorbești despre experiența pură ca punct de plecare, solicitându-mă să nu mă opresc la senzații parțiale, să merg până la capătul adevăratelor nevoi, pe care le pot recunoaște, de exemplu, atunci când trăiesc experiențe dureroase, care efectiv retrezesc acea exigență de semnificație pe care doar Cristos o poate umple. Aș vrea să înțeleg mai bine toate astea.

Julián Carrón. Pot să te întreb ceva?

Da.

Având în vedere că ești aici, vreau să profit ca să dialoghez cu tine. În viața ta, ai avut vreodată experiența de a-ți da seama de ceva ce nu observaseși niciodată înainte? Trebuie să pornești de la experiența ta. Pe mine nu mă interesează să răspund la întrebările voastre, vă spun mereu asta, ci mă interesează să vă ajut să înțelegeți cum puteți răspunde voi înșivă. Tu îți amintești un moment în care te-ai surprins că observi ce era deja acolo, dar înainte nu reușeai să vezi?

Da.

Acesta este punctul de plecare. Și ce anume ți-a permis să vezi acel lucru? Unde ai învățat acea privire? Adică, ce anume ți-a permis să ai acea privire despre care acum îmi ceri socoteală?

În primul rând, faptul că am auzit pe cineva care îmi spunea că lucrurile se pot privi și altfel.

Și asta unde ai auzit-o? La facultate, la yoga, la cinema?

Nu. Aici, cu voi.

Faptul este că, prieteni, istoria este realmente concretă! Atunci când vorbim despre o istorie particulară, ne referim la un loc precis. Tu ai văzut aici acea experiență. De ce aici? Dacă nu faceți această muncă cu lucrurile care vi se întâmplă, nu veți găsi răspunsul la întrebările voastre, pentru că va rămâne totul o abstracție. După părerea ta, de ce aici?

Pentru că voi priviți așa.

Noi, și de ce noi? Ce avem noi și nu au alții? Probabil că ai întâlnit multe alte persoane în viața ta, dar atunci de ce doar cu noi ai făcut această experiență? Ce avem diferit?

Mi se face frig când zic asta, dar e ca și cum l-ați avea pe Cristos mai aproape.

Îl avem pe Cristos mai aproape sau Cristos este aici?

Este aici.

Aceasta este marea noastră problemă. Dacă nu înțelegem asta, nu vom sesiza natura creștinismului, și totul va deveni o mare abstracție. Samariteanca întâlnise multe persoane în viața ei, dar și-a putut privi setea cu adevărat doar atunci când s-a aflat în fața Lui. Femeia hemoragică a căutat mulți medici și nimeni nu reușise s-o vindece. Asta n-a blocat-o în căutarea ei, și într-adevăr a continuat să caute. Cum nu se putea da bătăuță pentru că viața o presa, pentru că suferea, pentru că avea dureri, pentru că știa că exista posibilitatea pentru ea să se simtă mai bine, când a auzit pe cineva vorbind, pe cineva real, concret, istoric, care făcea anumite lucruri, a fugit plină de dorința de a-i atinge numai și marginea mantalei. Cine i-a permis să stea în fața bolii ei fără s-o cenzureze? Oare o fi trebuit s-o cenzureze ca să poată intra în raport cu Cristos? Nu, a fost chiar boala ei cea care a determinat-o să intre în raport cu Cristos, și nu punerea de-o parte a bolii în debaraua vieții. Asta și pentru că nu putea s-o lase de-o parte, simțea durerea în ea, nu se putea scula dimineața fără urgența de a găsi răspunsul la situația ei. Cum ar fi diferită viața dacă fiecare dintre noi ar simți această durere sau această infirmitate! Durerea o presa dinăuntru. Și asta o determina să-L caute. Dar a putut privi până la capăt boala ei, n-a avut nevoie să își reducă propria umanitate, doar în fața prezenței Sale. Această privire completă spre ea însăși a învățat-o stând în fața unei Prezențe; o sinceritate desăvârșită față de sine, față de adevărata ei nevoie, a fost cu puțință doar în fața unei Prezențe. Așa cum ni se întâmplă și nouă: atunci când nu avem prezența lui Cristos în fața ochilor, nu suntem în stare să ne privim durerea.

Cu ani în urmă, Rosa Montero a scris un articol în *El País*, în care, amintind un episod al vieții ei, la un moment dat spune: «Să-ți dorești, e mereu un necaz». De aceea e mai bine să nu ții cont de propria dorință. Și adaugă: «Să-ți dorești, este întotdeauna o problemă, și cu atât mai mult atunci când dorințele se împlinesc». Apoi o citează pe sfânta Tereza – și cum am putea să

n-o cităm, aici, la Avila? –: «Se varsă mai multe lacrimi pentru rugăciunile împlinite decât pentru cele respinse». De ce? Pentru că atunci când cineva primește un răspuns și își dă seama că acesta nu e suficient, atunci începe problema. Dacă eu aștept ca cineva să îmi împlinească o dorință, și acest cineva vine, dar de fapt dorința mea nu e rezolvată, atunci problema crește, nu scade. «Din cauza asta, din cauza acestei exasperante lipse de încredere în dorințe și datorită capacității lor infinite de a ne răni într-un fel sau altul, unele religii și filosofii orientale preconizează refuzul acestora.» În această epocă revenim la anumite religii care, pentru a evita suferința, invită la a nu privi umanul. Scoți dintele și nu mai ai durere. Dacă nu țin cont de ea, nu o am. Ca și cum am zice: «Femeia hemoragică nu își privește boala deci, nu o are». Sau: «Nu mă gândesc la sete, deci nu mi-e sete». A nu dori este egal cu a nu suferi. Dacă cineva este convins de un raționament ca acesta, să-l aplice: va vedea apoi ce anume se întâmplă în viața sa. Dar apoi, Rosa Montero își dă seama că «noi, occidentalii, ne gândim că dorința e motorul vieții, și că pacea la care se poate ajunge făcând abstracție de dorință seamănă prea mult cu liniștea cimitirului». Atunci, ce e de făcut? «Poate că fondul problemei este să ne dorim în limita propriului orizont.» Iată care este soluția propusă: să reglăm dorința, ca încălzirea. «Să ne dorim ceea ce putem obține în mod rezonabil, ceea ce ne e la îndemână. Adică, să învățăm să dorim ceea ce avem.»¹⁹¹ Într-o clipă, omul, natura originară a omului, e ștearsă cu buretele. Nu mai există eul. Eul, cu exigența sa originară, e complet măturat.

Noi nu suntem aici, la Exerciții spirituale, ca să stăm cu ochii în cer și cu fața tristă, suntem aici ca să dialogăm cu gândirea modernă în toată profunzimea ei și în toată densitatea ei. Nu ne izolăm ca să vedem cum să ne apărăm de realitate. Nu am venit aici ca să ne apărăm de realitate, ci ca s-o privim în față. Fiecare trebuie să decidă. Ce anume permite ca realitatea să fie privită în față? Atunci, poate, cineva începe să înțeleagă titlul Exercițiilor. Bucuria este posibilă datorită faptului că există Cristos. Fiindcă El este singurul care salvează dorința, unicul care a avut îndrăzneala de a privi dorința samaritencei, unicul care ne permite să ne privim dorința; dacă nu, ne întoarcem la păgânismul dinaintea de Cristos: dorința este un *hybris*, ceva foarte periculos, așa că să ne mulțumim cu ceva mai puțin.

Este o scenă dintr-un film al lui Ingmar Bergman, *Fanny e Alexander*, care m-a impresionat întotdeauna. Spre sfârșit are loc un prânz, și unul dintre protagoniști spune: «Noi, Ekdahl [este numele familiei], nu am venit pe lume ca s-o cercetăm până la capăt. [...] Noi nu suntem pregătiți, dotați pentru anumite cercetări. [...] Noi vom trăi mărunț ..., în lumea cea mică. Și ne vom

¹⁹¹ R. Montero, «La piscina que no fue y otros deseos», *El País*, 18 aprilie 2010. Traducere a noastră.

mulțumi cu asta». Lucrul cel mai bun ar fi să ne mulțumim; viața ar fi făcută pentru asta: să fim fericiți atunci când suntem fericiți, când reușim să fim, și să fim amabili, generoși, tandri, buni. Și în ce anume ar consta fericirea? Explică imediat după: «Să te bucuri de această lume mică, de mâncarea bună, de zâmbetele drăguțe, de copacii care sunt în floare, sau chiar și de un vals».¹⁹² Aceasta este propunerea, exact ca cea a păgânismului dinainte de Cristos. Atunci când Cristos dispare de la orizont, atunci când nu mai reușim să-L vedem, nu ne mai rămâne decât să ne conformăm, să ne mulțumim cu valsuri melodioase, cu copaci înfloriți și cu o masă copioasă. Vedeți voi dacă asta corespunde nevoii pe care o aveți. Acesta este punctul în care ne aflăm. Provocarea nu este de o altă natură, să nu vă zăpăciți, nu suntem aici ca să discutăm lucruri periferice: încercăm să descoperim ce anume este viața și ce anume îi răspunde. Atunci, s-o privim, că eu o pot privi, e deja primul semn al prezenței Sale.

Așadar, tu îți dai seama, surprinzându-te, că, în mijlocul culturii care ne înconjoară (de care suntem și noi plini și care ne repetă: «E mai bine să nu mă întreb, pentru că eu nu sunt echipată pentru a considera întrebările tale, să le cenzurăm, să ne distrăm cu lucruri, așa trăim mai bine»), există un loc în care se poate privi tot umanul care există în noi, întrebă-te de ce.

M-a ajutat mult și m-a impresionat mult al doilea punct al primei lecții, atunci când ai vorbit despre iertare, pentru că de multe ori, în viața mea, m-am văzut dominat de experiența iertării, de surpriza iertării, la fel ca Cel-fără-nume. Dar m-am recunoscut și în Mañana, care l-a întâlnit pe Jerónima, așa cum eu am întâlnit mișcarea, și deja sunt douăzeci de ani de atunci, dar văd că în viața mea sunt lucruri pe care le-am făcut rău și care au lăsat urme; vezi asta, vezi că răul tău a putut distruge o viață. Și în clipa aceea te simți de neiertat, ajungi să te simți de neiertat, te urăști pe tine însuși. Ai spus că problema este că noi nu ne abandonăm. Eu cred că este pentru că adesea suntem plini de noi înșine. În spovadă te abandonezi, te abandonezi întotdeauna, nu este un gest mecanic, este o abandonare totală. Eu cred că este o revoluție să trăiești așa. Este cea mai mare eliberare. Ce anume permite o abandonare atât de mare? Pentru că eu văd că în acest punct se joacă mult, eu pun în joc mult din mine.

Înțelegeți de ce Péguy spune că Dumnezeu vrea ca salvarea să fie a noastră? E normal ca cineva, dacă într-adevăr își dă seama de propriul rău, cu cât e mai conștient de el, cu atât vede cât de imposibil de iertat este și cum nu poate șterge acel rău. Eu nu șterg răul de pe tablă cu un burete. Revine. De asta vina a fost dintotdeauna o experiență foarte umană: e suficient de fapt ca eu să iubesc pe altcineva ca să simt toată durerea pentru răul pe care

¹⁹² *Fanny e Alexander (Fanny och Alexander, SV-FR-RFT 1982), regia de Ingmar Bergman.*

i l-am făcut persoanei pe care o iubesc, nu celei pe care n-o iubesc. De câte ori nu vedem oameni care au făcut rău, de exemplu într-un atentat terorist, și care duc mereu cu ei acest rău. *Și nici chiar ispășirea întregii pedepse date nu reușește să vindece rana lăsată de rău.* Anumite lucruri pe care le face un om nu dispar cu timpul; ba dimpotrivă, cu cât trece mai mult timpul, cu atât mai mult își dă seama de răul pe care l-a făcut, de rănile pe care le-a cauzat și pe care nu le poate repara, fiindcă nu poate învia oamenii pe care i-a ucis, nu poate să le redea celor care suferă și îi urăsc pentru că le-au pierdut. Aici suntem în fața unei chestiuni esențiale și, dacă nu reușim s-o rezolvăm, nu există posibilitatea păcii. Atunci înțeleg revoluția pe care a introdus-o Isus în viață. Care este răspunsul lui Dumnezeu la drama noastră? Nu o abstracție, nu o analiză psihologică, nu o teorie, ci o istorie specifică, o prezență umană, concretă, care îți spune: «Păcatele tale sunt iertate». Înțelegeți urma de bucurie care parcurge fiecare pagină din Evanghelie? Nu s-a mai văzut niciodată ceva asemănător. E atât de dincolo de orice imaginație încât aproape ne scandalizează. Îmi aduc mereu aminte de cineva care a suferit consecințele unui atentat, cu șapte proiectile în corp, și când auzea pe careva dintre noi, din Italia, vorbind despre îndurare, i se întorcea stomacul: «Dar cum?! Ce spui?!». Discuția noastră nu vindeca rana sa. Ce anume i-a permis să privească rana și să se elibereze de acel mecanism infernal în care era blocată, în acel angrenaj din care nu reușea să iasă, deoarece, cu cât trăia mai mult, cu atât mai mult îi revenea în minte acea scenă? Spunea, de fapt: «Eu nu reușeam să mă trezesc dimineața fără să îmi vină în minte scenele de groază pe care le-am trăit, și pe care le-au trăit alții care mi le-au povestit, toate chipurile oamenilor pline de suferință». Dar, la un moment dat, după o conviețuire cu unii prieteni de-ai noștri, a început să se deschidă spre o altă perspectivă: «De când v-am întâlnit, primul lucru care îmi apare în fața ochilor când mă trezesc dimineața sunt chipurile voastre bucuroase». N-a fost altă modalitate pentru a vindeca rana: o istorie particulară, chipurile unor persoane concrete, care au eliberat-o din angrenajul în care se blocase, și în sfârșit a putut ieși, a putut să se elibereze din lanțurile care o încătușau. Ce anume permite această eliberare? Un har, cum spuneam ieri, scânteia care ne dă o clipă de sărăcie a spiritului. Dar asta, cum vedem în *Miguel Mañara*, nu se întâmplă o dată pentru totdeauna. În marea majoritate a cazurilor nu se întâmplă așa. De aceea Miguel Mañara revine la abate, după ce acesta îl spovedise și îl dezlegase, să se plângă de păcatele lui, așa cum noi ne plângem de ale noastre. Și ce îi spune abatele? Îi repetă judecata pe care i-a dat-o Biserica în ziua în care s-a spovedit: «Păcatele îți sunt iertate, toate astea nu au existat niciodată». Biserica nu folosește un limbaj gol, nu sunt cuvinte în vânt, sunt o judecată: toate astea sunt iertate. Dar această judecată trebuie să pătrundă în mărun-

taietele eului; de aceea e o luptă cea pe care o duce Mañara ca să accepte, ca să primească, să îmbrățișeze, ca să se abandoneze în această judecată. Aici se află toată munca pe care trebuie s-o facă cineva. Fiecare dintre noi știe că este iertat, dar trebuie să revină să asculte vestea acestei iertări, trebuie să revină ca s-o recunoască prezentă, trebuie s-o aibă din nou în fața ochilor, trebuie să provoace încontinuu durerea sa cu această veste bună: «Faptul este că tu te gândești la lucruri care nu mai există (și care n-au existat niciodată, fiul meu [păcatele îți sunt iertate!]). Toate acestea n-au existat niciodată».¹⁹³ Trebuie provocată orice remușcare, cu acest adevăr, care este adevărul despre noi înșine, față de care opunem încă rezistență și nu cedăm. E ca și cum cineva ar zice: «Mă îndoiesc de frumusețea acestor munți». Dacă munții ar putea vorbi, i-ar răspunde: «Dar ce ne pasă nouă de dubiile tale? Dubiile tale nu schimbă realitatea frumuseții noastre». Moderni cum suntem, ne-am gândit că suntem noi, cu gândirea noastră, cei care decidem ce este realitatea, și că ea este reală așa cum ne gândim noi. Nu, realitatea este reală dacă este reală. Dacă nu este reală, chiar dacă tu o gândești, nu este reală, pentru că n-o faci tu să fie reală. «Păcatele îți sunt iertate.» Problema va fi timpul de care ai nevoie ca să te convertești la ceea ce este real (în acest caz, la faptul că păcatele tale nu mai există), și deci să îl lași pe Cristos să intre în viața ta. Fiindcă privirea care definește viața cu adevăr e ceea ce a introdus Isus, dar eu trebuie să primesc asta cu deschidere. Și asta nu se poate întâmpla fără libertatea mea. Acea privire nu poate fi a mea fără mine. Dumnezeu, care ne-a creat fără noi, nu ne poate salva fără noi. Aceasta este libertatea necesară pentru ca salvarea să fie a noastră. De asta vă întreb mereu cum puteți trăi fără să recitiți fragmentul în care don Giussani vorbește despre «da-ul lui Petru».¹⁹⁴ Trebuie recitit tocmai pentru a răspunde la ceea ce întrebi tu. Eu am nevoie să-l citesc ca să mă pot privi din nou așa cum Isus se uita la Petru, trebuie să revin și să-l recitesc ca să mă pot privi cu adevărat, adică să mă pot privi pe mine însumi așa cum m-a privit El și cum mă privește El acum. Dacă nu lăsăm să intre prezența Sa, n-avem ce face. Când sunteți triști, recitiți fragmentul acesta, ca să recunoașteți prezența Sa, fiindcă fără recunoașterea prezenței Sale nu e nimic de făcut. Când sunteți deprimați și vă simțiți de neiertat, trebuie să reveniți și să citiți «da-ul lui Petru», ca niște cerșetori, mulțumind: «Slavă Domnului că sunt trist, deprimat și mă simt imposibil de iertat, pentru că altfel n-aș fi venit să recitesc, nu aș fi simțit nevoia presantă, m-aș fi gândit că-l știu deja». Eu mă întorc mereu să-l recitesc ca să surprind toată gratuitate cu care mă

¹⁹³ Cfr. O. Milosz, *Miguel Mañara*, Jaca Book, Milano 1988, p. 48-63; citat în L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 87.

¹⁹⁴ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 82 urm..

iertă El. El ne iartă și ne lasă tot timpul de care avem nevoie ca să-L primim, ca să cedăm la iertarea Sa, la îmbrățișarea Sa.

Prezența lui Cristos pe care o descrii, ce este? Cum este? Are legătură cu trupul, cu circumstanța, cu istoria, cu oamenii, sau Cristos există, dar nu se vede și nu se atinge? Coincide cu trupul, cu celălalt, sau există ca o anexă, făcând abstracție de acest trup? Ca să mă explic mai bine, ieri, în cântecul Andare..., Chieffo vorbește despre don Giussani, despre omul Luigi Giussani. «Ochii tăi vedeau totul și îi vorbeau inimii, / cuvintele aduceau foc și pofta de a merge ... de a merge.»¹⁹⁵ Apare ca fiind evidentă carnalitatea prezenței Sale atunci când vorbești despre primii care l-au urmat pe Isus, despre Ioan, Andrei, Petru. Totuși, atunci când vorbești despre prezența Sa azi, cum ajungi s-o concretizezi într-un trup cu nume și prenume? Mi-ar plăcea dacă ai putea s-o concretizezi mai mult în experiența noastră, în istoria noastră, ca să ne ajuți s-o identificăm, fiecare în mod individual și toți împreună, în calitate de companie.

Cum ar fi răspuns Ioan și Andrei la întrebarea ta dacă Cristos e ceva care are legătură cu trupul?

Ar fi zis că coincide cu trupul.

Coincide cu trupul. Cum spune don Giussani, «într-un trup putem noi recunoaște prezența Cuvântului făcut trup; dacă Cuvântul s-a făcut trup, *într-un trup îl regăsim*»,¹⁹⁶ se află într-o realitate umană. Dar nu într-o realitate umană oarecare, ci într-o realitate umană cuprinsă și transformată de Cristos. El se face prezent în istorie prin cei pe care îi alege și care Îl recunosc, Îl primesc – iată din nou libertatea –, și sunt schimbați de El. E suficient să ne gândim la ceea ce i s-a întâmplat fiecăruia dintre noi. Cum de suntem aici? Pentru că am dat peste o umanitate diferită, peste un mod de a trăi, de a sta împreună, de a aborda problemele, de a privi nevoia noastră și a celui alt, pe care n-am mai văzut-o niciodată înainte. Ne-am trezit în fața unor trăsături atât de umane încât am rămas magnetizați și n-am putut evita să nu ne întrebăm ce anume genera acea diferență de viață ce se putea percepe. În sfârșit, nu a fost o realitate umană în sine ei cea care ne-a atras, ci o umanitate plăsmuită de Cristos, cu un anumit accent, alcătuită din oameni cu atâtea nume și prenume, care s-a implicat datorită mărturiei unui om concret, așa cum ai amintit tu. Dar asta ne face să înțelegem un lucru decisiv: așa cum Cristos ni s-a prezentat în mod persuasiv prin da-ul lui don Giussani, și a multora alora care l-au urmat, tot așa Cristos se face prezent acum prin da-ul nostru, prin urmarea noastră trăită. Cristos nu este o etichetă pe care o aplicăm unui mod

¹⁹⁵ C. Chieffo, «Andare...», în P. Scaglione, *La mia voce e le Tue parole*, op. cit., p. 272.

¹⁹⁶ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, op. cit., p. 123.

oarecare de a sta împreună sau de a aborda circumstanțele: El dă mărturie de Sine prin schimbarea pe care o provoacă în trupul vieții noastre, dacă Îl lăsam să intre. Și e ușor să-L recunoaștem în acțiune, trăsăturile sale sunt inconfundabile. Așa cum există un mod de a sta împreună – în distragere, în uitare, sau în aroganță – care nu Îi aduce glorie.

Anul trecut m-a impresionat foarte mult un fapt, pe care apoi l-am povestit într-un articol.¹⁹⁷ Un imigrat musulman stăsește în Italia și este repartizat la un centru de primire. Un voluntar îl întreabă: «Vrei carne sau pește?». Și imigratul începe să plângă. Nu era un sentimental. «De ce plângi?», îl întreabă; și el povestește că a lucrat optsprezece ani pentru un patron care l-a bătut mereu. Dar acum, între „necredincioși”, cineva îi spunea în sfârșit pe nume și îl întreba chiar ce voia să aleagă din meniu. «Oamenii ăștia vor putea vreodată să meargă în iad?», a fost întrebarea sa finală. Când povesteam asta în timpul unei conversații în Italia, am spus: «Ce a sesizat omul acela? Lucrul acesta nu s-ar fi putut întâmpla dacă Cuvântul nu s-ar fi făcut trup». Și unii îmi spuneau: «Să nu exagerăm, te rog! Depinde de educația noastră. Noi suntem așa pentru că am fost educați să primim persoanele». Nu, nu este o chestiune de „bune maniere”, și tebuie să vină cineva din afară pentru ca noi să ne dăm seama de ceea ce am primit și care a devenit parte din modul nostru de a privi realitatea. Este vorba de ceva care nu s-ar fi întâmplat, care nu ne-ar aparține, dacă Cristos n-ar fi intrat în istorie. Dar și noi am pierdut conștiința asta. De fapt, dialogul pe care l-am citat mai devreme a avut loc cu niște persoane din mișcare!

După prima lecție de la Exerciții, în Italia, printr-un prieten, mi-a parvenit acest mesaj: «Dacă ai ocazia, transmite-i mulțumirile mele lui Julián. Dacă aș fi putut, i-aș fi spălat picioarele, ca Magdalena, cu lacrimile pe care le-am vărsat. Nici măcar la prima întâlnire nu am văzut cu atâta evidență prezența lui Cristos și dorința atât de enormă de El cum le-am văzut azi». De câte ori, în întâlnirea cu cineva, ne surprindem că spunem asta. Cristos nu este „făcând abstracție de” sau „lângă”, ci este „într-un” trup. Fiecare trebuie să vadă unde se întâmplă pentru el, unde Îl descoperă, unde îi este dat, prin care mână îi este dat acum. Altfel am fi ca discipolii imediat după Înviere: tot ceea ce văzuseră, inclusiv toate acele dați în care mâncaseră și băuseră cu El, nu era suficient ca să învingă tristețea lor. Doar prezența Sa prezentă poate s-o învingă. De aceea chestiunea este determinantă. De asta, cu cât trece mai mult timpul, cu atât mai mult ne interesează să participăm la această istorie.

¹⁹⁷ Cfr. J. Carrón, «Il Natale dei credenti, gesti di umanità che muovono il cuore» («Crăciunul credincioșilor, gesturi de umanitate care mișcă inima», n.tr.), *Corriere della Sera*, 23 decembrie 2015, p. 35.

Interesul pentru această istorie coincide cu interesul pentru experiența contemporaneității Sale. Uneori ultimul venit, ca imigratul citat, își dă seama de valoarea companiei noastre mai mult decât noi înșine care suntem înăuntrul acestei companii. Ultimul venit readuce în fața conștiinței noastre ceea ce s-a *încețoșat* în noi, drept pentru care ne întrebăm unde este Cristos, dacă este în trup sau în altă parte. Atunci problema este dacă în fața mea, sau atunci când sunt într-un anumit loc cu prietenii – acolo, nu afară, nu lângă, nu după, ci în clipa aceea – se întâmplă ceva drept pentru care nu pot să nu simt în mine o tensiune exasperată de a spune numele Său. Fiecare trebuie să identifice unde se întâmplă, cu cine se întâmplă, în care trup ajunge Cristos azi la mine.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Fap 2,14.22-33; Ps 15; 1Pt 1,17-21; Lc 24,13-35

OMILIA LUI DON FRANCESCO BRASCHI

Aveau o singură dorință: să se îndepărteze de acel oraș care fusese scena eșecului lor mai mult decât a morții lui Isus. Aveau ochii triști pentru că și-au dat seama că au sperat în zadar și că erau acum goi, că nu mai știau ce altceva să spere. Multe luni, cu tenacitate, amăgindu-se, cultivaseră speranța într-un Isus eliberator, mondan și politic, în pofida faptului că același Isus făcuse mereu orice ca să le scoată din minte aceste idei despre El.

Erau chiar negliobi și cu inima împietrită!

Negliobi, adică incapabili să înțeleagă realitatea (obiectivul utilizat nu indică atât o calitate morală, cât o incapacitate de cunoaștere), și cu inima împietrită, adică cu o inimă incapabilă să bată mai repede, să trăiască o pasiune pentru ceva diferit de imaginea pe care o aveau ei în minte.

Nu e de mirare că nu l-au recunoscut pe Isus care se alătura fugii lor dintr-o realitate devenită acum insuportabilă. Dar oare L-or fi cunoscut vreodată cu adevărat? În orice caz, îl înfășuraseră repede, îl închiseră în visurile lor deja pe când erau cu El.

Și acum Isus era redus la un argument de discuție, poate chiar de ceartă între ei, în căutarea lor – pentru a n-a oară – a cuiva sau a ceva pe care să dea vina eșecului lor.

Și totuși, Cristos înviat de apropiere iar de ei, chiar de ei.

El este cel care reia inițiativa, el trezește din nou în ei dorința unei companii înainte de toate umane, el le arată că realitatea are încă ceva de zis în fața închiderii lor. Îl recunosc la frângerea pâinii. În gestul Euharistiei, dar și în înmulțirea pâinilor. Îl recunosc atunci când se întâmplă din nou, adică, atunci când se reîntâmplă experiența unei plenitudini inimaginabile, a unei dăruiri a lui Cristos fără limite, chiar lor.

Asta îi pune din nou pe drum. Redă sens acelei companii de care se îndepărtaseră, în care acum doresc să revină, în care găsesc o confirmare a experienței lor de întâlnire cu Cristos.

Și cu noi, în zilele astea, Cristos a luat din nou inițiativa, ni s-a alăturat pe drumul nostru, ne-a oferit în mărturia lui Julián cuvinte capabile să facă din nou să izbucnească întrebarea și dorința inimii noastre.

Nici măcar lupta nu ne sperie, dacă suntem sinceri cu ceea ce ni se întâmplă acum. Cristos, *vir pugnator*, din nou, aici și acum frânge pâinea

pentru noi. Apropierea Sa, faptul că ni se redă în pâinea frântă este unica certitudine solidă datorită căreia putem fi cu adevărat bucuroși.

În pofida a toate, în pofida nouă înșine, bucuroși.

MESAJE PRIMITE

Dragilor,

cineva nu își poate da singur bucuria. E o evidență răsunătoare. Poate doar să ceară harul de a-o primi în dar. De altfel, bucuria cere ca acest dar să răspundă inimii noastre și deci să fie un dar prezent. Isus este darul personal care surprinde existența celui care Îl primește și o învesește cu o bucurie incomensurabilă. Nimic, nici măcar durerea, fragilitatea și păcatul nu sunt obiecție în fața creșterii, cu trecerea anilor, a bucuriei ca dimensiune creativă a inimii din care izvorăște viața adevărată.

Vă doresc fiecăruia dintre voi să faceți mereu tot mai mult experiența identificării cu chipul Servului lui Dumnezeu Monsenior Luigi Giussani.

Cu afecțiune, o binecuvântare specială

E.S.R. cardinal Angelo Scola

Arhiepiscop de Milano

Dragă don Julián Carrón,

îți transmit ție, și tuturor prietenilor din mișcare, salutul și rugăciunea mea pentru bunul mers al acestor Exerciții Spirituale ale Fraternității Comunionie e Liberazione. Sunt alături de voi pe drumul carismei care ne-a schimbat viața și care ne-a umplut de pasiune pentru vestea lui Cristos mort și înviat în lume și în serviciul Bisericii.

Tema acestor exerciții: «*Inima mea e bucuroasă pentru că trăiești Tu, Cristoase*» ne propune faptul dominant al vieții noastre, sursa de pace și de bucurie care, așa cum ne amintește papa Francisc în *Amoris Laetitia* este o «dilatare a măreției inimii» (AL, 126). Asta se întâmplă azi în comuniunea cu carisma în marele trup al Bisericii. Și așa totul este diferit și mai adevărat în circumstanțele în care Domnul ne cheamă să trăim. Pentru mine, și în situația complexă în care sănătatea se opune în mod fals unei munci demne.

Însuflețit de încredere, cer pentru toată mișcarea darul Spiritului și disponibilitatea de a urma pasul pe care tu ni-l indică.

Invocând asupra voastră, a tuturor binecuvântarea Domnului și protecția Maicii lui Dumnezeu, vă salut în mod cordial.

E.S.R. monsenior Filippo Santoro

Arhiepiscop Mitropolit de Taranto

Dragă Julián,

Titlul ales pentru aceste Exerciții ale Fraternității exprimă certitudinea care însoțește viața noastră: *Inima mea este bucuroasă pentru că trăiești Tu, Cristoase*. În aceste vremuri pline de provocări pentru credința noastră, cât este de frumos și câtă pace aduce să revenim în fiecare zi la a recunoaște Prezența care ne permite să trăim și să respirăm în fiecare circumstanță!

Sunt alături de tine și de întregul popor generat de carisma Servului lui Dumnezeu Don Giussani, și vă însoțesc cu rugăciunea mea: fie ca Fecioară să retrezească în fiecare dintre noi «siguranța bucuroasă» pe care doar Cristos o face posibilă, și Spiritul să ne facă martori plini de pasiune pentru oameni, frații noștri.

E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti

Episcop de Pavia

TELEGRAME TRIMISE

Sfinția Sa papa Francisc,

Sfinția Sa,

am profitat de gestul cel mai important al mișcării noastre, Exercițiile Fraternității CL – la care au participat 22.000 de persoane la Rimini și alte câteva mii în legătură prin satelit din 16 națiuni – ca să facem mereu tot mai al nostru conținutul scrisorii pe care ne-ați trimis-o la finele Jubileului Milostivirii. Să ne identificăm cu rechemarea dumneavoastră la sărăcie, «necesară pentru că descrie ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El», am retrăit experiența săracilor din Evanghelie – Matei, Zaheu, Samariteanca –, cei care l-au recunoscut pe Cristos ca unic răspuns adecvat la nevoia care erau ei înșiși.

În prezența memoriei vii a lui don Giussani, am aprofundat experiența de sărăcie pe care ne-a propus-o ca fiind generată de atractivitatea lui Isus în viața noastră (bucuria cea dragă asupra căreia se construiește orice virtute): speranța sigură că Dumnezeu împlinește dorința inimii ne face bucușori – acea bucurie care izvorăște din Paștele învierii, așa cum ne-a amintit cardinalul Menichelli în timpul celebrării euharistice – și săraci, adică liberi față de posesiunea lucrurilor, pentru că găsindu-l pe Cristos nimic nu ne mai lipsește.

Apoi am reluat cuvintele scrisorii dumneavoastră despre urgența «împărtășirii cu cei nevoiași», spre care ne educăm constant prin gesturi concrete: împărtășind nevoia vârstnicilor, a copiilor, a bolnavilor și a săracilor, vedem cât de infinită este ea.

Evangelii gaudium a însoțit meditațiile noastre, amintindu-ne că doar Cristos prezent este «vestea care răspunde la setea de infinit care există în fiecare inimă umană» și că toți au dreptul de a primi această veste, nimeni nu este exclus de la ea, așa cum dumneavoastră ne-ați mărturisit tocmai în aceste zile în Egipt.

Fiind recunoscători pentru mesajul și binecuvântarea dumneavoastră, continuăm să ne rugăm pentru a sprijini ministerul dumneavoastră universal. La 35 de ani de la recunoașterea pontificală, reîncredințăm toate persoanele noastre în mâinile dumneavoastră: folosiți-ne, Sfinția voastră, pentru a răspândi acea îmbrățișare pozitivă asupra tuturor și asupra tot ceea ce se naște ca rezultat al faptului că suntem lialmente posedați cu totul de iubirea lui Cristos «îmbelșugat de pace».

Pr. Julián Carrón

Sfinția Sa, papa emerit Benedict al XVI-lea

Sfântul Părinte,

conținutul Exercițiilor Fraternității a fost scrisoarea pe care papa Francisc ne-a trimis-o la finele Jubileului Milostivirii, în care ne rechema la a trăi sărăcia ca «necesară pentru descrie ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El». A acestei sărăcii, care se naște doar în cineva care este bogat în Cristos, dumneavoastră continuați să ne fiți martor: nimic nu îi lipsește celui care a fost cuprins de marea Prezență. Prin mijlocirea lui don Giussani, îi cerem Fecioarei să umple de bucurie zilele dumneavoastră și dumneavoastră vă cerem o binecuvântare pentru toată Fraternitatea noastră pe drum în ziua de azi a istoriei.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Angelo Bagnasco

Președinte al Conferinței Episcopale Italiene

Dragă Eminentă,

la Exercițiile spirituale ale Fraternității, care au adunat la Rimini 22.000 de oameni, am meditat asupra rechemării papei Francisc la sărăcie, rechemare transmisă prin scrisoarea pe care ne-a trimis-o la finele Jubileului Milostivirii, adică rechemare la esențialul vieții creștine, la «ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El». Simțim cum ne este adresată și nouă invitația pe care Papa a făcut-o Acțiunii Catolice: «Să împărțăm viața oamenilor» pentru «a arăta că este posibil să trăiești bucuria credinței», mărturisind-o în circumstanțele cotidiene ale vieții.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Kevin Joseph Farrell

Prefect al Ministerului pentru Laici, Familie și Viață

Dragă Eminentă, 22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione și alte câteva mii aflați în legătură directă prin satelit, din 16 națiuni ale lumii, își reînnoiesc disponibilitatea de a fi instrumentele misiunii Bisericii, în fidelitatea față de carisma lui don Giussani și urmându-l pe papa Francisc care ne-a rechemat la a trăi «esențialul vieții creștine», adică sărăcia, «necesară pentru că descrie ceea ce avem cu adevărat în inimă: nevoia de El», de Cristos prezent care ne eliberează.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop de Milano*

Dragă Angelo,
zilele astea Domnul ne-a surprins făcându-ne să experimentăm acea bucurie despre care ne-ai vorbit în mesajul tău. Meditând asupra scrisorii pe care ne-a trimis-o Papa, ne întoarcem la casele noastre mai conștienți că suntem săraci, adică avem nevoie de El, suntem plini doar de Cristos. Don Giussani continuă să ne vorbească prin mărturia vieții sale cuprinse de Cristos și de asta fecunde în noi, fiii săi, dornici să primim aceeași experiență a sa, azi.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop Mitropolit de Taranto*

Dragă Filippo,
recunoscători fiind pentru mesajul tău, ne întoarcem acasă, de al aceste Exerciții spirituale, mai nevoiași de El și mai disponibili să împărtășim viața tuturor, mai ales a celor nevoiași, așa cum ne-a cerut papa Francisc, pentru a-l mărturisi pe Cristos prezent, care face viața bucuroasă în orice circumstanță.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti
Episcop de Pavia*

Dragă Corrado,
îți mulțumim pentru mesaj și te asigurăm că «siguranța bucuroasă» despre care ne-ai vorbit este un pic mai reală în noi, datorită experienței lui Cristos care s-a aplecat din nou asupra nevoii noastre infinite și ne-a făcut mai săraci și mai liberi pentru că suntem mai plini de El.

Pr. Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor luate din Istoria artelor care însoțeau ascultarea fragmentelor de muzică clasică la intrare și la ieșire)

Patrimoniul mozaicurilor bizantine de la Ravena este una dintre cele mai importante mărturii iconografice creștine ale primului ev mediu (sec. V-VI). Parcursul pornește de la Bazilica San Vitale cu scenele Vechiului Testament și continuă cu cupolele Baptisteriului Arianilor și a celui Neonian, pentru a urma apoi scenele Vieții și a Pasiunii lui Cristos pe pereții din Sant'Apollinare cel nou, ca să se încheie cu absida din Sant'Apollinare în Clasă și cu Mausoleul lui Galla Placida.

1. Bazilica San Vitale, bolta corului, *Mielul mistic*
2. Bazilica San Vitale, firida absidală, *Cristos domn al lumii*
3. Bazilica San Vitale, arcada meridională, *Sacrificarea lui Abel și Melchisedec*
4. Bazilica San Vitale, arcada septentrională a presbiteriului, *Ospitalitatea lui Avram*
5. Bazilica San Vitale, arcada septentrională a presbiteriului, *Ospitalitatea lui Avram*, detaliu, *Sacrificarea lui Isaac*
6. Bazilica San Vitale, arcada septentrională a presbiteriului, *Ospitalitatea lui Avram*, detaliu, *Ofranda celor trei îngeri*
7. Bazilica San Vitale, peretele septentrional al presbiteriului, *Moise primește legile*
8. Bazilica San Vitale, peretele meridional al presbiteriului, *Moise, păstor al ținuturilor din Madian*
9. Baptisteriul Arianilor, cupola, *Botezul lui Isus*
10. Baptisteriul Neonian, cupola, *Botezul lui Isus*
11. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Miracolul nunții din Cana*
12. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Înmulțirea pâinilor și a peștilor*
13. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Chemarea lui Petru și Andrei*
14. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Vindecarea orbilor din Ierihon*
15. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Vindecarea femeii hemoragice*

16. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Isus și samariteanca*
17. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Isus și samariteanca*, detaliu
18. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Învierea lui Lazăr*
19. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Rugăciunea vameșului și a fariseului*
20. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Pomana văduvei sărace*
21. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Cristos judecător separă oile de capre*
22. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Vindecarea paralticului*
23. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Vindecarea paralticului*, detaliu
24. Sant'Apollinare cel nou peretele septentrional al navei, *Vindecarea posedatului*
25. Sant'Apollinare cel nou, peretele septentrional al navei, *Vindecarea paralticului din Bethesda*
26. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Cina cea de taină*
27. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Isus în grădina Ghetsemani*
28. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Sărutul lui Iuda*
29. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Isus dus la judecată*
30. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Isus în fața Sinedriului*
31. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Vestea renegării lui Petru*
32. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Renegarea lui Petru*
33. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Iuda primește cei treizeci de dinari*
34. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Isus în fața lui Pilat*
35. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Urcarea pe calvar*
36. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Mironosițele la mormânt*
37. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Discipolii de la Emaus*
38. Sant'Apollinare cel nou, peretele meridional al navei, *Necredința lui Toma*
39. Sant'Apollinare în Clasă, *Crucea din absidă*
40. Sant'Apollinare în Clasă, absida, *Sfântul Apoliner la poalele crucii*
41. Mausoleul lui Galla Placidia, *Boltă cu cruce pe cerul înstelat*
42. Mausoleul lui Galla Placidia, arcada capelei, *Martiriul sfântului Laurențiu*
43. Mausoleul lui Galla Placidia, arcada deasupra intrării, *Isus, bunul păstor*
44. Muzeul Arhiepiscopiei, *Cristos războinic*

Notiçe

Notiçe

Cuprins

MESAJUL TRIMIS DE CĂTRE PAPA FRANCISC 3

Vineri seara, 28 aprilie

INTRODUCERE 4

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA LUI DON STEFANO ALBERTO* 23

Sâmbătă dimineața, 29 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE — *«Feriți cei săraci cu spiritul»* 24

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA E.S.R. CARDINAL EDOARDO MENICHELLI
ARHIEPISCOP DE ANCONA-OSIMO* 47

Sâmbătă după-amiază, 29 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE — *«Voi face să strălucească puterea
numelui meu în bucuria de pe chipurile lor»* 50

Duminică dimineața, 30 aprilie

ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI 75

SFÂNTA LITURGHIE — *OMILIA LUI DON FRANCESCO BRASCHI* 98

MESAJE PRIMITE 100

TELEGRAME TRIMISE 102

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ 105

